

Regeringens proposition

1999/2000:27

En skärpt vapenlagstiftning

Prop.
1999/2000:27

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 18 november 1999

Ingela Thalén

Britta Lejon
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i vapenlagen (1996:67) och i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen) samt en ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen syftar till att ytterligare motverka att skjutvapen kommer till användning vid våldsbrott eller på annat sätt missbrukas. Med hänsyn härtill föreslås att sådana vapen skall förvaras i säkerhetsskåp eller i annat lika säkert förvaringsutrymme. Möjligheterna att förvara skjutvapen och ammunition hos någon annan än tillståndshavaren utvidgas i viss mån. Kontroll av att förvaringsbestämmelserna följs skall kunna göras hos alla som har tillstånd att inneha skjutvapen. Vidare föreslås att det införs ett förbud mot att inneha skjutvapen på allmän plats.

Tillstånd till innehav av enhandsvapen för flerskott och helautomatiska skjutvapen föreslås bli tidsbegränsade till att gälla i högst fem år. Tillstånd att inneha prydnads- och minnesvapen skall som huvudregel få ges endast om vapnet görs varaktigt obrukbart.

Den s.k. vapengarderoben behålls i princip oförändrad. Vid beviljande av tillstånd att inneha fler än fyra jaktvapen skall dock en något mera ingående prövning av behovet göras än vad som sker i dag.

Bestämmelserna om återkallelse av tillstånd till innehav av skjutvapen och ammunition och omhändertagande av sådan egendom skärps. Detsamma gäller bestämmelserna om återkallelse av tillstånd att driva handel med skjutvapen och ammunition.

För att motverka att skjutvapen innehas av personer som till följd av viss psykisk störning inte bör inneha sådana vapen föreslås att anmälningsskyldigheten för läkare utvidgas till att omfatta även patienter

inom den öppna psykiatriska vården. För att förenkla tillämpningen av dessa bestämmelser skall det som huvudregel inte behöva göras någon bedömning av om patienten i fråga innehar skjutvapen.

Rikspolisstyrelsen föreslås få en formell rapporteringsskyldighet i förhållande till regeringen på området för civila skjutvapen.

I knivförbudslagen införs ett förbud mot att inneha knivar m.m. i fordon på allmän plats. Vidare föreslås att en särskild skala för grovt brott införs.

Uppgift i ärende enligt vapenlagen skall inte få lämnas ut om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning, oberoende av om uppgiften återfinns i ett vapenregister eller inte.

Lagförslagen avses träda i kraft den 1 juli 2000.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext.....	6
2.1	Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål	19
2.3	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) ...	20
3	Ärendet och dess beredning.....	21
4	Skjutvapenlagstiftningen	22
4.1	Nuvarande ordning.....	22
4.2	Internationellt arbete	23
5	Bakgrund och allmänna utgångspunkter	26
6	Vapentillstånd.....	31
6.1	Allmänna förutsättningar för tillstånd m.m.	31
6.1.1	Behov eller giltigt skäl?	31
6.1.2	Skjutvapens lämplighet.....	32
6.1.3	Tidsbegränsade tillstånd.....	33
6.1.4	Skjutvapen med samlings-, prydnads- eller särskilt affektionsvärde	36
6.1.5	Vapengarderoben.....	37
6.1.6	Helautomatiska skjutvapen	39
6.1.7	Målskytte och kravet på skjutskicklighet	41
6.1.8	Udda ändamål	41
6.2	Sammanslutningars innehav.....	42
7	Ammunitionstillstånd.....	44
8	Vapenhandelstillstånd.....	45
9	Förvaring m.m. av skjutvapen	48
9.1	Förvaring av skjutvapen och ammunition	48
9.2	Skjutvapen under uppsikt och transport av skjutvapen	50
9.3	Förvaring hos annan.....	50
9.4	Kontroll av att förvaringsbestämmelserna följs.....	52
10	Skjutvapen på allmän plats	54
11	Reparation, översyn och skrotning av skjutvapen.....	56
12	Utlåning av skjutvapen	57
13	Återkallelse av tillstånd	58
14	Omhändertagande av skjutvapen och ammunition	60
15	Information till tillståndsmyndigheterna.....	61
16	Påföljd vid brott m.m.....	66
17	Vapenamnesti m.m.	70
18	Den systematiska översynen av vapenlagstiftningen m.m.	71

19	Sekretessfrågor	72	Prop. 1999/2000:27
20	Illegal införsel av skjutvapen samt det europeiska skjutvapenpasset	74	
21	Försvarets skjutvapen	76	
22	Ett utökat ansvar för Rikspolisstyrelsen avseende vapenfrågorna ...	77	
23	Knivförbudslagstiftningen	79	
	23.1 Nuvarande ordning.....	79	
	23.2 Utgångspunkterna för regeringens bedömning och förslag	79	
24	Behovet av ändring i bestämmelserna om kroppsvisitation.....	80	
25	Frågan om en utvidgning av knivförbudslagens tillämpningsområde	81	
	25.1 Fordon på allmän plats	81	
	25.2 Sjukhus, myndighets lokaler och liknande.....	82	
	25.3 Frågan om ett utvidgat förbud mot innehav av knivar, gatustridsvapen m.m. samt förbud mot innehav och saluhållande av vapenattrapper och liknande föremål.....	83	
26	Saluhållande och överlåtelse samt åldersgränsen i fråga om springstiletter och springknivar.....	87	
27	Straffskalor	89	
28	Kostnadskonsekvenser.....	90	
29	Författningskommentar.....	92	
	29.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)	92	
	29.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål	100	
	29.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100) .	101	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Förbud mot vapen på allmän plats m.m. (SOU 1996:50).....	102	
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag.....	109	
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna.....	111	
Bilaga 4	Sammanfattning av betänkandet En samlad vapenlagstiftning (SOU 1998:44)	112	
Bilaga 5	Betänkandets lagförslag.....	119	
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna.....	133	
Bilaga 7	Lagrådsremissens lagförslag.....	134	
Bilaga 8	Lagrådets yttrande.....	149	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 november 1999.....	157	
	Rättsdatablad.....	158	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1999/2000:27

Regeringen föreslår att riksdagen

antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i vapenlagen (1996:67),
2. lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenlagen (1996:67)

dels att 2 kap. 1, 3–6, 8, 10, 13, 14 och 16 §§, 3 kap. 3, 4, 6 och 8 §§, 4 kap. 3 §, 5 kap. 2–4 §§, 6 kap. 1–4 och 6 §§, 9 kap. 2 och 3 §§ samt 11 kap. 1 och 2 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 2 kap. 5 a §, 5 kap. 6 och 7 §§, 6 kap. 4 a § samt 9 kap. 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Tillstånd krävs för att

a) inneha skjutvapen eller ammunition,

b) driva handel med skjutvapen,

eller

b) driva handel med skjutvapen,

c) yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation eller översyn,

d) ta emot skjutvapen för

c) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

skrotning, eller

e) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

Tillstånd krävs inte för den som har fyllt arton år, om vapnet är ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen som är avsett för målskjutning eller ett harpunvapen och om det har en begränsad effekt i förhållande till andra jämförliga skjutvapen (effektbegränsade vapen).

Tillstånd krävs inte heller för verksamhet som omfattas av tillstånd enligt 3 eller 4 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

3 §

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas

a) enskilda personer,

b) *skytteförbund, skyttekretsar eller skytteföreningar som tillhör det frivilliga, statligt kontrollerade skytteväsendet*

(*skyttesammanslutningar*),

b) *sammanslutningar för jakt eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller höga krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen,*

c) huvudmän för museer, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett landsting eller en

stiftelse som står under länsstyrelsens tillsyn: för vapen som skall ingå i samlingarna, och Prop. 1999/2000:27

d) auktoriserade bevakningsföretag: för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen.

4 §

En enskild person får meddelas tillstånd att inneha ett skjutvapen endast om den enskilde behöver vapnet. Tillstånd att inneha ett skjutvapen som huvudsakligen har samlarvärde, prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde för sökanden, får meddelas även för andra ändamål än skjutning. I ett sådant fall får vapnet inte utan särskilt tillstånd användas för skjutning.

En enskild person får meddelas tillstånd att inneha ett skjutvapen endast om den enskilde behöver vapnet *för ett godtagbart ändamål*. Tillstånd att inneha ett skjutvapen som huvudsakligen har samlarvärde, prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde för sökanden, får meddelas även för andra ändamål än skjutning. I ett sådant fall får vapnet inte utan särskilt tillstånd användas för skjutning.

5 §

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas endast om det skäligen kan antas att vapnet inte kommer att missbrukas.

Tillstånd får meddelas endast för särskilt angivna ändamål. Tillståndet får förenas med villkor att vapnet skall förvaras på ett visst sätt eller att vapnet skall göras varaktigt obrukbart. Tillståndet får tidsbegränsas, om det med hänsyn till särskilda omständigheter kan förutses att vapnet inte kommer att behövas varaktigt.

Tillstånd får meddelas endast för särskilt angivna ändamål. *Tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning får meddelas endast om vapnet är lämpat för det ändamål som tillståndet skall avse.* Tillståndet får förenas med villkor att vapnet skall förvaras på ett visst sätt eller att vapnet skall göras varaktigt obrukbart. Tillståndet får tidsbegränsas, om det med hänsyn till särskilda omständigheter kan förutses att vapnet inte kommer att behövas varaktigt.

5 a §

Tillstånd att inneha skjutvapen, som huvudsakligen har prydnads- eller särskilt affektionsvärde, för andra ändamål än skjutning, får meddelas endast om vapnet görs varaktigt obrukbart. Trots detta får tillstånd meddelas om det finns särskilda skäl för att vapnet skall få behållas i brukbart skick.

Tillstånd att inneha helautomatiska vapen eller enhandsvapen får meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Detta gäller dock inte för start- eller signalvapen.

Tillstånd för enskild att inneha helautomatiska vapen eller enhandsvapen för flerskott skall tidsbegränsas till att gälla i högst fem år om inte särskilda skäl talar emot en sådan begränsning.

8 §

Den som har tillstånd eller rätt att inneha ett visst vapen för skjutning får utan särskilt tillstånd inneha ammunition till vapnet, om ammunitionen är avsedd för samma ändamål som tillståndet eller rätten till innehav av vapnet avser.

Tillstånd att i andra fall inneha ammunition får meddelas enskilda personer samt sådana *skytte-sammanslutningar* och huvudmän för museer som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, om det skäligen kan antas att ammunitionen inte kommer att missbrukas.

Tillstånd att i andra fall inneha ammunition får meddelas enskilda personer samt sådana *sammanslutningar* och huvudmän för museer som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, om det skäligen kan antas att ammunitionen inte kommer att missbrukas.

10 §

Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas den som har rätt att driva handel i allmänhet, har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Tillstånd får meddelas endast för handel som skall bedrivas yrkesmässigt.

Tillståndet medför rätt att inneha skjutvapen. *Tillståndet får dock begränsas till att omfatta vissa typer av skjutvapen eller ett visst antal åt gången.* Tillståndet får förenas med villkor att vapnen skall förvaras på ett visst sätt.

I tillståndet skall det anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen tillståndet avser. Tillståndet medför rätt att inneha *de* skjutvapen som anges där. Tillståndet får förenas med villkor om hur skjutvapnen skall förvaras.

Ett tillstånd enligt första stycket medför inte rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som tagits in för en viss köpare.

13 §

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition

som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana *skyttessammanslutningar*, huvudmän för museer och bevakningsföretag som *kan* meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlingsskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition till Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling i Sverige. Vapnen och ammunitionen får i ett sådant fall under högst tre månader från dagen för införandet innehas utan tillstånd i Sverige av den som har fört in egendomen.

som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana *sammanslutningar*, huvudmän för museer och bevakningsföretag som *får* meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

14 §

Skjutvapen och ammunition får inte förvaras på tullager eller i *frihamn* utan medgivande av länsstyrelsen. Endast den som har tillstånd att föra in skjutvapen eller ammunition får ta hand om och i övrigt förfoga över sådan egendom enligt 7 § första stycket tullagen (1994:1550) utan att egendomen har förtullats.

I övrigt gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Skjutvapen och ammunition får inte förvaras på tullager eller i *frizon eller frilager* utan medgivande av polismyndigheten.

16 §

Den som har rätt att driva handel med skjutvapen får meddelas tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handelstillståndet.

Den som har rätt att driva handel med skjutvapen får meddelas tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handelstillståndet. *I fråga om helautomatiska skjutvapen krävs tillstånd för införsel i varje särskilt fall.*

3 kap.

3 §

Ett skjutvapen får lånas ut till den som är under arton år endast om

a) vapnet skall användas vid en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *skyttessammanslutning*,

a) vapnet skall användas vid en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen*,

b) låntagaren har fyllt femton år, vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt och det inte är fråga om ett enhandsvapen eller helautomatiskt vapen,

c) utlåningen avser ett effektbegränsat vapen och vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt,

d) utlåningen avser start- eller signalvapen som skall användas vid tävling eller övning, eller

e) låntagaren har tillstånd att inneha ett vapen av samma typ.

4 §

Enhandsvapen och helautomatiska vapen får lånas ut endast för användning under långgivarens uppsikt eller för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *skyttessammanslutning*.

Detta gäller inte om låntagaren själv har rätt att inneha ett sådant vapen eller i fråga om start- eller signalvapen.

Enhandsvapen och helautomatiska vapen får lånas ut endast för användning under långgivarens uppsikt eller för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen*.

6 §

Vapenhandlare får låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av en *skyttessammanslutning* eller vapenhandlaren själv eller någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Kravet på uppsikt gäller inte om låntagaren själv har rätt att inneha ett vapen av den typ som lånet avser eller i fråga om start- eller signalvapen.

Vapenhandlare får låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av en *sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen* eller av vapenhandlaren själv eller någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

8 §

Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarad förverkat eller tillståndet till innehav av skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *skyttessamman-*

Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarad förverkat eller tillståndet till innehav av skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *sådan*

slutning.

sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen. Prop. 1999/2000:27

4 kap.

3 §

För reparation, översyn eller skrotning får skjutvapen lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som *av polismyndigheten har godkänts att ta emot vapen för sådana åtgärder.* För reparation eller översyn får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

För reparation, översyn eller skrotning får skjutvapen lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som *har tillstånd att ta emot vapen för sådana åtgärder.* För reparation eller översyn får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

5 kap.

2 §

Skjutvapen och ammunition skall förvaras *under säkert lås eller på något annat lika betryggande sätt.*

Om ett vapen inte förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme, skall en vapendel tas bort från vapnet så att det inte kan användas. Detta gäller dock endast om någon vapendel kan tas bort utan avsevärd svårighet. Vapen, vapendel och ammunition skall förvaras var för sig.

Dessa krav på förvaring gäller inte för start- och signalvapen.

När skjutvapen inte brukas, skall de förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme.

Trots vad som sägs i första stycket får effektbegränsade skjutvapen samt sådana föremål som enligt 1 kap. 3 § jämföras med skjutvapen förvaras på annat betryggande sätt så att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt dem. Ammunition skall förvaras under säkert lås eller på något annat lika betryggande sätt.

3 §

En innehavare som *inte kan ta hand om sitt vapen eller sin ammunition får lämna över vapnet eller ammunitionen till någon annan för förvaring under högst tre år åt gången. En sådan åtgärd får vidtas först efter skriftlig anmälan till polismyndigheten. Vapnet eller ammunitionen får dock inte förvaras hos en person som är under arton år eller som kan antas missbruka vapnet eller*

En innehavare *får lämna över sitt skjutvapen eller sin ammunition till någon annan för förvaring om han eller hon inte själv kan ta hand om egendomen eller om det annars finns särskilda skäl. För sådan förvaring krävs tillstånd om inte utlåning i motsvarande fall är tillåten enligt 3 kap. Vid tillståndsprövningen skall polismyndigheten särskilt beakta möjligheten för mottagaren*

ammunitionen.

*att erbjuda en säker förvaring.
Tillståndet skall tidsbegränsas.*

Prop. 1999/2000:27

Den hos vilken vapnet förvaras får använda vapnet endast om han eller hon har tillstånd att inneha vapen av samma typ.

4 §

Den som skickar eller transporterar ett skjutvapen eller ammunition skall vidta betydande åtgärder för att förhindra att någon obehörig kommer åt vapnet eller ammunitionen.

Den som skickar eller transporterar ett skjutvapen eller ammunition skall vidta betydande åtgärder för att förhindra att någon obehörig kommer åt vapnet eller ammunitionen. *Vapnet skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat.*

6 §

Skjutvapen får medföras på allmän plats endast om vapnet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om det annars med hänsyn till vapnets art, syftet med innehavet och övriga omständigheter är att anse som befogat. Detsamma gäller i fråga om skjutvapen inom skolområde, där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats.

7 §

Den som har tillstånd att inneha skjutvapen är skyldig att låta polismyndigheten få tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs.

6 kap.

1 §

Ett tillstånd att inneha skjutvapen eller att föra in skjutvapen till Sverige får återkallas av polismyndigheten om

a) tillståndshavaren missbrukat vapnet,

b) tillståndshavaren visat oaktsamhet med vapnet,

c) tillståndshavaren på annat sätt

Ett tillstånd att inneha skjutvapen eller att föra in skjutvapen till Sverige skall återkallas av polismyndigheten om

a) tillståndshavaren visat sig vara olämplig att inneha skjutvapen,

b) tillståndshavaren utan godtagbar anledning vägrat

visat sig vara olämplig att inneha vapen,

d) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller

e) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

polismyndigheten tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs,

c) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller

d) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Första stycket gäller också i fråga om tillstånd att förvara skjutvapen hos någon annan.

2 §

Ett tillstånd att inneha ammunition *får* återkallas av polismyndigheten om

a) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns,

b) tillståndshavaren har missbrukat sin ammunition, eller

c) om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Ett tillstånd att inneha ammunition *skall* återkallas av polismyndigheten om

3 §

Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen *får* återkallas av polismyndigheten om

a) *tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen,*

b) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel,

c) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, *eller*

d) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen *skall* återkallas av polismyndigheten om

a) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel,

b) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, *eller*

c) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas om tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen.

Första och andra styckena gäller på motsvarande sätt i fråga om tillstånd att ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning.

4 §

Polismyndigheten *får* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition skall tas om hand om

a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och *det finns* särskilda omständigheter *som kräver* ett

Polismyndigheten *skall* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition skall tas om hand om

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter *inte talar emot* ett

omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som *förordnats av länsstyrelsen*, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden skall skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart skall pröva om omhändertagandet skall bestå.

omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som *länsstyrelsen förordnat*, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden skall skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart skall pröva om omhändertagandet skall bestå.

4 a §

Medför någon ett skjutvapen utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. En sådan åtgärd får vidtas av en polisman, jakttillsynsman som länsstyrelsen förordnat eller av personal vid Kustbevakningen eller Tullverket.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet skall vapnet återställas, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats. Detsamma gäller dessförinnan, om den som medförde vapnet kan styrka sin rätt att ha detta med sig.

6 §

Om den som är intagen på sjukvårdsinrättning för vård av en psykisk störning innehar eller kan tänkas inneha skjutvapen och det kan antas att den intagne inte bör inneha ett sådant vapen, skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd.

Om den som vårdas för psykisk störning bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen, skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. *Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd för skjutvapen.*

9 kap.

Prop. 1999/2000:27

2 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,

b) bryter mot *bestämmelsen* om användning vid förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 § eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag,

b) bryter mot *bestämmelserna om överlämnande till förvaring hos någon annan i 5 kap. 3 § första stycket eller om användning vid sådan förvaring i 5 kap. 3 § andra stycket eller om transport i 5 kap. 4 § eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag,*

c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av *skyttesammanslutningar*, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av *sammanslutningar*, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

d) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunition för inlösen,

e) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen,

f) driver handel med skjutvapen utan tillstånd, eller

g) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *e* genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

g) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *d* genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

Ansvar för otillåtet innehav av ammunition skall inte dömas ut i ringa fall.

3 §

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *f* genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförsel eller utlåning av skjutvapen, eller

a) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *e* genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförsel eller utlåning av skjutvapen, eller

b) underlåter att inom en månad på föreskrivet sätt anmäla till polismyndigheten att ett vapen lämnats till skrotning.

Om någon frivilligt lämnar in skjutvapen eller ammunition till en polismyndighet, får åtal mot denne för olovligt innehav av vapnet eller ammunitionen väckas av åklagaren endast om det är motiverat från allmän synpunkt.

11 kap.

1 §

Regeringen får meddela föreskrifter om att

a) denna lag eller vissa föreskrifter i lagen skall tillämpas även i fråga om andra föremål än sådana som anges i 1 kap. 2 och 3 §§, om föremålen är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet,

b) anslagsenergin eller utgångshastigheten hos en projektil från ett skjutvapen skall understiga ett visst värde för att vapnet skall anses vara effektbegränsat enligt 2 kap. 1 §,

c) bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte skall gälla innehav av skjutvapen som lämnats över från staten till

– statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet,

– den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, eller

– skyttesammanslutningar,

d) andra sammanslutningar än skyttesammanslutningar får ges tillstånd att inneha skjutvapen,

e) tillstånd skall krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land; och

f) den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte skall använda vapnet endast i Sverige, skall anmäla detta till polismyndigheten.

c) bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte skall gälla innehav av skjutvapen som lämnats över från staten till

– statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet,

– den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, eller

– frivilliga

försvarsorganisationer,

d) tillstånd skall krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land; och

e) den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte skall använda vapnet endast i Sverige, skall anmäla detta till polismyndigheten.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

a) undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen,

b) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd till innehav av skjutvapen,

c) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen och vad som i övrigt skall gälla vid sådan handel,

d) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring, reparation och skrotning av skjutvapen,

e) krav på vapenhandlares, museers och *skyttesammanslutningars* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och *skyttesammanslutningars* förvaring av ammunition,

f) de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

g) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

h) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige skall få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land,

i) krav på att den som har förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land skall underrätta den staten om förvärvet, *och*

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§.

e) krav på vapenhandlares, museers och *sammanslutningars* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och *sammanslutningars* förvaring av ammunition,

i) krav på att den som har förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land skall underrätta den staten om förvärvet,

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§,

k) vilka sammanslutningar som skall anses uppfylla kraven i 2 kap. 3 § b för att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, och

l) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 5 kap. i fråga om transport av skjutvapen och ammunition.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000. Bestämmelserna i 2 kap. 10 § tredje stycket och 5 kap. 7 § träder dock i kraft den 1 juli 2002.

2. Bestämmelserna i 2 kap. 5 a § om tillstånd att inneha vissa skjutvapen för andra ändamål än skjutning tillämpas endast i fråga om tillstånd som meddelas efter den 1 juli 2000. Detsamma gäller

¹ Senaste lydelse 1999:74.

bestämmelserna i 2 kap. 6 § andra stycket om tidsbegränsning av tillstånd att inneha helautomatiskt vapen eller enhandsvapen för flerskott. Prop. 1999/2000:27

3. Den som före den 1 juli 2000 av polismyndigheten har godkänts att ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning skall anses ha tillstånd till det enligt denna lag.

4. Den som före den 1 juli 2000 hos polismyndigheten har gjort anmälan om förvaring hos annan skall anses ha tillstånd till det enligt denna lag till den 1 juli 2002.

5. I fråga om förvaring av skjutvapen tillämpas äldre bestämmelser till den 1 juli 2002, om tillstånd att inneha skjutvapnet meddelats före den 1 juli 2000.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra föremål¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Förbudet i första stycket gäller inte, om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat.

Stickvapen eller knivar som är konstruerade så att klingan eller bladet snabbt kan fällas eller skjutas ut ur sitt skaft (springstiletter eller springknivar) får inte innehas av personer under 21 år.

Föreslagen lydelse

1 §²

Knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas på allmän plats, inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats.

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 § skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall döms inte till ansvar.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i högst ett år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1990:413.

² Senaste lydelse 1990:413.

2.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Sekretess gäller hos polismyndighet i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur vapenregister, för uppgift som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning. Under samma förutsättning gäller sekretess hos Rikspolisstyrelsen för uppgift som hänför sig till vapenregister.

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 §¹

Sekretess gäller för uppgift i ärende enligt vapenlagen (1996:67) samt hos polismyndighet i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur vapenregister, för uppgift som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning. Under samma förutsättning gäller sekretess hos Rikspolisstyrelsen för uppgift som hänför sig till vapenregister.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2000.

¹ Senaste lydelse 1998:624.

3 Ärendet och dess beredning

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade chefen för Justitiedepartementet i maj 1995 en särskild utredare, hovrättslagmannen Dan Fernqvist, med uppdrag att göra en genomgripande översyn av vapenlagstiftningen med inriktning på att förebygga våldsbrott. Utredaren skulle med förtur ta sig an frågan om en utvärdering av lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen) samt utformningen av ett förbud mot att medföra skjutvapen på allmän plats. Utredningen antog namnet 1995 års vapenutredning.

I april 1996 lade utredningen fram delbetänkandet Förbud mot vapen på allmän plats m.m. (SOU 1996:50). Betänkandet innehåller bl.a. förslag om förbud mot att inneha skjutvapen och s.k. vapenattrapper på allmän plats samt införande av en särskild skala för grovt brott. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1* och dess lagförslag i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju 96/1414).

I mars 1998 lade utredningen fram slutbetänkandet En samlad vapenlagstiftning (SOU 1998:44). Betänkandet innehåller en översyn av vapenlagen i både materiellt och systematiskt avseende. På flera punkter föreslår utredningen skärpningar av vapenlagstiftningen. Förslagen avser bl.a. skärpta regler för förvaring av skjutvapen, begränsningar av den s.k. vapengarderoben, införande av obligatoriskt tidsbegränsade tillstånd för vissa vapentyper, skärpta regler för återkallelse av tillstånd och omhändertagande av skjutvapen samt ökad information mellan den psykiatriska vården och tillståndsmyndigheterna. I systematiskt avseende föreslås genomgripande förändringar. Utredningen föreslår bl.a. att en helt ny vapenlag införs och att knivförbudslagen inarbetas i denna. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4* och dess lagförslag i *bilaga 5*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju 98/1272).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 21 oktober 1999 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i bilaga 7. Lagrådets yttrande finns i bilaga 8.

Lagrådet har föreslagit att några av bestämmelserna i den remitterade lagtexten ändras, huvudsakligen av lagtekniska skäl. Regeringen följer i propositionen i princip Lagrådets förslag såvitt de avser 2 kap. 1, 4, 10 och 16 §§, 5 kap. 3, 4 och 6 §§, 6 kap. 1–3 och 4 a §§ samt 9 kap. 1 och 2 §§. Därutöver har vi gjort vissa redaktionella ändringar. Vi återkommer till Lagrådets synpunkter i berörda avsnitt samt i författningskommentaren till de lagrum som Lagrådet lämnat synpunkter på.

4 Skjutvapenlagstiftningen

4.1 Nuvarande ordning

Vapenlagen

Den nu gällande vapenlagen (1996:67) trädde i kraft år 1996 (prop.1995/96:52, bet. 1995/96:JuU12, rskr.1995/96:146). Den ersatte 1973 års vapenlag (1973:1176). Genom den nya lagen gjordes omfattande systematiska och språkliga förändringar i vapenlagstiftningen. Vidare genomfördes vissa materiella förändringar med anledning av Sveriges inträde i EU. Dessförinnan hade vapenlagen varit föremål för ändringar vid ett stort antal tillfällen, senast år 1991 (prop. 1990/91:130, bet. 1990/91:JuU33, rskr. 1990/91:300, SFS 1991:1181) då lagstiftningen skärptes i olika avseenden. Översynen handlade då bl.a. om skärpningar av bestämmelserna om förvärv och innehav av ammunition och om strängare krav på förvaringen av vapen.

1996 års vapenlag innehåller föreskrifter om enskildas och organisationers m.fl. befattning med vapen och ammunition. Den är inte tillämplig på staten. Regler om statliga skjutvapen finns i stället i förordningen (1996:31) om statliga myndigheters skjutvapen m.m. Vapenlagen kompletteras av vapenförordningen (1996:70) och av föreskrifter och allmänna råd som utfärdats av Rikspolisstyrelsen. Vad gäller tillverkning och utförsel av vissa skjutvapen och viss ammunition finns bestämmelser i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Regler om hantering och import av ammunition finns även i lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor. Utanför vapenlagens tillämpningsområde faller knivar, andra stick- och skärvapen samt vissa andra föremål som, utan att vara skjutvapen, är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa. Bestämmelser om sådana föremål finns i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen).

Vapenregister

Den 1 april 1999 trädde nya bestämmelser om vapenregister i kraft (prop. 1998/99:36, bet. 1998/99:JuU14, rskr. 1998/99:144). Vapenlagens tidigare bestämmelser om vapenregister var begränsade till polismyndigheternas lokala register över tillståndspliktiga vapeninnehav och beslut enligt vapenlagen. Det fanns drygt hundra lokala vapenregister. Det var endast möjligt för en person åt gången att arbeta i respektive register och någon samordning mellan registren var inte möjlig.

De nya bestämmelserna innebär att varje polismyndighet skall föra ett lokalt vapenregister över tillståndspliktiga vapeninnehav och beslut enligt vapenlagen med hjälp av automatiserad databehandling. Eftersom det nu finns endast en polismyndighet i varje län blir antalet lokala register väsentligt färre. Rikspolisstyrelsen skall vidare föra separata centrala register över vapeninnehavare, registrerade skjutvapen och vapenhandlare. Registren får inte samköras med varandra. Bestämmelserna gäller även hemvärnsmän som av Försvarsmakten har tilldelats skjutvapen för förvaring i hemmet.

Det nya registersystemet beräknas kunna tas i bruk under år 2000.

4.2 Internationellt arbete

Frågor rörande regleringen av civila skjutvapen har under de senaste åren aktualiserats i flera länder. Många länder har skärpt vapenlagstiftningen och utvecklingen går mot ett utökat samarbete internationellt för att komma till rätta med problemen med illegala vapen. Detta har visat sig inte minst genom ett samarbete inom olika sammanslutningar av stater eller poliskårer, där arbetsgrupper tillsatts och information om olika länders vapenlagstiftningar inhämtas och bearbetas. En viktig del i det internationella arbetet är vidare åtgärder för att generellt minska förekomsten av skjutvapen i världen.

Förenta nationerna

Vid den nionde FN-kongressen om förebyggande av brott och behandlingen av gärningsmän, som hölls 1995, utarbetades och antogs en resolution benämnd "Firearms regulation for purpose of crime prevention and public safety". Innebörden i stort är att ett samarbete mellan medlemsstater samt inomstatliga och andra organisationer bör upprättas och vidmakthållas genom ett regelbundet informationsutbyte om bestämmelser rörande skjutvapen samt att en studie beträffande frågor relaterade till sådana bestämmelser bör genomföras. Som ett led i detta arbete har en projektgrupp genomfört en enkät bland medlemsländerna. Enkäten har sammanställts i en preliminär rapport med slutsatser och vissa rekommendationer. På basis av den inhämtade informationen har vidare en databas innehållande vapenbestämmelser upprättats. Av den information som samlats in från olika länder (46 stycken) kan bl.a. noteras att många stater på senare tid har funnit anledning att skärpa sin vapenlagstiftning. Vidare har många stater rapporterat att det förekommer illegal import av skjutvapen. Det framgår också att det finns ett behov av utökat internationellt samarbete beträffande utredning av brott där skjutvapen som importerats eller exporterats använts illegalt. (Se också avsnitt 20.)

Inom FN bedrivs vidare ett arbete som är särskilt inriktat på "light weapons" (lätta vapen) och "small arms" (handeldvapen). Den första kategorin avser vapen som är avsedda att kunna förflyttas och användas av ett par personer, medan den senare kategorin avser vapen som är

avsedda att bäras och användas av en enda person. Det huvudsakliga syftet med detta arbete är att generellt minska förekomsten av dessa vapentyper i världen.

Ett annat viktigt arbete som pågår inom FN är utarbetandet av en konvention om internationell, gränsöverskridande organiserad brottslighet och ett till denna hörande tilläggsprotokoll avseende illegal tillverkning och handel med vapen m.m. Arbetet med protokollet befinner sig fortfarande i ett relativt tidigt skede. Sverige har förklarat sig välkomna initiativet och har en övergripande positiv inställning till arbetet.

Europeiska unionen

Frågor som rör skjutvapen berör unionens samtliga tre pelare. Arbetet på området inom respektive pelare har vidare flera beröringspunkter med varandra.

Första pelaren

EG:s ministerråd utfärdade den 18 juni 1991 ett direktiv om kontroll av förvärv och innehav av vapen (91/477/EEG) (i det följande kallat vapendirektivet). Det trädde i kraft för medlemsstaterna den 1 januari 1993. Direktivet är genomfört i svensk rätt (jfr prop. 1995/96:52, bet. 1995/96:JuU12, rskr. 1995/96:146). Inledningsvis anges i vapendirektivet bl.a. att avvecklingen av den systematiska gränskontrollen mellan medlemsländerna nödvändiggör att effektiva regler införs för att inom länderna kunna kontrollera förvärv och innehav av skjutvapen och även överföring av sådana mellan medlemsländerna. Beträffande överföring av vapen sägs det vidare i ingressen att det i princip inte bör vara tillåtet att ta med skjutvapen mellan länderna, men att detta kan medges om ett förfarande antas som ger staterna möjlighet att få underrättelse om att skjutvapen förs in i respektive land. Smidigare regler bör enligt direktivet dock antas för jakt och tävlingsskytte för att inte inskränka den fria rörligheten mer än nödvändigt.

Vapendirektivet är ett s.k. minimidirektiv och anger de lägsta krav som medlemsländernas lagstiftning skall uppfylla men tillåter dessa att hålla en högre skyddsnivå. Den speciella procedur med europeiska skjutvapenpass som avser jägare och tävlingsskyttar, som behandlas i direktivets artikel 12, skall dock alltid kunna tillämpas med i artikeln angivna begränsningar.

Enligt artikel 17 i direktivet skall kommissionen inom fem år efter genomförandet till Europaparlamentet och rådet överlämna en rapport om den situation som tillämpningen av direktivet resulterat i, vid behov åtföljd av förslag till åtgärder. Detta arbete har påbörjats genom att kommissionen i maj 1999 till medlemsstaterna skickade ut ett frågeformulär avseende direktivet.

Inom ramen för det säkerhetspolitiska samarbetet arbetar man bl.a. för att bekämpa och bidra till att få ett slut på den destabiliserande anhopningen och spridningen av handeldvapen och lätta vapen. Den 17 december 1998 antog ministerrådet en gemensam åtgärd med detta syfte. I juni 1998 antogs inom EU en icke-rättsligt men politiskt bindande uppförandekod för vapenexport. Denna är av stor betydelse vad gäller handeldvapen och lätta vapen.

Tredje pelaren

Vapenfrågorna är aktuella även inom den tredje pelaren, bl.a. inom ramen för arbetet med att bekämpa terrorism. Inom den s.k. terroristsamarbetsgruppen har man bl.a. diskuterat ett förslag om en gemensam åtgärd rörande utbyte av underrättelser om olaglig handel med vapen. Då det fanns vissa invändningar mot förslaget har man i stället tagit fram en tiopunktslista i vilken markeras medlemsstaternas beslutsamhet att öka samarbetet på området.

Av intresse är vidare Europolkonventionen, som undertecknades den 26 juli 1995. Konventionen har ratificerats av samtliga EU:s medlemsstater och trädde i kraft den 1 oktober 1998. Sverige tillträdde konventionen den 29 april 1998. Europolns verksamhet inleddes den 1 juli 1999.

Genom konventionen upprättas den europeiska polisbyrå, Europol, vars främsta uppgift är att vara ett kriminalunderrättelseorgan för medlemsstaterna i EU. Europol skall alltså verka inom ramen för det mellanstatliga polisiära samarbetet i EU. Europol kan tas i anspråk när de faktiska omständigheterna visar att det förekommer en brottslig organisation eller struktur som påverkar två eller flera medlemsstater och som med hänsyn till brottslighetens omfattning, svårhetsgrad och konsekvenser gör det nödvändigt med ett gemensamt handlande från medlemsstaternas sida. Europol är under dessa förutsättningar behörigt att ägna sig åt informationsutbyte rörande vissa särskilt allvarliga brott. Rådet kan härutöver ge Europol i uppgift att arbeta med andra former av brottslighet bland dem som räknas upp i en bilaga till konventionen eller särskilda former av denna typ av brottslighet. I bilagan omnämns olika brott mot liv, hälsa eller frihet, brott mot enskild och offentlig egendom samt bedrägeri och slutligen olaga handel och angrepp på miljön. I den sistnämnda kategorin tas olaga handel med vapen, ammunition och sprängämnen upp.

Schengensamarbetet

Bestämmelser om skjutvapen finns även i Schengenkonventionen. Dessa bestämmelser motsvaras i stor utsträckning av bestämmelserna i vapendirektivet. Direktivets bestämmelser är dock mer omfattande och mer detaljerade. För EU-ländernas del torde bestämmelserna i konventionen vara i huvudsak överspelade i och med direktivet.

Inom ramen för Schengensamarbetet finns vidare en arbetsgrupp, Vapen- och ammunitionsgruppen, för skjutvapen och ammunitionsfrågor. I maj 1996 beslutades att ge denna i uppdrag att utarbeta en rapport om illegalt innehav och användande av skjutvapen i de olika länderna och i anslutning till detta framföra nödvändiga rekommendationer. Gruppen arbetar nu med att samla in den information som skall ligga till grund för rapporten. Man har hittills koncentrerat sig på fyra frågor, nämligen omfattningen av den illegala trafiken med vapen, kvaliteten på dessa vapen, vapnens ursprung och deras rutt.

Schengensamarbetet har vidare betydelse för vapenfrågan på så vis att samarbetet innebär att personkontrollen vid nationsgränserna mellan Schengenstater – inre gräns – skall upphöra och kontrollen mot yttre gräns skärpas. Detta behandlas i avsnitt 20.

Nordiskt samarbete

Initiativ till ett nordiskt samarbete har tagits av det norska Justis- och Politidepartementet. Representanter från de nordiska länderna har med början hösten 1997 årligen sammanträffat för att diskutera olika lagstiftnings- och tillämpningsfrågor beträffande vapenlagstiftningen, som är likartad i de olika länderna.

5 Bakgrund och allmänna utgångspunkter

Regeringens bedömning: För att en generell minskning av antalet vapenlicenser skall påverka våldsbrottsligheten skulle krävas stora inskränkningar i möjligheterna att använda skjutvapen för lagliga ändamål samt ett omfattande inlösenförfarande. Sannolikt skulle effekten av en sådan åtgärd ändå bli marginell. Att minska det totala antalet tillstånd för innehav av skjutvapen bör därför inte vara ett mål i sig för en reform av vapenlagen. Vapenlagstiftningen bör däremot vara så utformad att tillstånd inte beviljas för andra vapen än sådana som innehavaren har behov av för ett godtagbart ändamål. Höga krav måste också ställas på förvaring och övrig hantering av skjutvapen och ammunition så att egendomen inte kommer i orätta händer eller annars missbrukas. Arbetet med att motverka smuggling av skjutvapen och att förhindra tillgrepp av militära skjutvapen skall fortsätta.

Utredningens bedömning: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen anser att ett huvudsyfte med vapenlagstiftningen på sikt bör vara att antalet skjutvapen reduceras.

Remissinstanserna: Vad gäller frågan om behovet av att minska det totala antalet legala skjutvapen är meningarna bland remissinstanserna delade. Bland dem som instämmer i utredningens bedömning härvidlag återfinns *Hovrätten över Skåne och Blekinge, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Riksrevisionsverket, Åklagarmyndigheten i Göteborg,*

Åklagarmyndigheten i Västerås och Polismyndigheten i Skåne. Avvisande eller tveksamma till utredningens uppfattning ställer sig bl.a. *Statens naturvårdsverk, Svenska Jägareförbundet, Sveriges Militärsidrotts- och Mångkampsförbund, Svenska Svartrucks Skytte Federationen, Sveriges Vapenhandlareförening och Samlarföreningen Polcirkeln. Brottsförebyggande rådet* anför att det sannolikt är så att antalet legala vapen i samhället endast marginellt påverkar antalet brott där vapen används och att det troligen skulle behövas relativt stora förändringar i antalet legala skjutvapen för att detta skulle få mätbara effekter på dessa typer av brott. Trots detta ansluter sig *Brottsförebyggande rådet* till uppfattningen att antalet legala skjutvapen i samhället borde reduceras.

Skälen för regeringens bedömning

Nuvarande situation

I Sverige finns det drygt 750 000 personer som har tillstånd enligt vapenlagen att inneha skjutvapen. Det totala antalet tillståndsgivna civila skjutvapen uppgår till drygt 2 miljoner. Jaktvapnen utgör med sina 75 procent den absolut största andelen av dessa vapen. Till detta kommer statens skjutvapen, vilka uppgår till ca 930 000 stycken, av vilka den allra största delen tillhör Försvarmakten.

När det gäller brott som begås med hjälp av skjutvapen framgår det av befintlig statistik att antalet fullbordade mord, dråp och misshandel med dödlig utgång som begicks med hjälp av sådana vapen minskade under perioden 1988 – 1997. Detsamma gäller bankrån. Vissa andra brott, såsom butiksrån och taxirån som begicks med hjälp av skjutvapen, ökade däremot ganska markant under samma period. Antalet mord, dråp och misshandel med dödlig utgång som begicks med hjälp av skjutvapen uppgick under perioden till i genomsnitt 29 stycken per år, eller ca 18 procent av det totala antalet sådana brott.

Även om det händer att vapen som innehas legalt används i brottsliga sammanhang, är det enligt regeringens bedömning främst de illegala vapnen som utgör en särskild fara för vårt samhälle. (Med illegala vapen avses här dels vapen som stulits från dess legale innehavare eller på annat sätt kommit i besittning av någon som inte har rätt att inneha vapnet i fråga, dels vapen för vilka tillstånd helt saknas.) Vidare torde det vara de illegala civila skjutvapnen som – på grund av sitt stora antal – utgör den största faran. Det är inte möjligt att säga något säkert om antalet illegala civila skjutvapen. I en rapport från Försvarsdepartementet år 1995 uppgavs att polisen uppskattade antalet sådana vapen till ca 27 000 medan antalet illegala skjutvapen som härrörde från det militära försvaret uppskattades till ca 3 000 (Ds 1995:38 s.19).

Huvuddelen av de skjutvapen som illegalt cirkulerar i Sverige är vapen för vilka tillstånd finns men som har stulits från deras rättmätiga innehavare. Vidare är det sannolikt så att de flesta brott som begås med vapen genomförs med vapen för vilka tillstånd en gång beviljats. Den från allmänna samhällsliga utgångspunkter farligaste brottsligheten torde å andra sidan begås av personer som sannolikt i hög utsträckning har

tillgång till vapen som inte härrör från någon legal innehavare. Det kan bl.a. konstateras att de vapen som anträffats vid tillslag hos de s.k. mc-gängen för det mesta inte torde kunna återfinnas i några register. Antalet anträffade och beslagtagna skjutvapen som inte går att spåra till någon svensk vapeninnehavare ökar kraftigt, vilket starkt talar för att allt fler skjutvapen smugglas in i landet.

Även om det är de illegala vapnen som torde utgöra den största samhällsfaran kan man inte helt bortse från den våldsbrottslighet där det är den legale innehavaren som är gärningsman. Hur stor andel den brottsligheten utgör av den totala våldsbrottsligheten där skjutvapen kommer till användning är svårt att säga. Enligt en studie av Mikael Rying vid Stockholms universitet avseende dödligt våld i Sverige med skjutvapen under perioden 1990-1996 hade gärningsmannen själv tillstånd för att inneha vapnet i fråga i 25 procent av fallen.

Ett särskilt problem som uppmärksammas på senare tid är personer som på grund av psykisk störning inte är lämpliga att inneha skjutvapen. Eftersom det ofta saknas utredning av om ett våldsbrott har orsakats av en psykisk störning hos gärningsmannen är det inte möjligt att säga något närmare om problemets omfattning. Det har dock förekommit att psykisk störning hos tillståndsinnehavaren lett till att skjutvapen missbrukats med tragiska konsekvenser som följd, varför det finns anledning att särskilt uppmärksamma frågan.

Allmänna utgångspunkter för en reform

Av den tidigare redogörelsen framgår att Sverige är ett ganska vapentätt land samtidigt som det kan konstateras att den del av det totala antalet allvarliga våldsbrott som förövas med skjutvapen är relativt liten. Än mindre är den andel av dessa brott som förövas av någon som har tillstånd att inneha vapnet i fråga. Detta talar för att det kontrollsystem som vapenlagstiftningen föreskriver avseende förutsättningarna för innehav av skjutvapen m.m. fungerar förhållandevis väl. Den omständigheten att tillstånd endast beviljas för vissa särskilt angivna ändamål, där jakt och organiserat målskytte är de två största kategorierna, samt att krav ställs på såväl kunskaper som lämplighet är säkerligen av stor betydelse för att hålla antalet fall av brott med legala skjutvapen på en låg nivå.

Att genom en generell minskning av antalet legala skjutvapen åstadkomma en annat än marginell minskning av våldsbrottsligheten skulle sannolikt vara mycket svårt. För att minska antalet skjutvapen till hälften skulle bl.a. krävas ett inlösenförfarande till en sannolik kostnad på flera miljarder kronor. Ändå skulle mer än en miljon skjutvapen finnas kvar ute i samhället. En annan svårighet med en sådan åtgärd är att bestämma kriterierna för vilka skjutvapen som inte längre skulle få finnas kvar. Intresset för jakt i Sverige är stort och har ökat under senare år. Tillgången till jaktmarker är förhållandevis god. Medan jakt som fritidssysselsättning i många andra länder är förbehållet en liten grupp välbeställda personer, utövas jakt i Sverige av alla samhällsklasser. Särskilt mot denna bakgrund framstår det som ytterst tveksamt att göra vapenlagstiftningen så restriktiv att inte alla som uppfyller nödvändiga

förutsättningar skulle få möjlighet att jaga. Motsvarande synsätt kan anläggas i fråga om målskytte, även om det i det sammanhanget kan finnas skäl att vara mera restriktiv när det gäller särskilt farliga skjutvapen.

Mot detta resonemang kan anföras att varje vapen som finns ute i samhället utgör en latent fara. Även om innehavaren uppfyller kraven på kunskap och lämplighet och förvaring sker på ett korrekt sätt, kan det aldrig uteslutas att vapnet kommer i orätta händer och därefter används vid brott. När tragiska händelser med skjutvapen inträffar där människor kommer till allvarlig skada väcks – oavsett vilken typ av skjutvapen som använts – regelmässigt frågan om det är rimligt att lagstiftningen medger att det finns ett så stort antal vapen ute i samhället som det faktiskt gör. Från andra länder, bl.a. Storbritannien och Australien, finns exempel på att tragiska vansinnesdåd med skjutvapen har lett fram till beslut om mycket stora inskränkningar i möjligheten att inneha skjutvapen av vissa slag. Även i övrigt har under senare tid många länder skärpt sin vapenlagstiftning. Såsom tidigare redovisats pågår det också ett omfattande internationellt samarbete med inriktning på att öka kontrollen över skjutvapen i världen, både i brottsförebyggande syfte och för att minska risken för väpnade konflikter. I detta sammanhang bör man dock hålla i minnet att de flesta andra länder har haft en vapenlagstiftning som varit betydligt liberalare än den svenska.

Enligt regeringens mening finns det för närvarande inte tillräckliga skäl att genomföra en reform av vapenlagstiftningen med inriktningen att generellt begränsa antalet vapen som innehas med stöd av tillstånd enligt lagen. En sådan reform skulle behöva vara mycket långtgående för att få någon positiv effekt och skulle därmed leda till oproportionerliga kostnader och inskränkningar av den enskildes möjligheter att utöva jakt eller målskytte.

Detta ställningstagande kan emellertid försvaras endast om vapenlagstiftningen kan sägas utgöra ett effektivt och trovärdigt instrument för att hindra att vapen kommer till brottslig användning. Med hänsyn härtill är det bl.a. viktigt att se till att vapenlagstiftningen förmår upprätthålla principen att tillstånd till innehav av skjutvapen inte skall beviljas annat än när det är motiverat med hänsyn till ändamålet och sökandes behov av vapnet. Även i övrigt måste vapenlagstiftningen vara ändamålsenlig och medverka till en hög säkerhetsnivå när det gäller hanteringen av skjutvapen och ammunition.

1995 års vapenutredning har enligt regeringens bedömning på ett förtjänstfullt sätt gått igenom vapenlagstiftningen och dess tillämpning samt, i de hänseenden som genomgången gett skäl till det, lagt fram förslag till förändringar.

Regeringen behandlar i det följande utredningens förslag, utifrån de utgångspunkter som nu redovisats. Utredningen har t.ex. konstaterat att så många som ca tio procent av alla vapentillstånd har beviljats på den grunden att vapnet har prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde för sökanden. Detta anser regeringen vara en orimligt avvägning mellan skyddsintresset och den enskildes behov av skjutvapen. Regeringen

föreslår därför i avsnitt 6.1.4 att sådana skjutvapen såsom huvudregel skall få innehas endast om de görs varaktigt obrukbara.

De förslag som läggs fram av regeringen berör emellertid tillstånd även för andra ändamål. Förslagen, som återfinns i avsnitt 6.1.3 och 6.1.5, innefattar bl.a. att tillstånd för vissa vapentyper skall tidsbegränsas samt att en mer ingående behovsprövning skall göras innan någon beviljas tillstånd för flera än fyra jaktvapen. Det övergripande syftet bakom förslagen är att undvika att det skall föreligga tillstånd till andra skjutvapen än sådana som det finns ett reellt behov av för ett godtagbart ändamål. Behovet skall därvid bedömas utifrån lagstiftningens krav och inte efter den enskildes uppfattning. Avsikten är att ändringarna i praktiken inte skall innebära några begränsningar i möjligheten att bedriva seriöst målskytte eller jakt. Förslagen inriktas i stället på att utvidga tillståndsmyndighetens prövning så att tillstånd inte beviljas i de fall behov av vapnet för dessa eller andra ändamål inte föreligger.

Bestämmelserna om förvaring och transport av skjutvapen är betydelsefulla för att hindra att de skjutvapen som innehas med stöd av tillstånd enligt lagen skall hamna i orätta händer. Även här finns skäl att strama upp lagstiftningen. Förslag med denna innebörd återfinns i avsnitten 9.1–4. Det är också viktigt att polisen får kännedom om sådana förhållanden som kan föranleda att vapentillstånd återkallas eller att en ansökan skall avslås. I avsnitt 15 föreslås en utvidgad anmälnings-skyldighet för läkare inom den psykiatriska vården beträffande personer som är olämpliga att inneha skjutvapen.

En mindre del av de skjutvapen som innehas illegalt har stulits från militären. Att förhindra sådana stölder är dock särskilt viktigt eftersom de flesta militära skjutvapen har stor eldkraft och därför är synnerligen farliga. Försvarmaktens skjutvapen omfattas emellertid inte av vapenlagen. Åtgärder för att höja säkerheten vid hanteringen av sådana skjutvapen kan således vidtas utan att förslag till ändrad lagstiftning läggs fram för riksdagen. I avsnitt 21 redovisas det arbete som bedrivs med denna inriktning.

Mycket talar för att smuglingen av skjutvapen har ökat till Sverige under senare år. Denna utveckling kan knappast stoppas genom att vapenlagen skärps. Redan i dag är i princip all införsel av skjutvapen och ammunition till Sverige underkastad krav på tillstånd. Kontrollen vid våra gränser är därför betydelsefull. Genom deltagande i Schengensamarbetet har vi påtagit oss ett ansvar för att skärpa kontrollen vid våra yttre gränser. Förslag har också utarbetats för att ge bl.a. polisen utökade befogenheter i detta hänseende. Med det stora antal personer och den stora mängd gods som passerar våra gränser varje dag är det emellertid knappast möjligt att genom tullkontroll helt förhindra att vapen olovligen förs in i landet, särskilt inte om skjutvapen finns lättillgängliga i vårt närområde. På sikt är det därför endast genom internationellt samarbete i syfte att globalt skärpa kontrollen av försäljning och innehav av handeldvapen som man kan nå resultat. Ett sådant internationellt arbete pågår redan i flera olika fora där Sverige aktivt deltar. Frågan om åtgärder mot smuggling av skjutvapen behandlas i avsnitt 20.

Naturligtvis är det också viktigt att ingripa direkt mot olovligt innehav av skjutvapen, särskilt när syftet med innehavet är att vapnen skall användas för brottslig verksamhet. I detta avseende får hänvisas till det omfattande arbete som pågår, både nationellt och inom ramen för det internationella samarbetet, för att bekämpa grov och organiserad brottslighet. Detta arbete avser bl.a. utvidgning av polisens befogenheter, organisatoriska frågor och arbetsmetoder.

Slutligen bör framhållas att utformningen av vapenlagstiftningen liksom all annan lagstiftning på det kriminalpolitiska området måste anpassas till samhällsutvecklingen och till det hot som brottsligheten vid varje tidpunkt utgör. Vapenlagstiftningen har också under åren varit föremål för ett stort antal revisioner med denna inriktning. Polisen har en viktig uppgift i att följa utvecklingen och ta fram underlag för nödvändiga ändringar. Inrättandet av tre centrala vapenregister, varav ett för stulna och förkomna skjutvapen, bidrar till polisens möjligheter att fullgöra denna uppgift. Flera av de förslag som regeringen lägger fram i det följande syftar också till att ge polisen genom Rikspolisstyrelsen ett ökat ansvar för att regelsystemet hålls aktuellt. Dessutom föreslås att Rikspolisstyrelsen årligen skall rapportera till regeringen om läget på vapenområdet.

Sammantaget kan regeringens förslag sägas innebära att det hot som illegalt innehav av skjutvapen utgör beaktas i större utsträckning i lagstiftningen och i den polisiära verksamheten samtidigt som rimlig hänsyn tas till intresset av att seriös verksamhet som innefattar användning av skjutvapen skall kunna utövas även i framtiden.

6 Vapentillstånd

6.1 Allmänna förutsättningar för tillstånd m.m.

6.1.1 Behov eller giltigt skäl?

Regeringens förslag: Begreppet behov bör vara kvar som ett kriterium för tillstånd. I lagtexten görs ett tillägg om att vapnet skall behövas för ett godtagbart ändamål.

Utredningens förslag: Begreppet behov ersätts med ett krav på att sökanden skall ha giltigt skäl att inneha skjutvapen.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna har inte något att erinra mot förslaget. *Jägarnas Riksförbund/Landsbygdens Jägare* och *Sveriges Vapenägares Förbund* anser dock att det kan leda till tolkningssvårigheter och avstyrker därför förslaget. Även *Svenska Jägareförbundet* avstyrker förslaget och menar att begreppet giltigt skäl synes ersätta både behov och ändamål.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen anför som skäl för sitt förslag bl.a. att begreppet behov är ett subjektivt uttryck och att begreppet giltigt skäl på ett bättre sätt markerar att det är samhället som sätter gränserna för vad som skall anses vara ett befogat innehav.

Begreppet behov är sedan länge väl inarbetat i svensk vapenlagstiftning och fyller en viktig avgränsande funktion vid prövningen av tillstånd för vapen som skall användas till skjutning. En person som inte har behov av ett sådant vapen bör inte heller kunna beviljas tillstånd till detta. I tillämpningen torde begreppet ges ett objektivt innehåll. Vid prövningen av om kriteriet är uppfyllt görs således en bedömning utifrån de kriterier som uppställs i lagstiftningen. Det är alltså inte den enskildes subjektiva uppfattning som är avgörande för om behov kan anses föreligga eller inte.

Det har inte framkommit att användningen av begreppet leder till några större tolknings- eller tillämpningsproblem. I lagrådsremissen anförde emellertid regeringen att det kunde finnas skäl att i lagtexten klargöra att behovet skall ta sikte på ett giltigt ändamål, vilket ligger i linje med utredningens resonemang, och föreslog därför att det i lagtexten skulle göras ett tillägg av den innebörden. Lagrådet har föreslagit att ”giltigt ändamål” byts ut mot ”godtagbart ändamål” och har som skäl för detta anført att bestämmelsen därigenom blir mer lättolkad. Regeringen finner inte skäl att avvika från Lagrådets förslag.

6.1.2 Skjutvapens lämplighet

Regeringens förslag: Om ett tillstånd till innehav av skjutvapen meddelas för skjutning skall vapnet vara lämpat för det ändamål som tillståndet avser.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har begränsat bestämmelsen till att avse skjutvapen avsedda för jakt, målskytte och skydd. Rikspolisstyrelsen bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka typer av skjutvapen som skall anses lämpade för olika ändamål.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet av remissinstanserna. *Sveriges Vapenägares Förbund* anser sig dock inte kunna acceptera förslaget och menar att det kommer att leda till att utvecklingen av nya former av skytte försvåras. Även *Frivilliga skytterörelsen* motsätter sig förslaget. *Sprängämnesinspektionen* anser att kravet på lämplighet också borde gälla ammunition och anför att det av lagtexten inte kan utläsas om detta är avsikten.

Skälen för regeringens förslag: Vapenlagens bestämmelser om tillstånd utgår från principen att tillstånd att inneha vapen beviljas för ett visst bestämt ändamål. För att tillstånd skall beviljas för vapen som skall användas till skjutning anser regeringen därför att en grundläggande förutsättning bör vara att vapnet i sig är lämpligt för det ändamål det skall nyttjas till och som tillståndet avser. Enligt tillståndsmyndigheterna och Svenska Jägareförbundet förekommer det emellertid att tillstånd ges för skjutvapen som inte är lämpliga för det avsedda ändamålet. Som exempel

kan nämnas hagelgevär, vars utförande liknar militära helautomatiska vapen och med vilka det inte alls går att uppnå samma skottprecision som med ordinära hagelgevär. Sådana vapen är naturligtvis inte lämpliga i jaktsammanhang, där strävan bör vara att minimera risken för skadeskjutning av viltet. Av dessa skäl anser regeringen att skjutvapen som skall användas för skjutning skall vara lämpligt för det avsedda ändamålet.

Rikspolisstyrelsen bör ha möjlighet att genom sina allmänna råd till vapenlagstiftningen ge vägledning för bedömningen. Något bemyndigande på området anser regeringen däremot inte vara nödvändigt.

6.1.3 Tidsbegränsade tillstånd

Regeringens förslag: Tillstånd till innehav av enhandsvapen för flerskott och helautomatiska skjutvapen skall tidsbegränsas till att gälla i högst fem år om inte särskilda skäl talar emot det.

Utredningens förslag: Tillstånd till innehav av skjutvapen för målskytte och skydd samt enhandsvapen för jakt skall tidsbegränsas till att gälla i högst fem år.

Remissinstanserna: Förslaget får ett ganska blandat mottagande. Bland dem som i princip tillstyrker förslaget återfinns *Hovrätten över Skåne och Blekinge*, *Länsrätten i Stockholms län*, *Åklagarmyndigheten i Malmö*, *Åklagarmyndigheten i Göteborg*, *Polismyndigheten i Skåne*, *Polismyndigheten i Västernorrlands län*, *Brottsförebyggande rådet*, *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet*, *Länsstyrelsen i Stockholms län* och *Statens naturvårdsverk*. *Statens naturvårdsverk* anser dock att bestämmelsen bör avse endast enhandsvapen för flerskott och automatiska vapen. *Rikspolisstyrelsen* är av liknande uppfattning och anser att tillstånden skall tidsbegränsas bara när det gäller särskilt farliga vapen, såsom enhandsvapen och helautomatiska vapen. *Polismyndigheten i Skåne* anser att tillstånd för enhandsvapen bör begränsas till tre år. *Polismyndigheten i Västernorrlands län* anser att även tillstånd till jaktvapen bör tidsbegränsas. Även åklagarmyndigheterna i Malmö respektive Göteborg ifrågasätter om det inte finns skäl att låta bestämmelsen om tidsbegränsning omfatta en vidare kategori av vapen. Avstyrker förslaget gör *Överåklagaren (Åklagarmyndigheten i Stockholms län)*, *Jägarnas Riksförbund/Landsbygds Jägare* (vad avser jaktvapen), *Svenska Pistolskytteförbundet*, *Svenska Svartkruts Skytte Federationen*, *Svenska Vapenstiftelsen* och *Samlarförbundet Nordstjärnan*. *Länsrätten i Göteborg* är tveksam till förslaget på den grunden att detta i vissa fall kan leda till att aktiva målskyttar årligen, kanske flera gånger, får ansöka om förnyade tillstånd. Även *Svenska Pistolskytteförbundet* uppmärksammar detta problem och föreslår, för det fall att förslaget genomförs, att kontrollen sker efter fem år beträffande alla de licenser som skytten då har, oavsett när de har utfärdats. *Skytterörelsens ungdomsorganisation* kan acceptera krav på tidsbegränsade tillstånd om de aktuella vapenkategorierna avgränsas på annat sätt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande ordning får ett tillstånd tidsbegränsas om det med hänsyn till särskilda omständigheter kan förutses att vapnet inte kommer att behövas varaktigt (2 kap. 5 § vapenlagen). Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd tar bestämmelsen i första hand sikte på tillstånd för enhandsvapen och helautomatiska vapen. Vidare bör enligt de allmänna råden en tidsbegränsning alltid övervägas när någon söker tillstånd att inneha vapen för skyddsändamål eller tillstånd att inneha ett farligt vapen i tjänsten.

Teoretiskt sett vore det möjligt att införa en tidsbegränsning för alla innehavstillstånd. En sådan ordning skulle kunna motiveras av det generella kravet att det inte får finnas risk att ett vapen kan komma att missbrukas, t.ex. genom att tillstånd beviljas någon som är direkt olämplig att inneha skjutvapen. Detta skulle enligt regeringens mening dock kräva en alltför resurskrävande administration. När det gäller vapen som innehas av personer som inte längre uppfyller lämplighetskravet bör resurserna i stället riktas in på sådana åtgärder som gör det möjligt att ingripa omedelbart. Tidsbegränsade tillstånd för alla typer av skjutvapen bör enligt regeringens mening därför inte komma i fråga.

Frågan är då om det finns vissa typer av skjutvapen för vilka det är särskilt motiverat att tidsbegränsa tillstånden.

En hel del skjutvapen innehas sannolikt utan att det föreligger ett sådant behov av dem som tillståndet förutsätter. Detta är naturligtvis otillfredsställande. Ett inte ovanligt exempel på skjutvapen som inte aktivt används för avsett ändamål är målskyttevapen som innehas av personer som numera slutat att träna och tävla med sina vapen och således inte längre har behov av dessa för skjutning. Utredningen har mot den bakgrunden föreslagit att man skall tidsbegränsa tillstånden för de vapenkategorier för vilka tillstånden är beroende av omständigheter som kan variera med tiden. Härigenom skulle samhället avseende en icke obetydlig mängd skjutvapen få en kontinuerlig kontroll av att innehavaren fortfarande verkligen har behov av vapnet i fråga, vilket naturligtvis är en god sak.

Det är emellertid viktigt att ytterligare skärpningar av vapenlagstiftningen verkligen är motiverade och uppnår avsett syfte samt inte onödigtvis försvårar vapenhanteringen för de seriösa vapeninnehavarna. Vad gäller tidsbegränsade tillstånd har flera remissinstanser pekat på att utredningens förslag kan leda till vissa praktiska olägenheter för vapeninnehavarna, inte minst för dem som praktiserar målskytte på högre nivå. Mot den bakgrunden anser regeringen att i förhållande till utredningens förslag de vapenkategorier för vilka tidsbegränsade tillstånd bör komma i fråga kan begränsas ytterligare. En lämplig avgränsning är enligt regeringens bedömning att låta tidsbegränsade tillstånd komma i fråga främst för sådana skjutvapen som är *särskilt* stöldbegärliga eller *särskilt* farliga.

Av befintlig statistik framgår att enhandsvapen i förhållande till sitt totala antal är mycket stöldbegärliga. Eftersom de är lätta att ta med sig och gömma utgör de också en särskild fara. De torde vidare vara mycket eftertraktade i kriminella kretsar. Att begränsa tillstånden för innehav av sådana skjutvapen framstår därför som väl motiverat. Enhandsvapen som

inte kan avfira mer än ett skott utan omladdning får dock bedömas som generellt sett mindre farliga och bör därför kunna undantas.

Alla typer av helautomatiska skjutvapen utgör på grund av sin eldkapacitet en särskild fara. Redan i dag tidsbegränsas ofta tillstånden för innehav av sådana vapen. Med hänsyn till dessa vapens särskilda farlighet anser regeringen att tillstånd att inneha helautomatiska skjutvapen som huvudregel alltid skall tidsbegränsas. En sådan ordning stämmer också väl överens med den restriktiva hållning som kommer till uttryck i vapendirektivets bestämmelser vad gäller helautomatiska vapen.

Även jaktvapen, inte minst hagelgevär, är stöldbegärliga och används inte sällan i samband med våldsbrottslighet. Vid prövning av tillstånd till innehav av sådana vapen anses kravet på behov av vapnet normalt sett uppfyllt i och med att den sökande har avlagt jägarexamen. En sådan examen gäller utan begränsning i tiden. Således skulle det endast bli fråga om en lämplighetskontroll vid en förnyad prövning i dessa fall. Som vi tidigare påpekat bör kontrollen av en innehavares lämplighet ske på andra sätt än genom att tillstånden tidsbegränsas. Av dessa skäl anser regeringen att det inte bör komma i fråga att tidsbegränsa tillstånd för innehav av jaktvapen. Detta gäller dock inte jaktvapen som är enhandsvapen för flerskott, för vilka tillstånd kan beviljas för yrkesmässigt bedriven jakt- eller viltvård eller annat kvalificerat behov. Anledning att behandla sådana enhandsvapen annorlunda än övriga enhandsvapen för flerskott föreligger enligt regeringens mening inte. Således bör tillstånden tidsbegränsas även för dessa vapen.

Regeringen anser således att tillstånd att inneha enhandsvapen för flerskott och helautomatiska skjutvapen, som skall användas till skjutning, som huvudregel alltid skall tidsbegränsas. Det kan dock finnas omständigheter som gör att det i undantagsfall inte är motiverat att tidsbegränsa tillståndet. Det bör därför vara möjligt för tillståndsmyndigheterna att meddela tillstånd utan tidsbegränsning även avseende dessa vapenkategorier om det finns särskilda skäl för det.

Härutöver kan det finnas anledning att även i andra fall tidsbegränsa ett tillstånd, nämligen när det med hänsyn till särskilda omständigheter kan förutses att vapnet inte kommer att behövas varaktigt. Nuvarande reglering om detta bör därför finnas kvar oförändrad.

Länsrätten i Göteborg och *Svenska Pistolskytteförbundet* har pekat på de olägenheter som det föreslagna systemet för tidsbegränsade tillstånd skulle kunna leda till för i synnerhet aktiva målskyttar. Länsrätten anför således att det inte är ovanligt att den som ägnar sig åt målskytte köper minst ett vapen per år för att följa med i den tekniska utvecklingen. Det system som utredningen föreslår skulle därför innebära att en aktiv målskytt årligen skulle få ansöka om förnyelse. Ett par remissinstanser, däribland *Skytterörelsens ungdomsorganisation*, har anført att det för de enskilda innehavarna vore mest ändamålsenligt att tidsbegränsade tillstånd knöts till innehavaren och inte till det enskilda vapnet.

För att minska de praktiska olägenheter som ett system med tidsbegränsade tillstånd således skulle kunna ge upphov till anser regeringen att det bör införas en ordning enligt vilken den som har flera vapen för samma ändamål, och för vilka tillstånden är tidsbegränsade,

skall kunna ansöka om förnyelse av tillstånden vid en och samma tidpunkt. Detta bör vidare kunna ske till samma kostnad som för ett vapen.

Eftersom bestämmelsen om tidsbegränsade tillstånd syftar till en kontinuerlig uppföljning av att förutsättningarna för tillstånd är uppfyllda, anser regeringen att tidsbegränsade tillstånd bör gälla högst fem år i taget. Om tiden skall sättas kortare än fem år får avgöras genom en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet.

De nya bestämmelserna bör enligt regeringens mening gälla endast tillstånd som meddelas efter ikraftträdandet. I enlighet med Lagrådets förslag bör detta framgå av en särskild övergångsbestämmelse.

6.1.4 Skjutvapen med samlings-, prydnads- eller särskilt affektionsvärde

Regeringens förslag: Tillstånd till innehav av ett skjutvapen med prydnads- eller särskilt affektionsvärde får meddelas endast om vapnet görs varaktigt obrukbart. Detta gäller dock inte om det finns särskilda skäl för att vapnet skall få behållas i brukbart skick.

Utredningens förslag: Tillstånd till innehav av skjutvapen med prydnads- eller särskilt affektionsvärde får meddelas endast om det finns särskilda skäl och under förutsättning av att vapnet görs varaktigt obrukbart.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig över förslaget avstyrker eller är tveksamma till detsamma, med undantag för *Länsrätten i Stockholms län*, *Åklagarkammaren i Kalmar*, *Rikspolisstyrelsen*, *Polismyndigheten i Stockholms län* och *Riksrevisionsverket*. Remisskritiken går framför allt ut på att förslaget går för långt och innebär onödigt kapitalförstöring. *Statens naturvårdsverk* framhåller, vad gäller minnesvapen, att det likt övriga skjutvapen måste vara förvaringen som är avgörande för om vapnet skall göras varaktigt obrukbart eller inte. Även *Svenska Jägareförbundet* och *Jägarnas Riksförbund/Landsbygdens Jägare* pekar på den aspekten. *Rikspolisstyrelsen* vill däremot gå längre än utredningen och menar att vapentillstånd på grund av arv, gåva eller testamente bör beviljas endast om sökanden har ett giltigt skäl att inneha vapnet, t.ex. för jakt-, målskytte- eller samlingsändamål.

Skälen för regeringens förslag: Skjutvapen med samlings-, prydnads- eller särskilt affektionsvärde utgör hela 10–15 procent, eller mellan 200 000 och 350 000, av landets registrerade skjutvapen. Behovet av att inneha skjutvapen till prydnad eller minne framstår enligt regeringens uppfattning som mindre framträdande jämfört med de flesta andra ändamål för vilka tillstånd kan beviljas, exempelvis jakt eller målskytte. Mot den bakgrunden anser regeringen att det finns anledning att vara mer restriktiv i fråga om tillstånd till innehav av prydnads- och minnesvapen än vad som är fallet i dag.

Utredningen har föreslagit att det för tillstånd att inneha prydnads- och minnesvapen skall krävas att det föreligger särskilda skäl och att vapnet

görs varaktigt obrukbart. Förslaget har utsatts för kritik av många remissinstanser som menar att det leder till onödig kapitalförstöring.

Regeringen delar uppfattningen att det vore att gå för långt att kräva både att det föreligger särskilda skäl och att vapnen alltid skall göras varaktigt obrukbara. Redan i dag gäller att skjutvapen som innehas som prydnads- eller minnesvapen inte utan särskilt tillstånd får användas för skjutning. Regeringen anser därför att det för tillstånd att inneha ett vapen för något av dessa ändamål som huvudregel bör krävas att vapnet görs varaktigt obrukbart. Det kan dock finnas omständigheter i det enskilda fallet som gör att ett sådant krav framstår som onödigt betungande för den enskilde och som motiverar att vapnet får behållas i brukbart skick. Så kan exempelvis vara fallet när det gäller mycket värdefulla eller speciella vapen. En annan situation kan vara att innehavaren av vapnet i en inte alltför avlägsen framtid avser att söka tillstånd för att bruka vapnet till skytte. Om det föreligger sådana särskilda skäl bör det därför inte krävas att vapnet görs varaktigt obrukbart.

Det nu sagda gäller som framgått endast prydnads- och minnesvapen. Vapen som är avsedda att ingå i en vapensamling berörs således inte av den föreslagna regleringen.

De nya bestämmelserna bör enligt regeringens mening gälla endast tillstånd som meddelas efter ikraftträdandet. I enlighet med Lagrådets förslag bör detta framgå av en särskild övergångsbestämmelse.

6.1.5 Vapengarderoben

Regeringens bedömning: Den s.k. vapengarderoben bör behållas oförändrad. Vid beviljande av tillstånd att inneha fler än fyra jaktvapen skall dock en något mera ingående prövning av behovet göras än vad som sker i dag.

Utredningens förslag: Vapengarderoben begränsas till tre jaktvapen.

Remissinstanserna: Förslaget tillstyrks av *Länsrätten i Stockholm, Åklagarkammaren i Kalmar, Åklagarmyndigheten i Göteborg, Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Västernorrlands län och Inspektionen för strategiska produkter*. Avstyrker förslaget gör *Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund/Landsbygden Jägare, Svenska Svartkruts Skytte Federationen, Svenska Vapenstiftelsen, Sveriges Vapenägares Förbund, Sveriges Vapenhandlareförening och Leverantörsföreningen för Sport- och Fritidsartiklar, sektion SPOFA-VAPEN*. *Svenska Jägareförbundet* påpekar bl.a. att den svenska jakten i högsta grad är varierande och att detta motiverar att jägarna ges möjlighet att inneha vapen av olika slag. *Statens naturvårdsverk* och *Brottsförebyggande rådet* är tveksamma till förslaget och ifrågasätter den brottsförebyggande effekten. I likhet med flera andra remissinstanser poängterar vidare *Statens naturvårdsverk* att det är viktigt att rätt sorts vapen används vid olika typer av jakt. Övriga remissinstanser har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: För att en enskild person skall meddelas tillstånd att inneha skjutvapen för skjutning krävs som framgått att personen i fråga behöver vapnet. Enligt 2 kap. 4 § fjärde stycket vapenförordningen skall den som avlagt jägarexamen anses ha behov av jaktvapen, om inte särskilda skäl föranleder annat. Av Rikspolisstyrelsens allmänna råd följer att behovet skall anses omfatta totalt högst sex skjutvapen. Dessa utgör den s.k. vapengarderoben. Denna behöver dock inte bestå av olika typer av skjutvapen. Enhandsvapen och salongsgevär räknas inte in i vapengarderoben. Inte heller extra pipor räknas in i antalet vapen. Tillstånd till fler än sex vapen bör enligt de allmänna råden medges endast om ett mycket kvalificerat behov föreligger. I stället får jägaren anpassa sitt vapeninnehav till vapengarderoben och den jakt som faktiskt bedrivs. (RPS FS 1996:6, 4.4–5 kap.) Den nuvarande ordningen kan alltså sägas innebära att det råder en presumtion för att den som avlagt jägarexamen har behov av upp till sex skjutvapen. Någon egentlig prövning av behovet förekommer därför inte i det enskilda fallet så länge sökandens innehav stannar inom denna ram. För att få tillstånd till innehav av fler skjutvapen än sex krävs däremot starka skäl.

Vapengarderoben har utformats i samarbete mellan Svenska Jägareförbundet och Rikspolisstyrelsen för att underlätta en mer enhetlig bedömning i tillståndsärenden för jaktvapen. Vapengarderoben har blivit ett inarbetat begrepp och det råder alltså en presumtion för att en jägare har behov av så många vapen som ingår i den. Som framgått uppgår antalet för närvarande till sex stycken. I propositionen 1990/91:130 om ändringar i vapenlagen (1973:1176) m.m. diskuterades en begränsning av vapengarderoben. Bl.a. med hänsyn till den starka remisskritiken avstod regeringen då från att lägga fram något förslag i frågan (a. prop. s. 26).

Enligt regeringens uppfattning finns det inte skäl att ifrågasätta vapengarderobens nuvarande omfattning i den bemärkelsen att det sannolikt finns relativt många jägare vars verkliga behov uppgår till sex jaktvapen. Vapengarderoben fyller också en viktig funktion såsom riktmärke vid prövning av ansökningar om vapentillstånd. På samma gång kan man inte bortse från den statistik som visar att de flesta jägare skaffar endast ett mindre antal vapen. Av den undersökning som utredningen gjort framgår att den genomsnittlige vapeninnehavaren innehar två till tre skjutvapen. Vidare framgår av den specialgranskning som utredningen gjort av samtliga tillståndsärenden i två län att omkring 90 procent av dem som för första gången ansökte om tillstånd för jaktgevär endast sökte för ett eller två vapen; vanligen ett kulgevär och ett hagelgevär.

Den som har tagit jägarexamen bör enligt regeringens mening även fortsättningsvis anses ha behov av jaktvapen. Mot bakgrund av vad vi nyss sagt framstår det emellertid inte som rimligt att enbart det förhållandet att en person avlagt jägarexamen skall ge upphov till en presumtion för att han eller hon har behov av så många som sex jaktvapen. En sådan ordning stämmer mindre väl överens med den under avsnitt 5 uttalade målsättningen att lagstiftningen inte bör medge att tillstånd beviljas för fler skjutvapen än det verkliga föreligger behov av. Enligt regeringens bedömning förefaller det därför motiverat att beträffande jaktvapen i viss mån skärpa behovsprövningen.

Med hänsyn till vad som nu sagts och med beaktande av vad vissa remissinstanser anfört anser regeringen att den nuvarande vapengarderoben även fortsättningsvis bör utgöra ett riktmärke för behovet av skjutvapen hos den som bedriver jakt i relativt stor skala. Liksom i dag bör tillstånd till innehav av fler än sex skjutvapen för jakt beviljas endast sökande som kan styrka ett mycket kvalificerat behov.

Som framgår av den tidigare redovisade statistiken torde emellertid de flesta jägare vara i behov av ett mindre antal skjutvapen än sex för att kunna utöva den jakt de faktiskt bedriver. Enbart det förhållandet att någon avlagt jägarexamen bör därför inte medföra en presumtion om behov av så många som sex skjutvapen. Enligt regeringens mening är det med hänsyn till vad som tidigare redovisats rimligt att begränsa detta antal till fyra. Vid ansökan om tillstånd till fler än fyra skjutvapen bör det således åligga sökande att visa att behov föreligger. Så länge antalet håller sig inom vapengarderobens ram bör emellertid kravet på den enskilde inte ställas alltför högt i detta hänseende. I normala fall torde det räcka med att sökanden på ett trovärdigt sätt kan motivera behovet med utgångspunkt från sina jaktvanor och sammansättningen av sin vapengarderob. Om det finns skäl att ifrågasätta någon uppgift bör sökanden föreläggas att styrka denna genom att ge in relevanta handlingar, såsom avtal om jakträtt, inbjudan till jakt, intyg från jaktlag eller dylikt.

Tillsynsmyndigheten bör grunda prövningen på en helhetsbedömning av sökandens behov, varvid det skall framstå som sannolikt att detta inte kan tillgodoses med enbart fyra skjutvapen för att ansökan skall beviljas. Därvid bör fästas särskilt avseende vid att sammansättningen av sökandens vapeninnehav kommer att motsvara den jakt han eller hon faktiskt bedriver. Det bör endast undantagsvis förekomma att tillstånd till innehav av fler än fyra jaktvapen beviljas någon som helt nyligen har tagit jägarexamen och som således ännu inte hunnit etablera några jaktvanor.

Bestämmelserna om vapengarderoben och den utvidgade prövningen inom ramen för denna som nu föreslagits bör tas in i vapenförordningen.

6.1.6 Helautomatiska skjutvapen

Regeringens bedömning: Ett förbud för civilpersoner att inneha helautomatiska skjutvapen bör för närvarande inte införas. För tillstånd att inneha helautomatiska skjutvapen bör, förutom de krav som gäller i dag, i princip alltid krävas att sökanden är aktiv medlem i en av Försvarsmakten godkänd skyttesammanslutning.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer i sak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som uttalar sig i frågan har inte något att erinra mot utredningens förslag. *Polismyndigheten i Stockholms län* anser dock att civilpersoner överhuvudtaget inte bör kunna meddelas tillstånd att inneha automatvapen. *Polismyndigheten i Skåne* anser att endast organisationer bör få inneha helautomatiska vapen. *Länsrätten i Stockholms län* anser att frågan om

civilt skytte med helautomatiska skjutvapen i vart fall på sikt bör utredas ytterligare. *Sveriges Vapenägares Förbund* menar däremot att dagens krav för innehav av sådana vapen är tillräckliga.

Skälen för regeringens bedömning: Tillstånd att inneha helautomatiska skjutvapen får meddelas endast om det finns synnerliga skäl (2 kap. 6 § vapenlagen, jfr 2 kap. 3 § vapenförordningen). För kulsprutepistol eller annat helautomatiskt vapen, utom enhandsvapen, gäller att sökanden skall ha fyllt 20 år och vara ordinarie hemvärnsman inom det allmänna hemvärdet eller driftvärdet eller aktiv medlem i skytteförening, förening för frivillig befälsutbildning eller motsvarande organisation samt ha automatvapenskyttemärke i guld. Undantag från ålderskravet får göras om det finns särskilda skäl. Tillstånd kan också ges om sökanden behöver vapnet i sin tjänst eller för sin tjänst behöver ett annat vapen än tjänstevapen för att bibehålla eller utveckla sin skjutskicklighet (2 kap. 3 § vapenförordningen). Det kan således konstateras att det ställs höga krav för att civilpersoner skall meddelas tillstånd till innehav av helautomatiska skjutvapen.

Regeringen delar utredningens uppfattning att civilt skytte med helautomatiska skjutvapen i princip bör äga rum endast inom sammanlutningar som godkänts av Försvarmakten. Kraven för tillstånd bör därför justeras i enlighet med detta. Eftersom regeringen anser att de grundläggande systematiska förändringar i vapenlagstiftningen som utredningen föreslagit inte skall genomföras, bör bestämmelsen tas in i vapenförordningen och inte i lagen. Enligt regeringens mening bör det emellertid finnas ett visst utrymme för att även i andra fall undantagsvis meddela tillstånd för innehav av helautomatiska skjutvapen för vissa s.k. udda ändamål. I enlighet med vad som sägs i avsnitt 6.1.8 bör tillstånd för sådana ändamål få meddelas endast om det föreligger synnerliga skäl och först efter yttrande av Rikspolisstyrelsen.

Som utredningen har anfört kan det i och för sig sättas i fråga om det är motiverat att civilpersoner överhuvudtaget tillåts inneha helautomatiska skjutvapen. Samtidigt måste beaktas att, enligt riksdagens försvarsbeslut för åren 1997–2001, de frivilliga försvarsorganisationerna, däribland Frivilliga skytterörelsen, intar en viktig roll i vårt totalförsvar och att helautomatiska vapen används inom dessa organisationers verksamhet. Av dessa skäl finns det inte förutsättningar för att nu införa ett totalförbud mot civilt innehav av helautomatiska skjutvapen. Regeringen vill dock framhålla att det föreslagna kravet att en sökande, för att kunna beviljas tillstånd till innehav av helautomatiska skjutvapen, skall tillhöra en skytteorganisation som har godkänts av Försvarmakten är ägnat att begränsa civilt innehav av sådana vapen till de fall där innehavet är motiverat av försvarsskäl. En ytterligare skärpning utgör det tidigare behandlade förslaget om generellt tidsbegränsade tillstånd för helautomatiska skjutvapen.

Vi återkommer också i avsnitt 8 med förslag till inskränkningar i möjligheterna att inneha helautomatiska skjutvapen för handel.

Regeringens bedömning: Rikspolisstyrelsen bör ges bemyndigande att utfärda föreskrifter om vad som krävs för att sökanden skall anses ha visat prov på särskild skjutskicklighet.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Kravet på skjutskicklighet preciseras i dag i vapenförordningen, där det anges att kraven för vissa skyttemärken eller motsvarande skall uppfyllas för att innehavstillstånd skall få meddelas. Skytteförbunden bestämmer i sin tur vad som gäller för de olika skyttemärkena.

Regeringen delar utredningens uppfattning att bestämmelserna i vapenförordningen om krav på olika skyttemärken eller motsvarande är av så detaljerad natur att frågor av denna art i stället lämpligen bör handläggas av Rikspolisstyrelsen, som har bättre möjligheter att kontinuerligt följa utvecklingen på området och ha insyn i vad de olika märkesfordringarna innebär. Regeringen avser därför att ge Rikspolisstyrelsen bemyndigande att meddela föreskrifter i ämnet. Någon lagändring krävs inte eftersom bemyndigandet i 11 kap. 2 § b vapenlagen redan ger regeringen en sådan möjlighet.

6.1.8 Udda ändamål

Regeringens bedömning: Det bör vara möjligt att meddela tillstånd till innehav av skjutvapen för s.k. udda ändamål. Tillstånd till innehav av skjutvapen för sådana ändamål bör dock få meddelas endast om det föreligger synnerliga skäl och först efter yttrande av Rikspolisstyrelsen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning. Utredningen föreslår dock att frågan regleras i lagen.

Remissinstanserna: *Polismyndigheten i Västernorrlands län* anser att tillstånd för udda ändamål bör tidsbegränsas. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt vapenlagen får tillstånd att inneha vapen meddelas endast för särskilt angivna ändamål. I vapenförordningen anges vidare vilka särskilda krav som gäller för olika vapentyper. De ändamål som härvid regleras är jakt, målskytte, samlings-, prydnads- och minnesändamål samt skyddsändamål i tjänsten (2 kap. 3–5 §§ vapenlagen samt 2 kap. 3–5 §§ vapenförordningen). Vapen kan emellertid brukas även till andra, mindre vanliga, ändamål. Hos tillståndsmyndigheterna kallas dessa ofta för "udda ändamål". Ansökningar om tillstånd för sådana ändamål, och som ibland också beviljas, kan avse

– räddningstjänsten: för att punktera gasbehållare vid eldsvåda

- företag: för att testa/utveckla produkter, t.ex. skottsäkra västar
- bönder och slakteripersonal: för att avliva tamboskap
- teater- och filmbolag: för användning vid föreställningar eller inspelningar
- anordnare av utbildning i jägarexamen: för utlåning av vapen för övning.

Det är naturligtvis otillfredsställande att det förekommer ändamål som bör kunna godtas, och för vilka tillstånd således också beviljas i dag, men som inte motsvaras av någon reglering i lagen eller i förordningen. Regelverket bör enligt regeringens uppfattning därför kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om möjligheten att bevilja tillstånd för s.k. udda ändamål.

I likhet med utredningen anser regeringen att tillstånd för udda ändamål bör ges endast undantagsvis. Det bör således föreligga starka skäl för att tillstånd skall beviljas. Inte bara bör ändamålet framstå som klart legitimt, utan det bör i varje enskilt fall även göras en bedömning av om det finns några godtagbara alternativ till att använda skjutvapen. Framstår ändamålet som legitimt, exempelvis vad gäller räddningstjänstens bruk av skjutvapen för att kunna punktera gasbehållare, och bruket av skjutvapen som nödvändigt, bör dock tillstånd normalt kunna beviljas. Om verksamheten bedrivs av ett företag eller ett kommunalt organ meddelas tillståndet lämpligen en person med anknytning till detta. Enligt regeringens bedömning är det tillräckligt att frågan regleras i vapenförordningen. Regeringen delar utredningens uppfattning att Rikspolisstyrelsen bör höras i alla fall där det är aktuellt att meddela tillstånd för s.k. udda ändamål. Rikspolisstyrelsens uppfattning bör därvid tillmätas avsevärd tyngd. Frågan om tillståndet bör tidsbegränsas får prövas mot de allmänna bestämmelserna i 2 kap. 5 och 6 §§ vapenlagen.

6.2 Sammanslutningars innehav

Regeringens förslag: I lagen anges de grundläggande förutsättningarna som skall föreligga för att en sammanslutning skall få meddelas tillstånd att inneha egna skjutvapen. En sådan sammanslutning skall visa prov på en stabil organisation och en kontinuerlig skytteverksamhet samt bedriva ett säkert skytte.

Regeringens bedömning: Rikspolisstyrelsen bör bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka sammanslutningar som skall anses uppfylla kraven.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har föreslagit att regeringen skall besluta i fråga om sammanslutningars innehav av skjutvapen.

Remissinstanserna: Inte någon av remissinstanserna har något att erinra mot förslagen i den här delen, utom *Sveriges domareförbund* och *Brottsförebyggande rådet* som anser att beslutanderätten bör delegeras till Rikspolisstyrelsen. *Sveriges Militäridrotts- och Mångkampsförbund* anför att förbundet förutsätter att en sammanslutning, som organiserar och

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Vilka sammanslutningar skall ha rätt att inneha skjutvapen?

Det finns i dag inte i lagen, dess förarbeten eller förordningen angivet vilka krav en sammanslutning bör uppfylla för att få tillstånd att inneha skjutvapen. I stället anges i vapenförordningen endast vilka dessa sammanslutningar/förbund är. I likhet med utredningen anser regeringen att en lämpligare ordning vore att i lagen generellt ange vilka sammanslutningar som kan komma i fråga för eget tillstånd.

Frågan är vilka kriterier som skall vara avgörande för att en sammanslutning skall kunna få eget tillstånd. Enbart omfattningen eller medlemsantalet kan inte ge lämplig vägledning. Som exempel kan nämnas att Svenska skidskytteförbundet, som utgör en av de föreningar som i dag anges i vapenförordningen, har endast 1 000 medlemmar.

Regeringen delar utredningens bedömning att tre grundläggande krav bör vara uppfyllda för att en sammanslutning skall kunna ges tillstånd. Dessa är att sammanslutningen kan uppvisa en stabil organisation och en kontinuerlig skytteverksamhet samt att den bedriver ett skytte som uppfyller godtagbara krav på säkerhet. Det bör av lagen vidare framgå att sammanslutningar får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen endast för jakt eller målskytte. Av bestämmelsens utformning bör även följa att en sammanslutning som organiserar och utövar idrott där skytte ingår som ett delmoment, exempelvis skidskytte, kan komma i fråga för eget tillstånd.

Vem skall besluta i frågan?

I dag beslutar regeringen vilka sammanslutningar som skall få meddelas tillstånd att inneha egna skjutvapen. Frågan är dock svårbedömd för regeringen, inte minst på grund av att det inte finns någon kontinuerlig uppföljning av verksamheten inom sammanslutningarna. Detta innebär dels att det inte finns någon egentlig kontroll över att de sammanslutningar som tagits upp i vapenförordningen fortfarande svarar mot de krav som bör ställas för att de skall kunna betros med egna skjutvapen, dels att sådana förbund som har starka skäl att vilja erhålla ifrågavarande status har mycket svårt att få sin sak prövad. Enligt regeringens bedömning bör däremot Rikspolisstyrelsen ha goda möjligheter att kontinuerligt följa utvecklingen inom skytterörelsen. Regeringen anser därför att Rikspolisstyrelsen bör göra den primära bedömningen av vilka föreningar som kan komma i fråga för tillstånd. Regeringen föreslår därför att regeringen ges bemyndigande att låta Rikspolisstyrelsen meddela föreskrifter om vilka sammanslutningar som skall anses uppfylla de aktuella kraven.

I 2 kap. 3 § b vapenlagen finns bestämmelsen om det frivilliga, statligt kontrollerade skytteväsendet. Sannolikt har man tidigare med bestämmelsen främst avsett den Frivilliga skytterörelsen, vilket skulle förklara varför denna organisation inte tagits upp bland de sammanslutningar som enligt 2 kap. 1 § 1 vapenförordningen får ges tillstånd att inneha skjutvapen. Som utredningen funnit existerar numera ingen frivillig, statligt kontrollerad skytteverksamhet. Vapenlagens bestämmelse synes således inte fylla någon funktion och bör därför utgå. Av samma skäl bör begreppet skyttesammanslutning utmönstras ut vapenlagen, eftersom en sådan enligt lagens nuvarande lydelse definieras som ”skytteförbund, skyttekretsar eller skytteföreningar som tillhör det frivilliga, statligt kontrollerade skytteväsendet”, och i förekommande fall ersätts med sådana sammanslutningar som avses i den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 3 § b vapenlagen. Detta bör dock inte gälla bemyndigandet i 11 kap. 1 § c, där skyttesammanslutningar i stället bör ersättas med frivilliga försvarsorganisationer.

7 Ammunitionstillstånd

Regeringens bedömning: Lagens tillämpningsområde vad gäller ammunition bör inte ändras.

Regeringens förslag: Tillstånd att inneha ammunition *skall* återkallas om förutsättningarna härför är uppfyllda. Det fakultativa momentet utgår således.

Utredningens förslag: Lagens tillämpningsområde utvidgas till att gälla patroner och projektiler till skjutvapen som lagen tillämpas på.

Remissinstanserna: *Sprängämnesinspektionen* är tveksam till behovet av att i vapenlagen jämställa tändhattar och andra tändmedel med färdig ammunition.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Med ammunition förstås enligt vapenlagen patroner och projektiler till handvapen som lagen tillämpas på samt tändhattar och andra tändmedel till sådana patroner och projektiler (1 kap. 5 § vapenlagen). Begreppet handvapen torde omfatta skjutvapen som man kan bära med sig. Detta innebär att lagens bestämmelser är tillämpliga på ammunition till alla typer av vapen som normalt kan antas förekomma i kriminella sammanhang. Utanför lagen faller ammunition till kanoner och liknande typer av vapen. Sådan ammunition utgör krigsmateriel och torde inte vara föremål för allmän omsättning. Utredningen har inte närmare motiverat sitt förslag att utvidga lagens tillämpningsområde. Regeringen anser inte att det framkommit tillräckliga skäl för att i detta sammanhang föreslå en ändring.

Av samma skäl som framgår i avsnitt 13 i fråga om återkallelse av tillstånd att inneha skjutvapen föreslår regeringen att återkallelse av tillstånd

att inneha ammunition skall vara obligatorisk om förutsättningarna härför är uppfyllda. Det fakultativa momentet utgår således. Prop. 1999/2000:27

8 Vapenhandelstillstånd

Regeringens förslag: I vapenlagen införs en bestämmelse enligt vilken ett tillstånd till vapenhandel alltid skall begränsas till sin omfattning.

I vapenlagen införs en bestämmelse enligt vilken en vapenhandlare inte har rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som tagits in för en viss köpare.

För att få föra in helautomatiska skjutvapen till Sverige införs krav på tillstånd vid varje särskilt införseltillfälle.

Utredningens förslag: Rekvisitet att handlaren skall ha rätt att driva handel i allmänhet tas bort. För att bli godkänd föreståndare enligt 5 kap. 3 § vapenförordningen skall krävas att man uppfyller de personliga kvalifikationer som krävs för att få vapenhandelstillstånd. Ett godkännande som föreståndare för en handelsrörelse får återkallas om denne inte längre uppfyller de personliga kvalifikationerna. Utredningen har uppmärksammat frågan om lagerhållning av helautomatiska skjutvapen men har inte lagt fram något förslag om saken.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslagen i denna del. *Kammarrätten i Sundsvall* anser att de krav som ställs på en person som önskar erhålla tillstånd att yrkesmässigt driva handel med skjutvapen så uttömmande och så konkret som möjligt bör anges i vapenlagen och att bestämmelserna i 6 § första stycket i den tidigare gällande yrkestrafiklagen (1988:263) eventuellt kan tjäna som förebild. *Leverantörsföreningen för Sport- och Fritidsartiklar, sektion SPOFA-VAPEN*, anser att nuvarande ordning inte är tillfredsställande från kontrollsynpunkt och menar att det bör finnas skilda tillstånd för försäljning av vapen till konsumenter respektive för import och försäljning till återförsäljare.

Skälen för regeringens förslag

Tillståndets omfattning

De flesta handelstillstånd som lämnats de senaste åren specificerar tydligt vad en handlare enligt tillståndet får lov att inneha. Det förekommer dock ospecificerade eller otydliga tillstånd. Ett tillstånd som inte sätter en klar gräns för hur många vapen och vilken typ av vapen som får innehas öppnar möjlighet för en oseriös vapenhandlare att, inom ramen för sitt handelstillstånd, bedriva en okontrollerad handel med exempelvis helautomatiska skjutvapen och handel med föremål som det överhuvudtaget inte finns någon laglig civil avsättning för, t.ex. rent militär utrustning.

Det finns därför skäl att inskräpa vikten av att det i tillståndet anges vilka skjutvapen en handlare får inneha samt vilket antal av dessa vapen som får innehas samtidigt. Detta görs lämpligen på sätt som utredningen föreslagit, nämligen genom att vapenlagens och förordningens bestämmelser bringas i överensstämmelse så att det redan av lagtexten framgår att det i tillståndet skall anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen det avser.

Särskilt om helautomatiska skjutvapen

I avsnitt 6.1.6 har vi föreslagit att målskytte med helautomatiska skjutvapen skall få förekomma endast för skytte som bedrivs inom sammanslutningar som godkänts av Försvarsmakten. Även om det således fortsättningsvis kommer att finnas en viss marknad för civila helautomatiska skjutvapen blir denna till följd av regeringens förslag än mer begränsad i förhållande till vad fallet är i dag. Enligt regeringens mening kan det därför ifrågasättas om det finns behov för vapenhandlare att i någon större utsträckning hålla helautomatiska skjutvapen i lager.

Av utredningens kartläggning framgår att hela 25 procent av alla de vapenhandlare som har tillstånd att handla med helautomatiska skjutvapen har rätt att inneha mer än 15 sådana vapen i lager. Regeringen delar utredningens uppfattning att detta inte är rimligt. Tvärtom bör åtgärder vidtas för att minimera risken för att helautomatiska skjutvapen tillgrips vid inbrott hos vapenhandlare eller på annat sätt sprids illegalt.

Regeringen föreslår därför att en vapenhandlare inte skall ha rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som tagits in för en viss köpare. Av detta följer att en vapenhandlare får införskaffa ett sådant vapen först när det föreligger en beställning från någon som är behörig att förvärva det.

Den som har rätt att driva handel med skjutvapen får meddelas tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handels-tillståndet (2 kap. 16 § vapenlagen). Tillståndet är generellt så till vida att en handlare som erhållit införseltillstånd, får föra in vapen av det antal och den typ som tillståndet omfattar. Särskilt tillstånd erfordras således inte vid varje införseltillfälle, inte heller finns det någon begränsning av hur många gånger införsel får ske. En sådan ordning är enligt regeringens mening mindre lämplig när det gäller helautomatiska skjutvapen. Kontrollen av införsel och annan hantering av sådana vapen bör ligga på en så hög nivå som möjligt och systemet bör vara så utformat att möjligheterna till illegal hantering minimeras. Regeringen föreslår därför att det skall krävas särskilt tillstånd vid varje tillfälle en vapenhandlare vill föra in ett helautomatiskt skjutvapen i landet.

Pantbelåning och försäljning av skjutvapen

Det har till regeringen inkommit en framställan om att vapenlagen skall ändras så att pantbanker tillåts driva handel med skjutvapen (Ju 98/584). Bakgrunden är att Regeringsrätten i en dom från 1995 (mål nr 7093-1995) har avslagit en ansökan från ett pantbanksföretag om att få tillstånd

att driva sådan handel. I domen konstaterar Regeringsrätten att bestämmelserna i vapenlagen och vapenförordningen uppenbarligen utformats med tanke på den sedvanliga vapenhandeln och att det bl.a. saknas regler för innehavare av ett vapen att överlämna detta för belåning. Av bl.a. dessa skäl fann Regeringsrätten att pantbanksverksamhet inte faller in under begreppet handel med skjutvapen i vapenlagens mening.

År 1991 skärptes kraven för tillstånd att driva handel med skjutvapen (prop. 1990/91:130, bet. 1990/91:JuU33, rskr. 1990/91:300). Dels infördes ett uttryckligt krav på att sökanden skall ha de kunskaper som behövs för att driva sådan handel, dels uppställdes krav på att verksamheten skall bedrivas yrkesmässigt. Med kravet på yrkesmässighet avses att verksamheten skall ha en viss omfattning. Sistnämnda bestämmelse kan sägas ha två syften, dels att motverka möjligheten att genom tillstånd till handel med vapen kringgå kraven för att erhålla eget tillstånd för innehav av vapen, dels att garantera att den som driver handel besitter tillräckliga kunskaper. I propositionen uttalas sålunda att en liten omfattning av vapenhandel i de flesta fall får antas ge mindre kunskaper om marknaden och utvecklingen inom vapenområdet.

För att ge pantbanker möjlighet att belåna och i förekommande fall låta sälja skjutvapen skulle det sannolikt bli nödvändigt att för sådan verksamhet bl.a. sänka kravet på yrkesmässighet, dvs. att ett visst antal försäljningar skall ske årligen. Med beaktande av vad vi nyss sagt om skälen till att kraven för att få driva handel med skjutvapen skärptes 1991 anser vi att detta inte vore lämpligt. Med hänsyn till kraven på kunskap och säker hantering bör handel med skjutvapen enligt regeringens mening tvärtom vara förbehållen vapenhandlare vars verksamhet är inriktad på handel med skjutvapen i första hand. Till detta kommer att omsättningen av skjutvapen skulle riskera att öka om även pantbanker gavs tillstånd att handla med vapen, något som skulle stå i strid med syftena bakom den nu aktuella reformen av vapenlagstiftningen.

Övrigt

Vad först gäller förslaget att i vapenlagen ange vad som krävs för att bli godkänd som föreståndare för handelsrörelse, anser regeringen att någon ändring inte bör göras i detta sammanhang.

Vad slutligen gäller förslaget att införa en bestämmelse enligt vilken ett godkännande som föreståndare för handelsrörelse får återkallas om denne inte längre uppfyller tillräckliga kvalifikationer, anser regeringen att det är tillräckligt med den möjlighet som redan finns att återkalla själva handelstillståndet för det fall att föreståndaren visar sig inte uppfylla erforderliga krav eller befins vara olämplig på annat sätt.

9.1 Förföring av skjutvapen och ammunition

Regeringens förslag: Skjutvapen skall förvaras i säkerhetsskåp eller i annat lika säkert förvaringsutrymme. Vissa mindre farliga skjutvapen samt ammunition undantas från kravet på förföring i säkerhetsskåp.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har föreslagit en övergångsbestämmelse på fem år.

Remissinstanserna: Så gott som alla remissinstanser som yttrat sig i frågan tillstyrker förslaget om skärpta förvaringskrav för skjutvapen. *Rikspolisstyrelsen* anser dock att man bör gå längre och föreslår att ett skjutvapen skall förvaras delat på så sätt att vapnets huvuddel skall förvaras i säkerhetsskåp eller i annat lika säkert förvaringsutrymme och att vapnets vitala del skall förvaras väl gömt i annat låst utrymme. *Sveriges Vapenägares Förbund* påpekar att kravet bör gälla endast avseende den permanenta förföringen. *Leverantörsföreningen för Sport- och Fritidsartiklar, sektion SPOFA-VAPEN*, anser att tillståndspliktiga luft- och kolsyrevapen bör undantas från kravet på säkerhetsskåp.

Skälen för regeringens förslag

I fråga om förföring av skjutvapen och ammunition gäller såsom huvudregel att innehavaren skall ta hand om egendomen och hålla den under sådan uppsikt att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt den. Skjutvapen eller ammunition som inte hålls under uppsikt skall förvaras under säkert lås eller på något annat lika betryggande sätt. Förvaras vapnet inte i säkerhetsskåp eller i något lika säkert förvaringsutrymme skall en vital vapendel tas bort från vapnet så att det inte kan användas, förutsatt att detta kan göras utan avsevärd svårighet. Vapen, vapendel och ammunition skall härefter förvaras var för sig, s.k. delad förföring (5 kap. 1 och 2 §§ vapenlagen).

Det finns olika meningar om vilken förvaringsmetod som är den bästa. De flesta anser dock att förföring i säkerhetsskåp är det säkraste förvaringssättet. Mot detta kan i och för sig invändas att en inbrottstjuv som lyckas forcera ett säkerhetsskåp eller t.o.m. tillgripa hela skåpet, får tag på kompletta vapen, vilket *Rikspolisstyrelsen* pekar på. Förföring i ett säkerhetsskåp innebär dock ett avsevärt försvårande för en inbrottstjuv, jämfört med om skjutvapnen inte förvaras i ett sådant. Ett annat tungt vägande argument som talar för bruk av säkerhetsskåp är enligt regeringens bedömning att den som innehar ett säkerhetsskåp som regel också nyttjar detta för förföring av sina skjutvapen, vilket torde medverka till en generellt sett högre säkerhetsnivå än vid annan förföring som kräver mera omständliga åtgärder.

I dag förespråkar tillståndsmyndigheterna generellt förvaring i säkerhetsskåp. Vissa myndigheter t.o.m. kräver det för att tillstånd till innehav av skjutvapen skall meddelas, vilket i praktiken innebär att förvaring i säkerhetsskåp redan i dag är ett minimikrav på flera orter i landet. Utredningens genomgång av tillståndsärenden under 1995 visar vidare att nästan alla som i dag skaffar ett nytt skjutvapen uppger att de har säkerhetsskåp eller avser att införskaffa ett sådant. Att införa en bestämmelse om att skjutvapen skall förvaras i säkerhetsskåp skulle således inte innebära någon större ekonomisk uppoffring för vapenägarna som kollektiv.

Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det i vapenlagen bör införas en bestämmelse om att skjutvapen skall förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme. Med det senare avses att förvaring i ännu säkrare utrymme, som t.ex. i vapenkassun, naturligtvis också kan godtas. Enbart s.k. delad förvaring bör däremot inte accepteras.

Förvaring av effektbegränsade skjutvapen och andra föremål än skjutvapen

I fråga om vissa mindre farliga vapen samt ammunition delar regeringen utredningens bedömning att det inte är lika motiverat att skärpa kraven på förvaringen. Regeringen föreslår därför att de föremål som nämns i 1 kap. 3 § vapenlagen, effektbegränsade vapen som avses i 2 kap. 1 § andra stycket vapenlagen samt ammunition skall vara undantagna från det strängare förvaringskravet. För dessa föremål bör det även framdeles vara tillräckligt att de förvaras på ett sådant sätt att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt dem, dvs. under säkert lås eller på annat lika betryggande sätt.

Fråga har uppkommit vilka krav på förvaring som bör gälla i en sådan situation som när ett jaktlag under ett antal dagar uppehåller sig i en jaktstuga. I sådana fall kan det framstå som mindre rimligt att kräva förvaring i säkerhetsskåp. Något undantag för den situationen bör enligt regeringens mening dock inte göras, utan här får i stället huvudregeln i 5 kap. 1 § vapenlagen tillämpas om att den som innehar skjutvapen eller ammunition är skyldig att ta hand om egendomen och hålla den under sådan uppsikt att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt den. Närmare hur kravet på uppsikt bör uppfyllas får bedömas utifrån den konkreta situationen. Liksom i dag bör Rikspolisstyrelsens föreskrifter ge viss ledning.

Övergångsbestämmelser

Förvaringsbestämmelserna är tillämpliga på alla icke statliga skjutvapeninnehav. För dem som sedan tidigare innehar skjutvapen bör det, som utredningen föreslår, finnas en övergångsbestämmelse för att ge dem tid att anpassa sig till de nya bestämmelserna. Regeringen anser dock att det är tillräckligt att tidsgränsen i övergångsbestämmelsen sätts till två år i stället för av utredningen föreslagna fem år. För den som redan innehar

skjutvapen, men som söker tillstånd att inneha ett nytt sådant, bör dock Prop. 1999/2000:27
det strängare kravet på förvaring gälla omedelbart.

9.2 Skjutvapen under uppsikt och transport av skjutvapen

Regeringens förslag: Ett skjutvapen under transport skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat.

Rikspolisstyrelsen ges föreskriftsrätt beträffande hur man skall förfara med skjutvapen och ammunition vid förflyttning och yrkesmässig transport av skjutvapen och ammunition.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit vissa förtydliganden vad gäller gränsen mellan förvaring och uppsikt över skjutvapen och ammunition vid användning och mellan förflyttning av skjutvapen i samband med användning och transport i egentlig mening. Utredningen har inte lagt fram något förslag motsvarande regeringens vad gäller transport av skjutvapen.

Remissinstanserna: Inte någon av remissinstanserna har haft något att erinra mot utredningens förslag i den här delen.

Skälen för regeringens förslag: Vad gäller utredningens förslag i fråga om vapen under uppsikt och om transport av vapen innebär dessa inte några större förändringar i materiellt avseende. Med hänsyn till de skiftande förhållanden som transport kan tänkas ske under är det svårt att utforma detaljerade bestämmelser i lag. Det är emellertid av stor vikt att transport sker under betryggande former. Ett tillägg bör därför göras i bestämmelserna om transport av skjutvapen, enligt vilket ett skjutvapen som transporteras skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat. Bestämmelsen gäller såväl vid transport av en självständig fraktförare som när vapeninnehavaren själv transporterar sitt vapen t.ex. till eller från skjutbanan.

I enlighet med utredningens förslag bör Rikspolisstyrelsen också ges rätt att meddela föreskrifter om vad som skall iakttas vid alla former av förflyttning/transport av skjutvapen och ammunition.

9.3 Förvaring hos annan

Regeringens förslag: Möjligheten att förvara skjutvapen hos annan utvidgas något. Tidsgränsen på tre år tas bort. För att få förvara sina skjutvapen hos någon annan krävs antingen att innehavaren inte själv kan ta hand om sina skjutvapen eller att det annars föreligger särskilda skäl. Krav på tillstånd från polismyndighet införs för att få förvara vapen hos någon annan.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Rikspolisstyrelsen anser sig inte kunna tillstyrka förslaget att utvidga möjligheterna till förvaring hos annan av det skälet

att den som betros med skjutvapen själv skall ta ansvar för dessa och då polismyndigheterna bör ha kännedom om var vapen förvaras. *Polismyndigheten i Skåne* anser att förvaring hos annan endast bör få förekomma om det finns särskilda skäl för det. *Svenska Jägareförbundet* och *Jägarnas Riksförbund/Landsbygdens Jägare* å andra sidan anser att det finns skäl att gå längre än vad utredningen föreslår.

Skälen för regeringens förslag

Huvudregeln i dag är att en vapeninnehavare själv skall ta hand om sitt skjutvapen. Det undantag härifrån, som omnämns i vapenlagen, är möjligheten till s.k. långtidsförvaring av vapnet hos annan i de fall vapeninnehavaren är förhindrad att själv ta hand om sitt skjutvapen. Innehavaren deponerar i sådant fall sitt skjutvapen hos någon annan, efter skriftlig anmälan till polismyndigheten.

Regeringen anser att huvudregeln även fortsättningsvis bör vara att vapen skall tas om hand av innehavaren. Det finns dock situationer, förutom den att tillståndsinnehavaren är förhindrad att själv förvara vapnet, där det framstår som klart motiverat att förvaring skall kunna ske hos någon annan. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att möjligheterna till sådan förvaring bör vidgas i viss utsträckning. Det kanske praktiskt sett viktigaste fallet är när en son eller dotter flyttar från föräldrahemmet till en tätort eller storstad men avser att fortsätta jaga på sina föräldrars jaktmarker. I sådana fall kan det t.o.m. vara att föredra att vapnet även framgent förvaras i föräldrahemmet, i stället för att tas med till den nya bostadsorten. Sådan förvaring tillåts i vissa fall redan i dag utan egentligt stöd i lag. Enligt Rikspolisstyrelsens allmänna råd bör således ett sådant förfarande kunna medges undantagsvis.

Det kan också finnas likartade situationer, vid vilka förvaring hos någon annan framstår som mera lämpligt än förvaring hos tillståndsinnehavaren. Så kan t.ex. vara fallet om någon flyttar till en storstad på grund av sitt arbete men har kvar en väsentlig anknytning till sin hembygd där han eller hon avser att fortsätta att bedriva jakt. Ett annat fall där förvaring hos någon annan bör kunna övervägas är om vapenägaren under en längre period vistas i utlandet eller i vart fall så långt från hemmet att han eller hon inte har möjlighet att se till sina vapen i tillräcklig utsträckning. För att förvaring hos annan skall tillåtas bör krävas att det efter en helhetsbedömning framstår som motiverat att förvaringen sker hos någon annan än tillståndshavaren. Det bör påpekas att envar som innehar skjutvapen måste var beredd att uppfylla kraven på säker förvaring. Bestämmelsen är således inte avsedd att användas för att en vapeninnehavare skall kunna undgå kostnaden för att själv ordna med säker förvaring av sina vapen.

Tillståndsplikt

Långtidsförvaring hos annan kräver i dag endast en anmälan till polismyndigheten om förhållandet. Polismyndigheten har i princip ingen möjlighet att förhindra att depositionen kommer till stånd. Om förvaring

hos den andre framstår som klart olämplig kan visserligen bestämmelserna om omhändertagande av skjutvapnet samt återkallelse av vapentillståndet tillämpas. Regeringen anser dock att förfarandet med enbart en anmälan är otillräckligt. Den som betros att ha hand om skjutvapen bör dessförinnan bli föremål för en lämplighetsprövning. Detta gäller särskilt om möjligheterna till förvaring utvidgas i enlighet med vad som tidigare sagts. Regeringen föreslår därför att förfarandet blir tillståndspliktigt.

Tillstånd för förvaring hos någon annan bör alltid tidsbegränsas. För hur lång tid ett tillstånd skall beviljas får avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Regeringen anser inte att det i lagen bör anges någon längsta tid för vilken tillstånd får meddelas. Den nuvarande bestämmelsen om att förvaring hos annan endast får ske under högst tre år åt gången, bör därmed utgå, men bör kunna tjäna som vägledning i fråga om normaltids för ett tidsbegränsat tillstånd. Vidare bör tillstånd till förvaring hos någon annan alltid förenas med särskild förvaringsföreskrift, såväl för vapeninnehavaren som förvararen.

9.4 Kontroll av att förvaringsbestämmelserna följs

Regeringens förslag: Möjligheter att kontrollera förvaring införs.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Inspektion av att förvaringsbestämmelserna följs skall få förekomma endast i de fall särskild förvaringsföreskrift meddelats.

Remissinstanserna: Flertalet av dem som yttrat sig över förslaget tillstyrker detta. *Kammarrätten i Sundsvall* avstyrker dock förslaget av det skälet att ändamålet med åtgärden inte motiverar ett så långtgående intrång. *Svenska Skytteförbundet* anser att det borde vara tillräckligt att kräva att den sökande uppvisar kvitto på inköpt säkerhetsskåp. *Riksåklagaren*, *Åklagarkammaren i Kalmar*, *Åklagarmyndigheten i Malmö* och *Polismyndigheten i Västernorrlands län* anser å andra sidan att inspektionsrätten inte bör begränsas till fall där särskild förvaringsföreskrift har meddelats. *Polismyndigheten i Skåne* är av uppfattningen att bestämmelsen bör gälla alla som meddelats särskild förvaringsföreskrift och anser därför att det inte bör införas någon övergångsbestämmelse.

Skälen för regeringens förslag: Tillståndsmyndigheterna har i dag ingen direkt befogenhet att kontrollera hur en enskild vapeninnehavare förvarar sina skjutvapen. Tillståndsmyndigheten kan endast uppmärksamma sökanden på förvaringsbestämmelserna och tillfråga denne om hur han avser att lösa förvaringsfrågan. Att förvaring i säkerhetsskåp uppställs som ett krav i vapenlagen innebär i praktiken att möjligheterna att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs ökar. Det finns nämligen då inget som hindrar att en tillståndsmyndighet fordrar att vapeninnehavaren på något sätt styrker att han uppfyller kravet. För att meddela tillstånd till innehav av skjutvapen kan myndigheten således kräva att sökanden företer intyg om installerat säkerhetsskåp eller kvitto på inköpt sådant.

Från bl.a. tillståndsmyndigheterna och utredare av våldsbrottslighet har det emellertid framförts önskemål om möjlighet till en vidare kontroll av förvaringen, såsom att inspektion av förvaringsutrymmena skall få företas.

Regeringen instämmer i bedömningen att införandet av en möjlighet för tillståndsmyndigheterna att kontrollera enskilda vapeninnehavares förvaring av skjutvapen skulle kunna fylla en viktig funktion. Blotta vetskapen om att en sådan inspektion kan komma att företas skulle med stor sannolikhet bidra till att förvaringsbestämmelserna följdes i större utsträckning än i dag. Vidare skulle en inspektion utgöra ett bra tillfälle för tillståndsmyndigheten att lämna information och råd till vapenägaren om hur risken för stöld av skjutvapen på olika sätt kan minskas. En möjlighet till kontroll skulle naturligtvis också bidra till att uppdaga fall där förvaringen missköts på ett sådant sätt att fråga om återkallelse av vapentillstånd bör väckas.

Enligt regeringens mening bör kontrollmöjligheten gälla generellt. Att såsom utredningen föreslår begränsa kontrollmöjligheten till fall där särskild förvaringsföreskrift meddelats anser vi skulle leda till en alltför snäv avgränsning. I och med att förvaring i säkerhetsskåp görs obligatorisk kommer det i framtiden sannolikt att höra till undantagen att en särskild förvaringsföreskrift meddelas en enskild vapeninnehavare. Att låta kontroll få äga rum endast i dessa fall skulle enligt vår bedömning endast få marginell betydelse för att minska risken för vapenstölder.

Som framgår av avsnitt 16 föreslår vi – i motsats till utredningen – att straffansvar inte skall föreskrivas för överträdelse av de generella förvaringsbestämmelserna. Detta innebär också att det integritetsintrång som en kontroll kan medföra begränsas. Kontrollen skall således inte syfta till att uppdaga brottsliga gärningar, utan får i stället mer karaktären av en åtgärd för tillsyn av tillståndspliktig verksamhet. Den sanktion som kommer i fråga för misskötsel av förvaringen är i första hand återkallelse av tillståndet. Innan en så ingripande åtgärd vidtas bör naturligtvis övervägas om inte en varning eller annat påpekande är tillräckligt för att säkerställa att förvaringsreglerna följs.

Integritetsaspekten bör även beaktas vid utformningen av möjligheten att inspektera förvaring. Denna bör således utformas som en skyldighet för den som innehar vapen att på begäran låta polismyndigheten få tillträde till det utrymme där förvaring sker. En begäran om att kontrollera förvaringen skall meddelas inom rimlig tid innan den skall äga rum. Kontrollen får endast avse det utrymme där förvaring sker och innefattar inte någon rätt att undersöka annan egendom i vapeninnehavarens besittning än den som omfattas av vapentillståndet eller är av omedelbar betydelse för förvaringen. Om det t.ex. föreligger misstanke om olovligt innehav av vapen skall i stället rättegångsbalkens bestämmelser om husrannsakan tillämpas.

Den omständigheten att en vapenägare utan godtagbar anledning vägrar låta polismyndigheten få tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs bör enligt regeringens mening föranleda att tillståndet återkallas. Lagrådet har anfört att det enligt nuvarande bestämmelser inte är självklart att ett tillstånd att inneha skjutvapen kan återkallas enbart på grund av vägran att medverka till inspektion av

förvaring. Med anledning av Lagrådets påpekande föreslår regeringen att det görs ett tillägg i bestämmelserna om återkallelse i 6 kap. 1 § vapenlagen (se avsnitt 13).

Lagrådet har vidare anfört att det kan dröja innan ett slutligt avgörande föreligger i ett ärende om återkallelse av tillstånd. Lagrådet anser att det mot den bakgrunden kan befaras att den föreslagna bestämmelsen om inspektion inte får någon större effekt. Enligt Lagrådet finns det därför skäl att överväga att förena bestämmelsen med något slag av sanktion för det fall att någon vägrar att medverka.

Enligt regeringens bedömning torde risken för att få sitt vapentillstånd återkallat utgöra ett starkt skäl för att dels följa de materiella förvaringsbestämmelserna, dels efterkomma en begäran om att kontrollera efterlevnaden av dessa (jfr avsnitt 16). Vad gäller den omständigheten att det i vissa fall kan dröja innan ett slutligt avgörande föreligger i ett ärende om återkallelse vill regeringen erinra om möjligheterna att omhänderta skjutvapen enligt bestämmelserna i 6 kap. 4 § vapenlagen. Av dessa skäl och med hänsyn till de integritetsaspekter som gör sig gällande i fråga om tillträde till någons bostad, anser regeringen att det inte nu bör införas någon möjlighet för polisen att med fysiskt tvång genomföra en sådan kontroll som här avses. Vi avser emellertid att noga följa tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen och om det visar sig nödvändigt återkomma till riksdagen med förslag till skärpningar.

Bestämmelserna om rätten till kontroll av förvaring bör träda i kraft samtidigt som de nya förvaringsbestämmelserna börjar tillämpas på tillstånd som meddelats före den 1 juli 2000, dvs. den 1 juli 2002.

10 Skjutvapen på allmän plats

Regeringens förslag: Ett förbud mot att inneha skjutvapen på allmän plats m.m. införs.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har något att erinra mot förslaget. *Åklagarmyndigheten i Linköping* och *Statens naturvårdsverk* ifrågasätter nyttan av ett förbud. *Sveriges domareförbund* anser att den ingående regleringen av vapeninnehav som finns i vapenlagen är tillräcklig. *Åklagarmyndigheten i Stockholm* anser att de föremål som finns upptagna i 1 kap. 3 § f och h inte bör omfattas av ett förbud.

Skälen för regeringens förslag: Förvaringsbestämmelserna i vapenlagen syftar till att förhindra att obehöriga kommer åt vapnen. Den legala vapeninnehavarens handhavande av vapnet är inte reglerad på annat sätt än genom bestämmelserna i 6 kap. vapenlagen om återkallelse av tillståndet och eventuellt ett omhändertagande av vapnet för det fall vapeninnehavaren missbrukar vapnet, visar oaktsamhet med vapnet eller på annat sätt visar sig vara olämplig att inneha vapen. Enligt gällande bestämmelser är det således möjligt för polisen att i flagranta fall ingripa när det gäller skjutvapen m.m. på allmän plats. Särskilt med hänsyn till

intresset av att förebygga våldsbrott anser regeringen emellertid att det vore önskvärt om polisen i brottsförebyggande syfte kunde ingripa mot ett innehav av vapen som framstår som direkt olämpligt redan innan en farlig situation uppkommit, utan att behöva ställas inför alltför besvärliga avväggningsfrågor. Regeringen delar därför utredningens bedömning att det skulle stå mycket att vinna med en regel motsvarande den i knivförbudslagen som i dag ger möjlighet att ingripa mot dem som bär kniv m.m.

De argument som motiverar ett knivförbud på allmän plats kan således i hög grad göras gällande även beträffande skjutvapen. Enligt regeringens mening bör det därför vara förbjudet att medföra skjutvapen på allmän plats m.m. i samma utsträckning som gäller för knivar. Syftet med ett sådant förbud är att man skall minska förekomsten av skjutvapen i sammanhang där de kan tänkas komma till användning vid brott mot liv eller hälsa och att polisen i sådana sammanhang skall kunna ingripa mot obefogade innehav av skjutvapen.

I likhet med vad som gäller för knivar m.m. måste förbudet förses med undantag. Samma grunder som gäller enligt knivförbudslagen bör därvid kunna tillämpas. Från förbudet bör därför innehav vara undantagna som avser skjutvapen som enligt särskilda föreskrifter ingår som utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag samt innehav som annars med hänsyn till omständigheterna kan anses vara befogat. Inte heller bör ringa fall leda till ansvar.

I enlighet med vad som gäller för knivar på allmän plats m.m. är det viktigt att bestämmelsen tillämpas med förnuft och generositet. Exempelvis är en jägares eller sportskytts innehav av vapen naturligtvis befogat även på allmän plats under transport till och från jakt eller skjutbana, eller då jakt enligt tillstånd bedrivs på allmän plats. Detsamma gäller naturligtvis en person som medför exempelvis tårgasspray för skyddsändamål, förutsatt att tillståndet omfattar just sådant ändamål. Om inga andra omständigheter talar emot det bör en rimlig förklaring till innehavet på platsen godtas. Liksom vad avser knivförbudet bör föremålets art vara av stor betydelse, ävensom det sammanhang i vilket det innehas. En sådan ordning innebär exempelvis att ett innehav av ett skjutvapen vid en nöjeställning eller i andra sammanhang där många människor träffas eller uppehåller sig i princip aldrig bör kunna godtas. Det bör inte heller kunna godtas att en innehavare av skjutvapen för detta med sig i skjutbart skick eller ens laddat. Detta står i överensstämmelse med det som regeringen föreslår i avsnitt 9.2, nämligen att det i vapenlagen införs en bestämmelse enligt vilken ett skjutvapen som transporteras skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat. I detta sammanhang kan också erinras om att regeringen föreslår att Rikspolisstyrelsen skall ges rätt att meddela föreskrifter om vad som skall iakttas i samband med att skjutvapen förflyttas/transporteras. Sådana föreskrifter torde omfatta även situationen när någon bär med sig skjutvapen på allmän plats.

Ett förbud av ifrågavarande art bör med hänsyn till rättssäkerheten vara klart avgränsat. Det bör således inte få råda osäkerhet om vilka föremål som omfattas av förbudet, vare sig bland dem som kan komma att träffas av det eller dem som har att tillämpa det genom ingripanden. Som utredningen påpekar är det vid bestämningen av det förbjudna området härvid en fördel om det går att knyta an till redan vedertagna och inarbetade bestämmelser, inte minst för den polisman som ofta omedelbart skall kunna ingripa då han påträffar ett föremål som kan befaras komma till användning vid våldsbrottslighet. Det framstår därför som lämpligt att använda sig av den avgränsning som görs i vapenlagen.

Som *Åklagarmyndigheten i Stockholm* påpekar omfattar vapenlagen en del mindre farliga föremål som det skulle kunna vara motiverat att göra undantag för. Med hänsyn till betydelsen av att regeln blir enkel att tillämpa bör avgränsningen av vilka föremål som skall omfattas av förbudet enligt regeringens mening trots detta ske genom en hänvisning till samtliga de föremål som omfattas av begreppet skjutvapen. Därigenom kommer även en del i och för sig harmlösa vapendelar att omfattas. Dessa torde dock i praktiken falla utanför det straffbara området på grund av bestämmelser om undantag för ringa fall. Regeringen delar dock utredningens uppfattning att ammunition bör helt undantas från förbudets tillämpningsområde.

11 Reparation, översyn och skrotning av skjutvapen

Regeringens förslag: En bestämmelse om att det krävs tillstånd för att yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation eller översyn samt för att ta emot skjutvapen för skrotning tas in i vapenlagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. En bestämmelse om att endast den som har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig får meddelas tillstånd, tas in i vapenlagen. Överlämnande till annan för reparation m.m. skall anmälas till polismyndigheten.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har haft något att erinra mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: För reparation, översyn eller skrotning får skjutvapen enligt nuvarande ordning lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som av polismyndigheten har godkänts att ta emot vapen för sådana åtgärder. För reparation eller översyn får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet (4 kap. 3 § vapenlagen).

Regeringen delar utredningens uppfattning att det bör krävas tillstånd för att yrkesmässigt ta emot vapen för reparation eller översyn. I fråga om skrotning bör detta gälla också den som inte bedriver sådan verksamhet

yrkesmässigt. I sak innebär detta inte någon större ändring i förhållande till vad som i dag gäller, men ett system med tillståndsplikt stämmer bättre överens med vapenlagens systematiska uppbyggnad i övrigt än nuvarande ordning med godkännande av polismyndighet. Vad gäller förslaget till bestämmelse om krav på lämplighet m.m. anser regeringen att Rikspolisstyrelsens allmänna råd, enligt vilka polismyndigheten skall pröva den allmänna lämpligheten hos personen i fråga, är tillräckliga. Enligt regeringens mening föreligger inte heller skäl att införa krav på att överlämnande till annan för reparation m.m. skall anmälas till polismyndigheten.

12 Utlåning av skjutvapen

Regeringens bedömning: Bestämmelserna om utlåning av skjutvapen bör inte ändras.

Utredningens förslag: Utlåning av ett skjutvapen för självständigt handhavande får ske endast till den som har eget tillstånd att inneha sådant vapen. Tvåveckorsregeln tas bort. I stället anges att skjutvapen får lånas ut endast tillfälligt, för ett bestämt ändamål och tillfälle. Utlåning som varar i mer än fem dagar skall anmälas till polismyndigheten.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig avstyrker förslaget om att ta bort tvåveckorsregeln och att utlåning som överstiger fem dagar skall anmälas till polismyndigheten. *Jägarnas Riksförbund/Landsbygdens Jägare* har föreslagit att möjligheterna att låna ut skjutvapen i stället utvidgas.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt gällande bestämmelser får den som har rätt att inneha ett skjutvapen under högst två veckor låna ut vapnet för samma ändamål som tillståndet avser (3 kap. 1 § vapenlagen). Om innehavet av ett skjutvapen kräver att den enskilde skall ha avlagt skytteprov eller genomgått en viss utbildning eller på annat sätt visat sig vara lämplig att inneha vapnet, får ett sådant vapen lånas ut endast till den som uppfyller samma krav. Enhandsvapen och helautomatiska vapen får dock lånas ut endast till låntagare som själv har rätt att inneha ett sådant vapen, dvs. har eget innehavstillstånd för sådant vapen. Detta gäller dock inte för start- och signalvapen (3 kap. 4 och 5 §§ vapenlagen).

Möjligheterna till utlåning av skjutvapen fyller enligt regeringens bedömning en viktig praktisk funktion. Såvitt framgår av remissutfallet fungerar nuvarande ordning bra och leder inte till några större tillämpningssvårigheter. Det finns inte heller något som tyder på att bestämmelserna skulle vara så utformade att de inbjuder till missbruk. En ytterligare begränsning av möjligheterna till utlåning riskerar vidare leda till att antalet tillstånd och därmed antalet skjutvapen ökar, vilket inte skulle vara förenligt med de övergripande målen för reformen. Mot den bakgrunden anser regeringen att bestämmelserna om utlåning inte bör ändras.

Regeringens förslag: Ett vapentillstånd *skall* återkallas om förutsättningarna härför är uppfyllda. Det fakultativa momentet utgår således.

De nuvarande fem grunderna för återkallelse sammanförs till tre grunder, nämligen att

- tillståndshavaren visat sig vara olämplig att inneha vapen,
- förutsättningarna för tillståndet inte längre finns,
- det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Vidare införs en ny grund för återkallelse, nämligen att innehavaren utan godtagbar anledning vägrat låta polismyndigheten få tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs.

Ett vapenhandelstillstånd *skall* återkallas om tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel, förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet. Det fakultativa momentet utgår således i dessa tre fall.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Återkallelse görs obligatorisk även i det fallet att en innehavare av tillstånd att driva vapenhandel åsidosatt en bestämmelse i vapenlagen eller en föreskrift eller villkor som meddelats med stöd av lagen. Utredningen har inte föreslagit någon ny grund för återkallelse.

Remissinstanserna: *Hovrätten över Skåne och Blekinge, Länsrätten i Stockholms län, Polismyndigheten i Västernorrlands län och Skytterörelsens ungdomsorganisation* tillstyrker förslaget om ändring av återkallelsebestämmelserna. *Länsrätten i Göteborg* ifrågasätter om inte grunden ”skälig anledning” kan uteslutas eftersom alla huvudsakliga skäl för att återkalla tillstånd ryms under de andra grunderna. *Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet* ifrågasätter å andra sidan om det inte finns anledning att behålla alla fem grunder. *Svenska Jägareförbundet* anser att det fakultativa momentet bör finnas kvar för att ge utrymme för viss flexibilitet. I fråga om vapenhandelstillstånd har ingen remissinstans haft något att erinra mot förslaget.

Återkallelse av tillstånd att inneha skjutvapen

Regeringen delar utredningens bedömning att vapenlagen innehållsmässigt väl reglerar de situationer vid vilka återkallelse av ett tillstånd att inneha skjutvapen respektive att föra in skjutvapen till Sverige bör ske. I enlighet med vad som anförs i avsnitt 9.4 om kontroll av förvaring bör emellertid ett tillägg göras enligt vilket ett tillstånd skall återkallas om innehavaren utan godtagbar anledning vägrat låta polismyndigheten få tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs. Regeringen anser vidare, i likhet med utredningen, att det kan finnas skäl att överväga om inte vissa grunder kan utgå.

De tre första grunderna för återkallelse (a–c), är att tillståndshavaren missbrukat vapnet, visat oaktsamhet med vapnet eller på annat sätt visat sig vara olämplig att inneha vapen. Den utredning som föreligger visar att de två förstnämnda grunderna tillämpas i relativt liten utsträckning, medan den tredje grunden är den i särklass mest tillämpade. Alla tre grunderna rör tillståndshavarens personliga lämplighet att inneha vapen. Regeringen delar utredningens bedömning att dessa med fördel kan slås samman till en grund, nämligen att ett tillstånd skall återkallas om tillståndshavaren är olämplig att inneha vapen. Grunden ”skäl原因 anledning” bör, i enlighet med vad utredningen föreslår, däremot behållas eftersom det kan uppkomma situationer där återkallelse bör kunna komma i fråga men som inte täcks av någon av de övriga grunderna.

Utredningen har föreslagit att återkallelse bör vara obligatorisk beträffande samtliga återkallelsegrunder. Föreligger någon av dessa skall tillståndsmyndigheten enligt utredningens förslag alltså vara skyldig att återkalla vapentillståndet. I lagrådsremissen förklarade sig regeringen instämma i utredningens bedömning principiellt. Regeringen föreslog emellertid att det fakultativa momentet skulle behållas avseende den sista av återkallelsegrunderna av det skälet att denna är så allmänt hållen att den bedömdes knappast kunna läggas till grund för obligatorisk återkallelse. Lagrådet har förklarat sig inte kunna finna något hållbart skäl för att behålla det fakultativa momentet i dessa fall. Lagrådet har framfört samma synpunkter vad gäller återkallelse av tillstånd att inneha ammunition och att driva vapenhandel.

Regeringen kan instämma i Lagrådets uppfattning och föreslår därför att återkallelse görs obligatorisk även i dessa fall.

Regeringen vill avslutningsvis betona vikten av att tillståndsmyndigheten uppmärksammar frågan om återkallelse i de fall där tillståndsinnehavaren gjort sig skyldig till våld eller hot om våld mot någon nära anhörig.

Återkallelse av tillstånd att driva handel med skjutvapen

Samma skäl som vi anfört i fråga om återkallelse av tillstånd att inneha skjutvapen respektive att föra in skjutvapen till Sverige gör sig gällande i fråga om återkallelse av tillstånd att driva handel med sådana vapen.

Regeringen anser i enlighet med detta att det bör vara obligatoriskt att återkalla ett handelstillstånd om tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel, om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet. Däremot bör det fakultativa momentet behållas vad gäller grunden att tillståndshavaren åsidosatt en bestämmelse i vapenlagen eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen, eftersom det kan förekomma att ett åsidosättande inte är av så allvarlig karaktär att det bör föranleda att tillståndet återkallas.

14 Omhändertagande av skjutvapen och ammunition

Regeringens förslag: Omhändertagande av ett skjutvapen med tillhörande ammunition *skall* ske om förutsättningarna härför är uppfyllda.

I vapenlagen införs en bestämmelse enligt vilken ett skjutvapen får omhändertas om innehavaren inte kan visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Svenska Jägareförbundet* motsätter sig förslaget att göra omhändertagande obligatoriskt av samma skäl som i fråga om återkallelse av tillstånd. Övriga remissinstanser har inte haft något att erinra mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att bestämmelsen om omhändertagande av skjutvapen och ammunition är väl avgränsad och klart utformad. Någon ändring av de materiella grunderna för omhändertagande av skjutvapen och ammunition är således inte behövlig. Däremot anser regeringen av samma skäl som tidigare anförts i fråga om bl.a. innehavstillstånd, att lagstiftningen bör skärpas på så sätt att tillståndsmyndigheten skall vara skyldig att omhänderta ett skjutvapen med tillhörande ammunition när förutsättningarna för detta är uppfyllda. En sådan ordning ter sig naturlig om frågan ses i ett brottsförebyggande perspektiv.

Enligt 12 kap. 5 § vapenförordningen får en polisman omhänderta ett skjutvapen om innehavaren inte medför tillståndsbeviset för vapnet. En innehavare av skjutvapen skall alltså kunna visa att han har rätt att inneha vapnet i fråga. Eftersom det är fråga om ett tvångsmedel bör bestämmelsen finnas i vapenlagen. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen flyttas över till vapenlagen, dock med den ändringen att ett skjutvapen skall kunna omhändertas om innehavaren inte kan visa att han har rätt att inneha vapnet. Detsamma gäller den anslutande bestämmelsen i nuvarande 12 kap. 6 § vapenförordningen om att jakttillsynsmän som har förordnats av länsstyrelsen samt personal vid Kustbevakningen och

Tullverket vid tillämpningen av den omnämnda bestämmelsen likställs med polisman.

Lagrådet har uppmärksammat att särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen inte ingår bland de personalkategorier som får omhänderta vapen enligt den nu aktuella bestämmelsen, vilket däremot är fallet när det gäller omhändertagande enligt 6 kap. 4 § vapenlagen. Enligt Lagrådet kan det ifrågasättas varför inte denna personalkategori skall få ingripa även enligt den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 4 a §. Frågan har inte berörts av utredningen. Enligt vad regeringen inhämtat i frågan synes antalet sådana särskilt förordnade tjänstemän som avses i 6 kap. 4 § vapenlagen numera vara ytterst begränsat, varför det eventuellt kan ifrågasättas om det finns behov av att ha kvar den personalkategorin i bestämmelsen. Mot den bakgrunden saknas det skäl att nu göra ändringar i den krets av personalkategorier som avses i 12 kap. 6 § vapenförordningen och som sålunda skall kunna ingripa enligt den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 4 a § vapenlagen.

15 Information till tillståndsmyndigheterna

Regeringens förslag: Läkares anmälningsskyldighet utvidgas till att gälla även beträffande patienter inom den öppna psykiatriska vården. Någon bedömning av om patienten i fråga innehar skjutvapen skall inte göras. För anmälningsskyldighet krävs att patienten i fråga bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen. Anmälan behöver dock inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd för skjutvapen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Någon ändring i fråga om bedömning av vapeninnehav föreslås inte. För anmälningsskyldighet inom den öppna psykiatriska vården skall krävas att patienten i fråga bedöms vara uppenbart olämplig att inneha skjutvapen.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna har inte något att erinra mot förslaget. *Justitieombudsmannen, Länsrätten i Stockholms län, Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Västernorrlands län, Socialstyrelsen* och *Svenska Jägareförbundet* tillstyrker förslaget. *Justitieombudsmannen* anser dock att det finns anledning att diskutera om inte uppenbarhetsrekvisitet kan utgå och menar, i likhet med *Socialstyrelsen*, att det finns anledning att utreda frågan om anmälningsskyldighet för sociala myndigheter ytterligare. Även *Polismyndigheten i Västernorrlands län* anser att det finns skäl att gå längre och menar att läkare bör kontrollera vapeninnehav med berörd polismyndighet. *Länsrätten i Göteborg* ifrågasätter effektiviteten av den föreslagna utvidgningen och anser att metoderna för rapportering bör utredas ytterligare. Länsrätten menar att det t.ex. borde vara möjligt att införa en mera rutinmässig rapportering från läkare till ett centralt vapenregister. *Socialstyrelsen, Sveriges Vapenägares Förbund* och *Svenska Skytteförbundet* uppmärksammar risken för att personer avstår från att söka sig

till sjukvården på grund av anmälningsskyldigheten. *Rikspolisstyrelsen* Prop. 1999/2000:27 anser att det finns skäl att överväga om inte en läkares anmälningsskyldighet skall omfatta även kroppsliga sjukdomstillstånd.

Skälen för regeringens förslag

Information från läkare

En förutsättning för att tillståndsmyndigheterna skall kunna göra en korrekt bedömning vid prövningen av ett tillståndsärende är att den erhåller erforderlig information om sökanden/tillståndsinnehavaren.

En fråga som aktualiserats på senare tid är hur man effektivt skall kunna förhindra att personer som på grund av viss psykisk störning är olämpliga att inneha skjutvapen trots detta har vapentillstånd. Allvarliga händelser, vid vilka människor har hotats, kommit till skada eller t.o.m. dödats, har i vissa fall haft sin grund i en psykisk störning hos gärningsmannen. Enligt Socialstyrelsen är de flesta av psykiatriens patienter inte mer våldsbenägna än normalbefolkningen. Det finns dock patientgrupper bland psykossjuka, främst patienter med schizofreni och paranoida vanföreställningssyndrom, som har en betydligt förhöjd frekvens av våld och aggression. Sådana personer bör naturligtvis inte ha tillstånd att inneha skjutvapen.

Som vi tidigare påpekat är det svårt att närmare uttala sig om omfattningen av problemet. Man skall vidare ha klart för sig att det inte är möjligt att skapa ett system som helt utesluter risken för att personer som på grund av psykisk störning är olämpliga att inneha skjutvapen trots detta har vapentillstånd, bl.a. då inte alla personer med psykisk störning söker medicinsk hjälp för sina problem. Ambitionen bör enligt regeringens mening vara att utforma tillståndssystemet så att risken för att sådana personer innehar skjutvapen hålls på en så låg nivå som möjligt, varvid hänsyn måste tas också till integritetsaspekten.

I detta sammanhang kan erinras om att det vid prövningen av ett tillståndsärende regelmässigt görs en kontroll av om den sökande förekommer i belastningsregistret. Om den psykiska störningen lett till att den sökande begått brott torde detta framgå av registret. Härutöver skall tillståndsmyndigheten göra en allmän bedömning av den sökandes lämplighet i olika avseenden.

Kontroll i samband med att tillstånd söks är dock inte tillräckligt eftersom en psykisk störning kan uppkomma även därefter. Beträffande möjligheten till efterföljande kontroll gäller i dag att om den som är intagen på sjukvårdsinrättning för vård av en psykisk störning innehar eller kan tänkas inneha skjutvapen och det kan antas att den intagne inte bör inneha ett sådant vapen, skall den läkare som är ansvarig för vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Närmare föreskrifter om anmälan meddelas av Socialstyrelsen (6 kap. 6 § vapenlagen och 13 kap. 2 § vapenförordningen). Patienter inom öppenvården berörs inte, varför information rörande dessa inte når tillståndsmyndigheterna.

Av den enkätundersökning som utredningen gjort framgår att många registerenheter anser att läkare inte fullgör sin anmälningsskyldighet i önskvärd utsträckning. Även ett par remissinstanser menar att systemet med anmälningsskyldighet är ineffektivt. Vad detta eventuellt skulle kunna bero på är svårt att säga. En orsak skulle kunna vara att bestämmelserna i dess nuvarande utformning är svåra att tillämpa. Regeringen tänker då särskilt på bedömningen av om patienten i fråga ”innehar eller kan tänkas inneha skjutvapen”, vilket i många fall torde vara utomordentligt svårt att avgöra. Detta påtalas också av *Socialstyrelsen*. Bestämmelserna om anmälningsskyldighet skulle antagligen bli betydligt enklare att tillämpa om den bedömningen inte behövde göras, vilket i sin tur sannolikt skulle leda till att systemet med anmälningsskyldighet skulle bli effektivare och mer tillförlitligt. Regeringen anser därför att bestämmelserna om anmälningsskyldighet bör ändras så att rapportering skall ske i samtliga fall. Skulle det för en läkare i det enskilda fallet framstå som klart att patienten i fråga inte innehar tillstånd för skjutvapen bör läkaren dock kunna avstå från att göra anmälan. Ett sådant fall kan vara att det med hänsyn till patientens sjukdomshistoria helt kan uteslutas att han eller hon har beviljats tillstånd till innehav av skjutvapen eller att läkaren känner patienten i fråga så väl att läkaren helt säkert kan säga att denne inte har tillstånd att inneha sådana vapen. Det bör betonas att detta avser endast uppenbara fall och att det normalt alltså inte skall göras någon prövning av om patienten i fråga har tillstånd att inneha skjutvapen eller inte.

Enligt rådande målsättning inom psykiatrin skall personer med psykiska störningar i största möjliga mån integreras i samhället. Detta har lett till att färre sådana personer än tidigare är intagna på sjukhus för behandling. Många av dessa får i stället vård inom den öppna psykiatriska vården och kan alltså inte bli föremål för anmälan enligt gällande bestämmelser. Regeringen anser att det är viktigt att tillståndmyndigheterna kan få information även om dessa patienter. Regeringen delar därför utredningens uppfattning att anmälningsskyldighet bör finnas även inom öppenvården.

Som framgått innebär regeringens förslag att det inte skall göras någon prövning av om patienten i fråga kan tänkas inneha skjutvapen eller inte. Detta medför att patienter som inte innehar skjutvapen kommer att omfattas av anmälningsskyldigheten i betydligt högre utsträckning än tidigare, något som skulle kunna ifrågasättas från integritetssynpunkt. Utredningen har föreslagit att det för anmälningsskyldighet inom den öppna vården skall krävas att patienten i fråga är uppenbart olämplig att inneha skjutvapen. Med anledning av den ytterligare utvidgning som regeringens förslag innebär, och för att inte göra större inskränkningar av den personliga integriteten än vad som kan anses absolut nödvändigt, föreslog regeringen i lagrådsremissen att ett sådant uppenbarhetsrekvisit skulle gälla även inom den slutna psykiatriska vården. Som ytterligare skäl för en sådan ordning anförde regeringen effektivitetsskäl och pekade på att det kan förutses att anmälningsskyldigheten kommer att fullgöras mer konsekvent om en begränsning sker till de mer klara fallen. Att anmälningsskyldigheten begränsas till att omfatta endast sådana fall

innebär också att patientens relation till sin läkare inte behöver äventyras i onödan. Vidare får ett system med anmälningsskyldighet naturligtvis inte leda till att människor som egentligen skulle behöva läkarhjälp inte söker sådan av rädsla för att då äventyra sitt vapentillstånd, vilket i lagrådsremissen också anfördes som skäl för att göra en viss avgränsning.

Lagrådet har emellertid anført att det skulle innebära en påtaglig försvagning av anmälningsskyldigheten för den slutna psykiatriska vården om samma avgränsning av anmälningsskyldigheten gällde för såväl den slutna som den öppna psykiatriska vården, dvs. att det uppställdes ett krav på uppenbarhet även inom den slutna vården. Detta skulle enligt Lagrådet leda till en mycket kraftig begränsning av de fall där anmälan kan komma i fråga.

Regeringen anser att de skäl som i lagrådsremissen anfördes till stöd för att begränsa anmälningsskyldigheten till de klara fallen har avsevärd tyngd. Regeringen vill härvid betona att ett viktigt skäl för detta varit att skapa ett system där anmälan verkligen sker i de fall det är motiverat. Regeringen har dock förståelse för Lagrådets synpunkter och det är naturligtvis angeläget att förslaget inte framstår såsom innebärande en försvagning av anmälningsskyldigheten inom den slutna vården. I dag gäller att det för anmälningsskyldighet krävs att det kan antas att patienten i fråga inte bör inneha skjutvapen. Att för anmälningsskyldighet uppställa ett krav på att patienten i fråga bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen innebär således redan det en klarare avgränsning i förhållande till vad som för närvarande gäller. En sålunda utformad bestämmelse bör bli enklare att tillämpa än den nuvarande och torde också underlätta för tillståndsmyndigheterna som har att lägga läkarens bedömning till grund för en prövning av tillståndsfrågan. Enligt regeringens bedömning framstår det mot den bakgrunden som en rimlig avgränsning att det för anmälningsskyldighet uppställs ett krav på att patienten i fråga bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen.

Enligt regeringens uppfattning bör samma rekvisit gälla för anmälningsskyldighet inom den öppna som inom den slutna psykiatriska vården. Regeringen föreslår därför att det för anmälningsskyldighet inom såväl den slutna som inom den öppna psykiatriska vården skall krävas att patienten i fråga bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen.

Bedömningen av om patienten i fråga är olämplig att inneha skjutvapen eller inte bör ske av en läkare med specialistkompetens i psykiatri.

Sammanfattningsvis anser regeringen att en läkare alltid skall vara skyldig att anmäla en patient som på grund av psykisk störning bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen. Undantag görs för det fallet att det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd för skjutvapen. Om det hos tillståndsmyndigheten visar sig att personen i fråga inte innehar skjutvapen bör myndigheten makulera uppgiften.

Med de föreslagna ändringarna skapas enligt regeringens bedömning sannolikt bättre förutsättningar för att förhindra att personer som på grund av psykisk störning inte bör inneha skjutvapen trots detta har tillstånd att inneha sådana vapen.

Nuvarande bestämmelser avser endast personer som på grund av *psykisk* störning inte är lämpliga att inneha skjutvapen. Som *Rikspolisstyrelsen* påpekar förekommer det även att en person på grund av omständigheter av fysisk natur, som exempelvis synnedläggning, är olämplig att bruka skjutvapen. Regeringen är dock för närvarande inte beredd att föreslå en utvidgning av anmälningsskyldigheten till att omfatta även sådana omständigheter.

Information från andra myndigheter

De väsentliga källorna till information om omständigheter som bör medföra ett ifrågasättande av en persons vapentillstånd är enligt regeringens bedömning polismyndigheterna själva, genom registrering av omhändertagna och brottsmisstänkta personer, samt läkare som kommer i kontakt med personer med psykiska störningar. Det finns emellertid även andra informationskällor som kan vara av intresse i sammanhanget. Några remissinstanser har aktualiserat frågan om anmälningsskyldighet för sociala myndigheter och menar att frågan bör utredas ytterligare.

I körkortslagstiftningen finns det bestämmelser enligt vilka länsstyrelsen vid handläggningen av en ansökan om körkortstillstånd eller förhandsbesked kan begära in yttrande av bl.a. socialnämnd. Ett sådant yttrande skall innehålla en redogörelse för de omständigheter som har betydelse för att bedöma sökandens lämplighet som innehavare av körkort eller traktorkort. En omständighet som lagstiftaren särskilt haft för ögonen är misskötsamhet i nykterhetshänseende som ju är ett mycket allvarligt problem för trafiksäkerheten.

Justitieombudsmannen påpekar i sitt remissvar att uppgifter som inhämtas inom ramen för den verksamhet som bedrivs med stöd av socialtjänstlagen i väsentliga hänseenden ger en annan kännedom om den enskilde än vad som är fallet inom den psykiatriska vården. Regeringen kan instämma i detta i och för sig. När det gäller störningar av psykisk natur, till vilka regeringen alltså valt att begränsa anmälningsskyldigheten, framstår det emellertid som mer motiverat att ålägga en undersökande läkare med särskilda kunskaper om psykiska störningar en sådan anmälningsskyldighet än personal inom socialtjänsten. Regeringen är mot den bakgrunden för närvarande inte beredd att införa en anmälningsskyldighet för de sociala myndigheterna. Vi avser emellertid att följa utfallet av den föreslagna reformen och om det behövs återkomma med förslag till vidgad anmälningsskyldighet.

Rapporteringsrutiner

Information om sådana omständigheter som kan medföra ett ifrågasättande av en persons vapeninnehav finns ofta hos polismyndigheterna, men på andra enheter eller andra polismyndigheter än den lokala tillståndsenheten. Det finns inga enhetliga regler för hur sådan information skall nå de olika tillståndsenheterna. Tjänsteföreskrifter över rapporteringsrutinerna utarbetas inom varje myndighet för sig. Regeringen vill i detta sammanhang betona vikten av att frågan om rapporterings-

16 Påföljd vid brott m.m.

Regeringens bedömning: Behov av att ytterligare skärpa straffskalorna för brott mot vapenlagen föreligger inte.

De allmänna förvaringsbestämmelserna bör inte straffsanktioneras.

Regeringens förslag: Straffansvar införs för den som överlämnar ett skjutvapen för förvaring hos någon annan i strid mot bestämmelserna om tillstånd i 5 kap. 3 § vapenlagen.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. De allmänna förvaringsbestämmelserna straffsanktioneras. Bestämmelserna om straffansvar för den som bedriver handel med skjutvapen utan tillstånd tas in i paragrafen om ansvar för vapenbrott. En särskild straffbestämmelse införs enligt vilken den som i näringsverksamhet utan tillstånd tar emot skjutvapen för reparation m.m. eller lämnar ut skjutvapen för sådan åtgärd till någon som inte har rätt att ta emot vapnet, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som uttalar sig i frågan delar bedömningen att ytterligare straffskärpning inte bör ske. *Göta Vapenhistoriska Sällskap* anser dock att straffet för olovligt innehav av skjutvapen bör skärpas. Även *Åklagarmyndigheten i Göteborg* anser att det finns skäl att överväga en straffskärpning. *Riksåklagaren, Åklagarmyndigheten i Västerås, Polismyndigheten i Västernorrlands län* och *Försvarsmakten* tillstyrker förslaget att straffsanktionera de allmänna förvaringsbestämmelserna. *Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Sundsvall, Svenska Jägareförbundet* och *Sveriges Vapenhandlareförening* avstyrker förslaget. *Brottsförebyggande rådet* är tveksamt till detsamma. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Brottsförebyggande rådet* anför bl.a. att en kriminalisering skulle kunna verka hämmande på benägenheten att anmäla vapenstöld. *Kammarrätten i Sundsvall* anser att tillståndsmyndigheten i stället bör ges befogenhet att förelägga en tillståndshavare att styrka att meddelade förvaringsföreskrifter följs vid påföljd att tillståndet annars återkallas.

Frågan om ytterligare straffskärpningar

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år (9 kap. 1 § första stycket vapenlagen). Straffskalan ändrades från fängelse i högst ett år till två år genom en lagändring 1971. I samband med att grovt brott infördes år 1993 ändrades straffmaximum för brott av normalgraden, som en följd härav, till fängelse i högst ett år. Om brott enligt 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Den nuvarande straffskalan för grovt brott infördes den 1 juli 1993. Om gärning, som nämns i 9 kap. 1 § första stycket vapenlagen, har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Regeringen delar utredningens bedömning att förändringen av straffskalan i skärpande riktning beträffande vapenbrott har haft en stark inverkan på domstolarnas syn på straffvärdet. Vapenbrottets karaktär av artbrott synes ha förstärkts, vilket haft till följd att det numera krävs mycket starka skäl huvudsakligen av personlig natur för att någon annan påföljd än fängelse skall komma i fråga.

Det har ifrågasatts om straffskalan skulle behöva skärpas ytterligare, t.ex. med ett straffmaximum på fängelse i sex år. I likhet med utredningen anser emellertid regeringen att det inte föreligger något reellt behov av detta. Det kan också konstateras att straffskalan för vapenbrott i övriga nordiska länder inte sträcker sig längre än fyra års fängelse.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det inte finns behov av ytterligare straffskärpningar för brott mot vapenlagen.

Straffsanktionering av förvaringsbestämmelserna

Frågan om att straffsanktionera de allmänna förvaringsbestämmelserna har varit föremål för diskussion vid flera tillfällen. 1987 års vapenutredning lade fram ett förslag om detta, vilket dock inte ledde till lagstiftning. I det lagstiftningsärendet (prop. 1990/91:130, bet. 1990/91:JuU33, rskr. 1990/91:300) konstaterade regeringen bl.a. att det för en kriminalisering bör krävas att en sådan kan antas få en brottsavhållande betydelse. Regeringen redogjorde vidare för de sanktionsformer som redan fanns, såsom återkallelse av tillstånd och skadeståndsskyldighet i vissa fall, och menade att det inte framstod som sannolikt att en kriminalisering skulle få någon självständig brottsavhållande betydelse.

Antalet förkomna eller tillgripna skjutvapen är, trots skärpningarna av förvaringsbestämmelserna år 1992, enligt regeringens uppfattning alltså oroväckande högt. Vapeninnehavarnas förvaringsmetoder tycks dock ha förbättrats avsevärt efter de senaste årens fokusering på vikten av en god förvaring. Majoriteten torde således förvara sina skjutvapen på ett föredömligt sätt. Fortfarande förekommer det dock att vapeninnehavare

uppenbart nonchalerar de bestämmelser som finns, vilket inte sällan resulterar i att skjutvapen hamnar på avvägar. Tydligt är alltså inte de nuvarande bestämmelserna om återkallelse av tillstånd m.m. tillräckliga för att alla vapeninnehavare skall inse hur viktigt det är att vapnen förvaras på ett tillfredsställande sätt. Frågan är dock om en kriminalisering är den rätta vägen att gå.

Som regeringen uttalat i andra sammanhang bör kriminalisering som metod för att söka hindra överträdelse av olika normer i samhället användas med försiktighet. Innan man beslutar att kriminalisera ett visst handlande bör man vidare undersöka om det finns andra medel för att motverka detsamma.

I avsnitt 9.4 föreslår vi att tillståndsmyndigheten skall få en generell möjlighet att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs. Vetskapen om detta, och därmed vetskapen om risken för att tillståndet återkallas om förvaringen i samband med en inspektion konstateras vara bristfällig, torde leda till att förvaringsbestämmelserna efterlevs i än högre utsträckning än vad som är fallet i dag. Mot den bakgrunden framstår en kriminalisering av förvaringsbestämmelserna som mindre angelägen.

Ett ytterligare skäl mot att kriminalisera överträdelser av förvaringsbestämmelserna, och som bl.a. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* och *Brottsförebyggande rådet* pekar på, är att det kan leda till att minska benägenheten att anmäla vapenstöld, vilket vore ytterst olyckligt.

Skärpningen av de allmänna förvaringsbestämmelserna innebär visserligen att de flesta av dem som i dag meddelats en särskild förvaringsföreskrift – och sålunda kan straffas för brott mot föreskriften – även fortsättningsvis är skyldiga att upprätthålla samma slags förvaring som de gör i dag, dock utan att framdeles riskera något straff för det fall bestämmelserna inte följs. Detta förhållande bör enligt regeringens mening emellertid inte tillåtas vara avgörande för frågan om en kriminalisering.

Av dessa skäl anser regeringen att de allmänna förvaringsbestämmelserna inte bör straffsanktioneras.

Andra brott mot vapenlagen

I avsnitt 11 har regeringen föreslagit att det skall krävas tillstånd i stället för godkännande av polismyndighet för att ta emot skjutvapen för reparation m.m. Den som utan tillstånd tar emot ett vapen för en sådan åtgärd kan redan enligt gällande bestämmelser straffas för olaga vapeninnehav, för såvitt han inte på annan grund har rätt att inneha vapnet i fråga. Regeringen anser därför att det inte behövs någon särskild straffbestämmelse på området.

Enligt 9 kap. 1 § vapenlagen är det straffbelagt att bl.a. överlåta och låna ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet. I lagrådsremissen föreslog regeringen att det skulle göras ett tillägg till den bestämmelsen enligt vilket även den som annars överlämnar ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott. Syftet med förslaget var bl.a. att täcka in det fallet att någon överlämnar ett skjutvapen för reparation m.m. till någon som inte har

tillstånd för detta. Även det fallet att någon lämnar över ett vapen för förvaring hos någon som saknar rätt att förvara vapnet i fråga var avsett att kunna falla under bestämmelsen. Lagrådet har beträffande detta anfört att den föreslagna lydelsen i 9 kap. 1 § medför vissa svårigheter när det gäller överlämnande för förvaring, eftersom tillstånd till förvaring inte medför rätt för mottagaren att ”inneha” vapnet och förutsätter inte heller någon sådan rätt. Enligt Lagrådet synes det därför behövt med en komplettering av straffbestämmelsen med avseende på överlämnande för förvaring. Detsamma gäller enligt Lagrådet i fråga om ansvar för den som i strid med 5 kap. 3 § tar emot och förvarar ett vapen.

Regeringen instämmer i Lagrådets bedömning att det i lagrådsremissen föreslagna tillägget i 9 kap. 1 § kan skapa svårigheter vid tolkningen. Tillägget bör därför utgå. Frågan är då om det mot bakgrund av vad Lagrådet anfört finns anledning att göra några andra kompletteringar av straffbestämmelserna med anledning av att krav på tillstånd för förvaring hos annan har införts.

Enligt regeringens mening framstår det som rimligt att införa straffansvar för den som lämnar över ett skjutvapen för förvaring hos någon annan utan att erforderligt tillstånd finns. Ett sådant förfarande medför bl.a. att polisen inte har kontroll över var vapnet i fråga befinner sig. Ett tillägg som straffbelägger ett sådant förfarande bör därför göras i 9 kap. 2 §.

Som Lagrådet antytt föreslås inte något straffansvar för den som utan att erforderligt tillstånd meddelats tar emot skjutvapen för förvaring. Det är emellertid enligt regeringens mening tillräckligt att innehavaren träffas av straffansvar enligt vad som nyss sagts samt att den som förvarar vapnet kan straffas enligt 9 kap. 2 § b om han eller hon bryter mot förbudet att bruka vapnet. Om syftet med överlämnandet sträcker sig längre än endast förvaring torde mottagaren kunna träffas av straffansvar enligt 9 kap. 1 § för olovligt innehav. Vad gäller den situationen att någon lämnar över ett skjutvapen för reparation m.m. till någon som inte har rätt att ta emot vapnet för ett sådant ändamål gör regeringen bedömningen att såväl den som lämnar vapnet som mottagaren, åtminstone i allvarligare fall, träffas av straffansvar enligt 9 kap. 1 §. Enligt regeringens bedömning behövs därför inte någon komplettering av straffansvaret i dessa delar.

17 Vapenamnesti m.m.

Regeringens bedömning: En i tiden obegränsad vapenamnesti bör inte införas.

Regeringens förslag: En särskild åtalsregel införs enligt vilken åtal för olovligt innehav av skjutvapen eller ammunition, som uppdragas genom att skjutvapnet eller ammunitionen frivilligt lämnas till polisen, får väckas endast om det är motiverat från allmän synpunkt.

Utredningens förslag: Illegala skjutvapen och ammunition skall straffritt kunna lämnas in till polisen utan någon begränsning i tiden, dvs. en i tiden obegränsad vapenamnesti.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna avstyrker förslaget, däribland *Justitieombudsmannen, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Göteborg, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Riksrevisionsverket* och *Svenska Jägareförbundet*. Tillstyrker förslaget gör *Överåklagaren (Åklagarmyndigheten i Stockholms län), Åklagarmyndigheten i Västerås, Polismyndigheten i Västernorrlands län, Brottsförebyggande rådet, Jägarnas Riksförbund/Landsbygdens Jägare, Frivilliga skytterörelsen, Sveriges Vapenägares Förbund* och *Svenska Skytteförbundet*. Flera av dem som avstyrker förslaget menar att en i tiden obegränsad vapenamnesti i själva verket kan komma att motverka sitt eget syfte genom att det inte föreligger någon brådska att lämna in vapen som innehas utan tillstånd. Många pekar också på de betydande bevissvårigheter som förslaget skulle kunna ge upphov till. Några anför också rent principiella invändningar. Flertalet kan dock tänka sig en i tiden begränsad vapenamnesti.

Skälen för regeringens bedömning och förslag

Vapenamnesti

Regeringen delar utredningens uppfattning att en vapenamnesti kan utgöra ett incitament för dem som innehar skjutvapen utan tillstånd att lämna in vapnen till polismyndigheten. I likhet med flertalet remissinstanser anser regeringen däremot inte att det är lämpligt att låta en vapenamnesti vara obegränsad i tiden. För det första skulle en sådan reglering sannolikt kunna leda till att vissa dröjer med att lämna in sina vapen, eftersom man inte är tvungen att lämna in dessa inom viss tid. Vidare skulle bevissvårigheterna i många fall sannolikt bli avsevärda. Ett falskt påstående från en person som grips med ett illegalt skjutvapen på sig om att han var på väg till polisstationen för att lämna in vapnet i fråga, skulle kunna bli svårt att vederlägga. Vidare kan rent principiella invändningar göras. Av dessa skäl anser regeringen att utredningens

förslag i den här delen inte bör genomföras. Regeringen kan emellertid tänka sig att vid ett senare tillfälle återkomma till frågan om en i tiden begränsad vapenamnesti.

En särskild åtalsregel

Det har visat sig att det förekommer att en del personer av rädsla för att bli åtalade för vapenbrott tvekar att vända sig till polisen när de exempelvis har hittat ett gammalt bortglömt skjutvapen på vinden eller på något annat liknande ställe. Detta är naturligtvis olyckligt. Fråga är därför om det finns någon annan ordning av permanent karaktär som skulle kunna uppmuntra allmänheten att lämna in skjutvapen för vilka tillstånd saknas, än att införa en permanent vapenamnesti.

Redan i dag finns det möjlighet för åklagare att underlåta åtal för brott i vissa fall. Att enbart erinra om dessa bestämmelser är enligt regeringens bedömning dock inte tillräckligt för att öka viljan att lämna in illegala skjutvapen till polisen.

Ett tänkbart alternativ vore att begränsa den allmänna åtalsplikten för dessa brott. Omständigheterna i det enskilda fallet kan ju vara sådana att allmänintresset av att väcka åtal på goda grunder kan ifrågasättas, t.ex. om någon ovetandes haft ett gammalt jaktgevär på vinden för vilket saknas tillstånd. En sådan regel skulle sannolikt leda till att öka allmänhetens vilja att lämna in illegala skjutvapen till polisen. Regeringen anser därför att åtal för olovligt innehav av skjutvapen, som uppdagas genom att vapnet frivilligt lämnas till polisen, bör få väckas endast om det är motiverat från allmän synpunkt. En prövning måste dock göras i varje enskilt fall. Grövre överträdelser av bestämmelserna om vapeninnehav bör kunna leda till åtal. Vi återkommer i författningskommentaren med närmare överväganden av gränsdragningen.

Bestämmelsen om åtalsprövning bör gälla också i fråga om olovligt innehav av ammunition.

18 Den systematiska översynen av vapenlagstiftningen m.m.

Regeringens bedömning: Några mer omfattande systematiska förändringar i vapenlagstiftningen bör för närvarande inte göras.

Utredningens förslag: En helt ny vapenlag införs varvid omfattande systematiska förändringar görs i lagstiftningen. Utredningsförslaget innebär således en omfattande omDispositionering av bestämmelserna mellan vapenlagen, vapenförordningen och Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd samt att viss praxis regleras i författningsform. Vapenlagens tillämpningsområde utvidgas till att gälla sådana föremål som i dag regleras i knivförbudslagen. Tillståndsbestämmelserna ges en delvis ny utformning. I vapenlagen anges såväl de allmänna förutsättningarna för

att tillstånd skall meddelas, som de olika ändamålen som är kopplade till dessa.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna ställer sig positiva till de föreslagna systematiska förändringarna eller lämnar förslaget i den delen utan erinran. Detta gäller dock inte förslaget att utvidga vapenlagens tillämpningsområde till att gälla sådana föremål som i dag regleras i knivförbudslagen, till vilket flertalet som yttrat sig ställer sig negativa. *Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Göteborg, Överåklagaren (Åklagarmyndigheten i Stockholms län), Sveriges domareförbund, Skytterörelsens ungdomsorganisation och Svenska Jägareförbundet* avstyrker eller ställer sig tveksamma till att några mer omfattande systematiska förändringar genomförs i nuvarande skede.

Skälen för regeringens bedömning: Den nya vapenlagen och vapenförordningen trädde i kraft så sent som den 1 april 1996. Att införa en helt ny lagstiftning med omfattande systematiska förändringar så kort tid efter ikraftträdandet bör enligt regeringens mening ske endast om det finns mycket starka skäl för det, i synnerhet som det rör sig om en lagstiftning med omfattande detaljregleringar som skall tillämpas av både myndigheter och enskilda.

I samband med att den nya vapenlagen infördes gjordes en systematisk och språklig översyn av lagen. Det har inte framkommit att lagen leder till några större tillämpningssvårigheter för myndigheter eller enskilda, utan lagen tycks ha fungerat väl under den tid den varit i kraft. De materiella förändringar som nu föreslås är heller inte så omfattande att detta i sig motiverar att en ny lag införs. Även om det finns vissa fördelar med den systematik som utredningen har föreslagit, anser regeringen mot bakgrund av vad som nyss sagts att det inte är motiverat att nu genomföra dessa.

Vad sedan gäller förslaget att inarbeta knivförbudslagen i vapenlagen instämmer regeringen visserligen i utredningens uppfattning att det kan finnas vissa fördelar med att ha bestämmelser om vapen samlade i en och samma lagstiftning. Å andra sidan är de båda regelverken uppbyggda på helt olika sätt och fyller delvis skilda funktioner. Skjutvapenlagstiftningen har en administrativ karaktär med syfte att genom tillståndsprövning reglera innehav av skjutvapen och ammunition, medan knivförbudslagen är en speciallagstiftning av närmast straffrättslig natur. Som *Hovrätten över Skåne och Blekinge* vidare påpekar kan det också vara en fördel att reglera innehav av knivar och andra sådana farliga föremål separat i syfte att inskräpa vikten av dessa bestämmelser.

Sammanfattningsvis anser således regeringen att det inte föreligger tillräckliga skäl för att genomföra utredningens förslag i den här delen utom på de punkter som tidigare har behandlats.

19 Sekretessfrågor

Regeringens förslag: Sekretess skall gälla även för uppgifter i ärende enligt vapenlagen som inte tillförts något av vapenregistren.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 5 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess hos polismyndighet i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur vapenregister, för uppgift som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning.

Uppgifter i ett ärende enligt vapenlagen som inte registrerats omfattas enligt gällande bestämmelser däremot inte av sekretessen. Det är således inte möjligt för tillståndsmyndigheterna att avslå en begäran om utlämnande av sådana uppgifter. Enligt regeringens mening är detta otillfredsställande med tanke på att sådana uppgifter skulle kunna användas för att planera brott. Regeringen föreslår därför att sekretess skall gälla även för uppgifter i ärende enligt vapenlagen som inte tillförts något av vapenregistren.

När det gäller uppgifter som lämnas av läkare till polismyndighet med anledning av bestämmelserna om anmälningsskyldighet inom den psykiatriska vården, har fråga uppkommit om dessa omfattas av sekretess enligt sekretesslagen. Regeringen gör den bedömningen att sådana uppgifter omfattas av sekretess enligt 9 kap. 17 § 4 sekretesslagen. Enligt den bestämmelsen gäller sekretess för enskilda personliga och ekonomiska förhållanden i bl.a. polismyndighets verksamhet för att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Lagrådet har anfört att ett syfte med vapenlagen visserligen är att motverka att vapen kommer till användning vid brottslig verksamhet men att syftet med lagen är vidare än så och närmast kan beskrivas som att avse upprätthållande av allmän ordning och säkerhet generellt, utan att det behöver vara fråga om brott. Mot denna bakgrund har Lagrådet anfört att det är tveksamt om nämnda bestämmelse i 9 kap. sekretesslagen täcker nu aktuella uppgifter.

Regeringen instämmer i Lagrådets bedömning såvitt avser vapenlagstiftningen generellt. När det gäller bestämmelserna om anmälningsskyldighet av personer inom den psykiatriska vården syftar emellertid dessa direkt till att förhindra att skjutvapen innehas av personer som kan befaras missbruka dessa på ett sätt som innefattar brottslig gärning. Dessa bestämmelser måste därför anses ha en utpräglad brottsförebyggande funktion. Regeringen gör därför den bedömningen att de uppgifter som lämnas till tillståndsmyndigheterna enligt bestämmelserna om anmälningsskyldighet täcks av sekretessen i 9 kap. 17 § 4 sekretesslagen. Det kan emellertid finnas anledning att i ett annat sammanhang se över den gällande regleringen.

Utvidgningen av anmälningsskyldigheten till att omfatta även den öppna psykiatriska vården innebär att även den enskilda hälso- och sjukvården omfattas. Enligt 2 kap. 8 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område gäller att hälso- och sjukvårdspersonalen inte obehörigen får röja vad han eller hon i sin verksamhet fått veta om enskildas hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Som obehörigt röjande anses emellertid inte att någon fullgör sådan uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning, varför en läkare inom den enskilda vården är oförhindrad att lämna ut de aktuella uppgifterna.

Regeringens bedömning: Arbetet med att motverka smuggling av skjutvapen skall fortsätta.

Remissinstanserna: *Länsrätten i Göteborg* konstaterar att möjligheterna till internationellt samarbete för att minska antalet illegala vapen inte har berörts av utredningen annat än i fråga om vapenamnesti. *Svenska Svartkruts Skytte Federationen* anför att det med tanke på den erkänt stora inströmningen av illegala vapen är nödvändigt att ökade resurser satsas på kontroll och internationellt arbete. *Svenska Pistolskytteförbundet* är av liknande uppfattning. Även *Sveriges Vapenägares Förbund* menar att illegal införsel av vapen till Sverige är ett växande och allvarligt problem och anser att kontrollen av import och annan form av införsel bör skärpas och göras mer effektiv. *Sveriges Militäridrotts- och Mångkampsförbund* pekar också på behovet av skärpt gränskontroll.

Skälen för regeringens bedömning: Det är inte möjligt att säga något säkert om omfattningen av den illegala införseln av skjutvapen till Sverige. Som vi tidigare konstaterat finns det dock omständigheter som starkt talar för att allt fler vapen smugglas in i landet. Det har också förekommit att mycket allvarliga våldsbrott begåtts med sådana vapen. I debatten kring vapenfrågorna anføres ofta att det är den illegala införseln av skjutvapen som utgör det verkligt allvarliga problemet på området och att det är mot detta som resurserna bör sättas in. Regeringen delar uppfattningen att illegal införsel av vapen är ett allvarligt problem och anser att åtgärder för att bekämpa sådan verksamhet utgör en viktig del i arbetet med att förhindra att skjutvapen kommer till brottslig användning.

I avsnitt 4.2 har vi redogjort för den enkät som genomförts inom ramen för samarbetet med anledning av den FN-resolution som antogs på området 1995. Av den sammanställning som gjorts framgår att illegal införsel av skjutvapen är ett problem i många länder och att det tycks finnas ett behov av utökat internationellt samarbete beträffande utredning av brott där sådana skjutvapen använts. Olovlig införsel av skjutvapen är således ett problem som sträcker sig över nationsgränserna och kan inte förhindras enbart genom ändringar i den nationella vapenlagstiftningen. För att komma till rätta med problemet krävs samarbete på internationell nivå, något som redan pågår. Som exempel kan nämnas arbetet inom FN med att generellt minska förekomsten av bl.a. handeldvapen i världen och det initiativ som tagits till tilläggsprotokoll till konventionen om internationell, gränsöverskridande organiserad brottslighet avseende bl.a. illegal handel med skjutvapen. På det europeiska planet kan det i samband med översynen av vapendirektivet bli aktuellt att diskutera om minimikraven för förvärv och innehav av skjutvapen i unionens medlemsstater bör skärpas ytterligare. En annan fråga som eventuellt bör tas upp i detta sammanhang är frågan om ett gemensamt märkningssystem för skjut-

vapen. Dessa projekt och initiativ kan få stor betydelse i kampen för att förhindra olovlig införsel av skjutvapen till bl.a. Sverige.

I och med att Schengensamarbetet träder i funktion fullt ut kommer personkontrollen vid nationsgränserna mellan Schengenstater – inre gräns – att upphöra. Detta kan i och för sig innebära en ökad risk för olovlig införsel av skjutvapen från andra medlemsstater. Gränstrafiken vid de yttre gränserna kommer å andra sidan att underkastas en desto mer noggrann kontroll. Enligt de aktuella bestämmelserna i Schengenkonventionen skall således personkontrollen vid de yttre gränserna inte endast omfatta granskning av resedokument m.m. utan även efterspaning och förhindrande av hot mot de avtalsslutande parternas inre säkerhet och allmänna ordning. Dessutom skall fordon och föremål som medförs av personer vid passerandet av den yttre gränsen kontrolleras. Kontrollen skall verkställas av varje avtalsslutande part i enlighet med dennas lagstiftning. En väl fungerande yttre gränskontroll har naturligtvis stor betydelse för arbetet med att förhindra illegal införsel av skjutvapen till medlemsstaterna.

För att Sverige skall uppfylla Schengenkonventionens krav i nu nämnt avseende har det i en departementspromemoria (Ds 1999:31 Polissamarbete m.m. med anledning av Schengen) föreslagits att det i polislagen skall införas en ny bestämmelse som skulle ge polisen vidgade möjligheter till kroppsvisitation och husrannsakan i samband med att någon reser in till Sverige från en icke Schengenstat. Förslaget bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I avsnitt 22 föreslås att Rikspolisstyrelsen årligen skall rapportera till regeringen om utvecklingen på vapenområdet bl.a. vad gäller illegal införsel av skjutvapen.

Sammanfattningsvis kan konstateras att regeringen instämmer i bedömningen att den illegala införseln av skjutvapen till Sverige och den illegala handeln med sådana vapen i världen i övrigt är ett allvarligt problem. Regeringen menar vidare att det internationella samarbetet på området, vilket vi redogjort för, är avgörande för möjligheterna att motverka och förhindra gränsöverskridande illegal hantering med skjutvapen. Inte minst viktigt är arbetet inom FN med att generellt minska förekomsten av bl.a. handeldvapen i världen. Så länge det i vår omvärld finns stora anhopningar av sådana vapen finns det risk för att dessa förr eller senare på illegal väg kommer in över våra gränser. Av nödvändighet är detta ett arbete som måste bedrivas i ett relativt långsiktigt perspektiv för att få resultat. I ett kortare perspektiv är bl.a. de åtgärder som vidtas inom ramen för Schengensamarbetet för att förbättra gränskontrollen vid yttre gräns av betydelse.

Regeringen avser att verka för att det internationella arbetet på vapenområdet fortsätter med oförminskad styrka.

Det europeiska skjutvapenpasset

I vapendirektivet finns bestämmelser om s.k. europeiska skjutvapenpass, vars främsta syfte är att förenkla den fria rörligheten för jägare och tävlingsskyttar. Enligt vapenförordningen gäller att ett sådant pass skall

utfärdas till den som har tillstånd att i Sverige inneha skjutvapen som avses i bilagan till förordningen (3 kap. 9 § vapenförordningen).

Till regeringen har inkommit en framställan om vissa ändringar av reglerna för det europeiska skjutvapenpasset. Regeringen är emellertid för närvarande inte beredd att föreslå några ändringar av dessa bestämmelser utan avser att avvakta den kommande översynen av vapendirektivet.

21 Försvarets skjutvapen

Regeringens bedömning: De åtgärder som vidtagits under senare år för att förhindra tillgrepp av militära vapen och ammunition har förbättrat säkerheten vid hanteringen m.m. av sådana vapen.

Skälen för regeringens bedömning: Statens skjutvapen, och därmed även försvarets vapen, regleras som nämnts i förordningen om statliga myndigheters skjutvapen m.m. Förordningen innehåller bestämmelser om skjutvapen och viss annan farlig materiel som finns hos myndigheter under regeringen. Bestämmelserna syftar till att begränsa förluster av materielen, att motverka att den kommer till användning vid brott samt att förebygga annat missbruk och olyckshändelser.

Under den senare delen av 1990-talet har arbetet med att förhindra tillgrepp av stöldbegärliga vapen och ammunitionseffekter inom försvaret intensifierats. Skärpta regler för hantering, förvaring och transport av vapen och ammunition har införts. Tidigare förvarades många av försvarets vapen i obevakade förråd i terrängen. Detta motiverades av att den hotbild som fanns mot Sverige gjorde det nödvändigt att ha vapnen lättillgängliga. Förvaringen av vapnen har nu flyttats till kasernområdena där de kan bevakas mer effektivt. Dessa åtgärder har resulterat i att vapenförlusterna inom försvaret har minskat kraftigt. Som exempel kan nämnas att antalet förluster mer än halverades under åren 1995–1997. Under 1998 ökade dock antalet vapenförluster till 28 stycken jämfört med 18 stycken år 1997. De två uppmärksammade stölderna i Norrtälje och Strängnäs svarade för 17 av dessa 28 förluster. En del av dessa vapen har sedermera återfunnits. Antalet förluster vid inbrott hos hemvärnsmän har minskat från 11 vapen till 8 vapen.

Regeringen ser allvarligt på dessa förluster och står fast vid målsättningen att antalet förluster skall nedbringas till noll. För att nå det målet fortsätter ansträngningarna, bl.a. försöken med och anskaffningen av säkerhetsmateriel såsom larm, vapenboxar, patronlägeslås och säkerhetscontainrar. Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits har förbättrat säkerheten. Frågan om militära skjutvapens tillgänglighet måste ytterst vägas mot kraven på beredskap.

Regeringens bedömning: Rikspolisstyrelsen bör ha en formell rapporteringsskyldighet i förhållande till regeringen på området för civila skjutvapen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att det på Rikspolisstyrelsen inrättas en särskild enhet, som har till uppgift att hantera vapenfrågor.

Remissinstanserna: *Rikspolisstyrelsen* har inget att erinra mot att de arbetsuppgifter som åvilar styrelsen i vapenfrågor utökas på sätt som utredningen föreslagit. Styrelsen anser emellertid att det bör ankomma på styrelsen själv att bestämma under vilka organisatoriska former uppgifterna skall handhas. Även *Riksåklagaren*, *Riksrevisionsverket* och *Svenska Svartkruts Skytte Federationen* har uttalat sig i frågan och har inte något att erinra mot en sådan ordning.

Skälen för regeringens bedömning: Rikspolisstyrelsen har redan i dag ett omfattande ansvar för vapenfrågorna. Rikspolisstyrelsen utfärdar således föreskrifter och allmänna råd på en rad områden och bistår även på andra sätt tillståndsmyndigheterna vad gäller den praktiska tillämpningen av vapenlagstiftningen. Vidare fyller styrelsen en viktig funktion dels genom sitt arbete i förhållande till andra myndigheter på området, dels genom sitt engagemang i det internationella arbetet.

I propositionen föreslår regeringen att Rikspolisstyrelsen skall få ytterligare uppgifter på vapenområdet. Således föreslås att styrelsen skall få föreskriftsrätt i fråga om vilka krav som skall gälla för målskyttar i fråga om skjutskicklighet samt vilka krav som skall iakttas i samband med förflyttning och transport av skjutvapen och ammunition. Vidare föreslås att Rikspolisstyrelsen skall avge yttrande vad gäller tillstånd för s.k. udda ändamål. Rikspolisstyrelsen skall också vara den instans som beslutar om vilka sammanslutningar som skall få meddelas tillstånd att inneha egna skjutvapen, vilket i sin tur förutsätter en kontinuerlig uppföljning av verksamheten i dessa sammanslutningar. Styrelsen kommer dessutom att behöva arbeta fram rutiner för bl.a. tillståndsförfarandet avseende förvaring hos annan och för inspektion av förvaringsutrymmen.

Det kan således konstateras att Rikspolisstyrelsens ansvar på vapenområdet kommer att öka ytterligare om regeringens förslag genomförs. Vidare kan det internationella arbetet på området förväntas att intensifieras än mer framöver, vilket gör att högre krav kommer att ställas på Rikspolisstyrelsen även i det avseendet. Alla uppgifter sammantagna gör att Rikspolisstyrelsen torde ha goda möjligheter att följa utvecklingen på området, både på ett övergripande plan och på en mer detaljerad nivå. Mot den bakgrunden anser regeringen att Rikspolisstyrelsen årligen bör rapportera till regeringen om tillämpningen av vapenlagstiftningen och andra förhållanden av betydelse på området. En sådan rapporteringsskyldighet är av betydelse för lagstiftningsarbetet på området och för den

brottsförebyggande verksamheten, i vilken vapenfrågorna är av väsentlig betydelse.

Rapporteringskyldigheten bör enligt regeringens bedömning omfatta eventuella problem vid tillämpningen av vapenlagstiftningen och behov av författningsförändringar, utvecklingen vad gäller stulna och förkomna skjutvapen samt införsel av illegala skjutvapen, redogörelse för övrig statistik på området och för det internationella arbete som Rikspolisstyrelsen deltar i. Den närmare utformningen av rapporteringskyldigheten bör fastställas av regeringen.

I sammanhanget kan nämnas att det inom Rikspolisstyrelsen pågår ett arbete som syftar till att få fram bättre och mer användbar statistik på vapenområdet. Sådana uppgifter tillsammans med den övriga kunskap som Rikspolisstyrelsen har i dessa frågor möjliggör sannolikt ett mera problemorienterat arbete på området än tidigare, något som regeringen finner mycket positivt. I detta arbete kommer naturligtvis det nya registersystemet att fylla en viktig funktion.

Utredningen har lagt fram vissa förslag som avser Rikspolisstyrelsens organisation för hantering av vapenfrågorna. Vad den frågan beträffar anser regeringen, i likhet med vad styrelsen framhåller i sitt remissvar, att det ankommer på myndigheten att själv bestämma under vilka organisatoriska former uppgifterna skall hanteras.

23 Knivförbudslagstiftningen

23.1 Nuvarande ordning

Enligt lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (prop. 1987/88:98, bet. 1987/88:JuU40, rskr. 1987/88:254 och prop. 1989/90:129, bet. 1989/90:JuU35, rskr. 1989/90:287), är det förbjudet att inneha knivar och andra farliga föremål på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs. Förbudet gäller dock inte om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är befogat.

Förbudet avser enligt lagtexten knivar, andra stick- eller skärvapen och andra föremål som är avsedda att användas som brott mot liv eller hälsa. Förbudet omfattar i princip sådana föremål som kan utgöra vapen enligt 4 kap. 5 § brottsbalken (olaga hot) och som även avses i förverkanderegeln i 36 kap. 3 § 2 brottsbalken. I propositionerna till knivförbudslagen finns det exempel på vad som avses med uppräkningsen (prop. 1987/88:98 s. 14 f. och prop. 1989/90:129 s. 20).

23.2 Utgångspunkterna för regeringens bedömning och förslag

Den vanligaste formen av dödligt våld i Sverige är knivvåld. En undersökning av Brottsförebyggande rådet som avsåg perioden 1991 t.o.m. mitten av juni 1995 framgår att detta i särskilt hög grad gäller det dödliga våld som begås av yngre gärningsmän. Någon anledning anta att förhållandena har förändrats under senare år föreligger enligt regeringens bedömning inte. Det är mot den bakgrunden angeläget att det från samhällets sida vidtas åtgärder för att minimera förekomsten av knivar och liknande föremål i sammanhang där dessa kan komma att användas vid brott mot liv och hälsa.

Knivförbudslagen är en del i samhällets försök att minska förekomsten av knivvåld. Den mest praktiska nyttan av lagen är att den ger möjlighet att ta hand om och förverka knivar m.m. när dessa påträffas hos personer som omhändertas eller på annat sätt är föremål för ett polisingripande innan något allvarigare brott begås. Syftet med förbudslagstiftningen kan emellertid också sägas vara att tydligt markera att knivar och andra farliga föremål inte skall innehas på platser där risken för våldsbrott kan anses vara särskilt stor.

Utredningen har gjort en utvärdering av lagstiftningen för att bl.a. bedöma om det finns skäl att utsträcka knivförbudet också till vissa platser dit allmänheten kan ha tillträde men som inte räknas som allmän

plats, om ett generellt förbud att inneha vissa föremål bör införas samt om avgränsningen av de föremål som omfattas av förbud mot saluhållande och åldersgräns för överlåtelse enligt lagen är lämpligt avvägd.

Generellt kan sägas att utvärderingen ger vid handen att bestämmelserna i knivförbudslagen i stort sett är väl avvägda och lätta att tillämpa och att lagen således fungerar relativt bra, inte minst vad gäller dess viktiga funktion som verktyg i polisens arbete med att förhindra brott. Regeringen delar utredningens uppfattning att vad som i första hand krävs för att minska förekomsten av knivinnehav på allmän plats m.m. inte främst är en strängare förbudslagstiftning utan en attitydförändring, framför allt bland ungdomar. I vissa avseenden finns det dock anledning att överväga en utvidgning av lagens tillämpningsområde.

Knivförbudslagen fyller en viktig funktion genom att ge polisen möjlighet att ingripa i ett tidigt skede innan något allvarigare brott har begåtts. Det är därför viktigt att undersöka vilka möjligheter redan nuvarande regelverk ger i det avseendet när man bedömer behovet av att utvidga lagens tillämpningsområde.

24 Behovet av ändring i bestämmelserna om kroppsvisitation

Regeringens bedömning: Någon ändring av bestämmelserna om kroppsvisitation bör inte göras.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Inte någon av remissinstanserna har gett uttryck för någon annan uppfattning.

Skälen för regeringens bedömning: Vad gäller eventuella tolknings- och tillämpningsproblem av knivförbudslagen visar utvärderingen att lagen i sig inte ställer till några större sådana problem för polisen. Däremot uppstår det oftare osäkerhet i fråga om reglerna om kroppsvisitation.

Bestämmelser om kroppsvisitation finns bl.a. i rättegångsbalken och i polislagen (1984:387). I sammanhanget bör särskilt nämnas bestämmelsen i 19 § andra stycket polislagen, enligt vilken en polisman får kroppsvisitera i den utsträckning det behövs för att söka efter vapen eller andra farliga föremål som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa, om det med hänsyn till omständigheterna kan antas att ett sådant föremål kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken. Bestämmelsen anknyter således till de regler om förverkande av knivar och andra farliga föremål som finns i 36 kap. 3 § brottsbalken, vilka direkt tar sikte på möjligheten att omhänderta knivar och andra farliga föremål i risksituationer. Vad avser gällande rätt i övrigt på området kan hänvisas till den förtjänstfulla redogörelse som utredningen gjort för bestämmelserna om tvångsmedel, däribland kroppsvisitation.

Av utredningens genomgång och analys av bestämmelserna om kroppsvsitation har inte framkommit att det finns behov av att ändra i dessa. Några sådana förändringar föreslås därför inte. Prop. 1999/2000:27

25 Frågan om en utvidgning av knivförbudslagens tillämpningsområde

25.1 Fordon på allmän plats

Regeringens förslag: I knivförbudslagen införs ett förbud mot att inneha knivar m.m. i fordon på allmän plats.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig tillstyrker förslaget. *Sveriges domareförbund* avstyrker förslaget och pekar, i likhet med *Domstolsverket*, på att vissa gränsdragningsproblem kan uppkomma.

Skälen för regeringens förslag: Frågan om en bil som befinner sig på allmän plats utgör allmän eller enskild plats finns i några fall behandlad i praxis. Utredningen är av uppfattningen att en bil som befinner sig på allmän plats också utgör allmän plats och att det därför redan i dag är förbjudet att inneha knivar m.m. i dessa fall. En utbredd uppfattning, som också finner stöd i rättspraxis, är emellertid att i vart fall en täckt bil utgör en enskild plats oavsett var den befinner sig och att knivförbudslagen därför inte är tillämplig på knivar och andra farliga föremål som anträffas i denna. Det kan således sägas råda viss osäkerhet om rättsläget.

Som vi tidigare påpekat är den mest praktiska nyttan av knivförbudslagen att det ges möjlighet att ta om hand och förverka knivar m.m. hos personer som är föremål för omhändertagande eller annat polisingripande. Mot den bakgrunden framstår det enligt regeringen som otillfredsställande att det inte skulle vara möjligt att ingripa även när en kniv eller liknande återfinns i en bil på allmän plats. Å andra sidan är det viktigt att komma ihåg att ett sådant innehav många gånger är befogat. Personen i fråga kan ju exempelvis vara på väg ut på en fisketur eller för att jaga eller behöva kniven i något annat sammanhang som är helt legitimt. En sådan regel måste därför tillämpas på ett mycket nyanserat sätt, så att den personliga integriteten inte kränks onödigtvis. En rimlig förklaring till innehavet bör accepteras. Under förutsättning av att regeln tillämpas på ett sådant sätt anser dock regeringen att det är motiverat att låta ett förbud omfatta även fordon som befinner sig på allmän plats.

Eftersom rättsläget framstår som något osäkert är det lämpligt att uttryckligen i lagtexten ange att det är förbjudet att inneha kniv i fordon som befinner sig på allmän plats. Begreppet fordon bör härvid ha samma innebörd som i fordonskungörelsen (1972:595).

Regeringens bedömning: Innehavsförbudet bör inte utvidgas till att avse också enskilda platser på sjukhus, myndighets lokaler m.m.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Åklagarmyndigheten i Stockholm, Åklagarmyndigheten i Linköping* och *Sveriges advokatsamfund* delar utredningens bedömning. *Göteborgs tingsrätt* och *Helsingborgs tingsrätt* anser att det finns anledning att överväga en utvidgning av lagens tillämpningsområde till nämnda utrymmen.

Skälen för regeringens bedömning: I debatten kring knivförbudslagen har det förekommit förslag om att förbjuda innehav av knivar m.m. på sjukhus, i myndighets lokaler och liknande ställen. Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen (bet. 1996/97:JuU9, rskr. 1996/97:161) förutsatt att frågan om knivförbudslagens tillämplighet i rummet särskilt vad gäller sjukhus, socialkontor och liknande ställen får särskild belysning i beredningen av utredningens förslag.

I vissa fall synes förslagen grunda sig på en missuppfattning om vad som i knivförbudslagens mening är att anse som allmän plats. Begreppet allmän plats i knivförbudslagen har samma innebörd som det har i brottsbalken. Med uttrycket "allmän plats" avses således plats inom- eller utomhus som är upplåten för eller frekventeras av allmänheten, t.ex. gata, torg, tunnelbane- eller järnvägsstation. Även tåg, båtar, hotell, restauranger, affärslokaler, teater- eller biograflokaler och dylikt utgör allmänna platser i den mån och under den tid allmänheten har tillträde till dem. Entréer och väntrum på ett sjukhus och i myndigheters lokaler kan således vara att betrakta som allmänna platser, nämligen om allmänheten kan sägas ha tillträde dit. Här är det alltså förbjudet att inneha knivar m.m. om innehavet inte är befogat.

Utrymmen som undersökningsrum, vårdavdelningar och enskilda tjänstemäns arbetsrum torde dock inte omfattas av förbudet. Här gäller i stället interna regler som sjukhusen eller myndigheterna själva beslutar. Det är fullt möjligt för exempelvis ett sjukhus att förbjuda patienter att inneha knivar och att uppställa som krav att de lämnar i från sig en medförd kniv. Kniven kan då omhändertas för förvar under den tid personen befinner sig på sjukhuset och återlämnas när han går därifrån.

Särskilt utsatta är exempelvis vissa psykiatriska mottagningar, akutmottagningar och socialkontor. Enligt de kontakter som utredningen har haft med sådana institutioner har dock inte någon utvidgning av förbudet i knivförbudslagen efterfrågats. Det tycks som om problemet med kniv innehav inte är särdeles stort och att de fall som uppkommer i regel blir lösta på sätt som ovan nämnts, genom tillämpning av interna regler

Regeringen delar vidare utredningens uppfattning att det skulle bli svårt att på ett tillfredsställande sätt avgränsa ett straffbart område som sträckte sig även till undersökningsrum, enskilda tjänsterum m.m. Dessutom anser regeringen att det är klart tveksamt om ett sådant förbud är motiverat. Vad man vill komma åt är de fall där någon kan tänkas bli hotad av en

knivförsedd person. Det är dock vanligtvis först när den hotfulla situationen uppstått som någon form av ingripande blir aktuellt. Personen i fråga har då i de flesta fall redan gjort sig skyldig till ett brott mot brottsbalken, t.ex. olaga hot eller försök till misshandel. Kniven kan under sådana förhållanden som regel beslagtas och förklaras förverkad på grund härav.

Det kan således konstateras att de som närmast skulle beröras av en utvidgning av innehavsförbudet till att avse också enskilda platser på sjukhus, myndighets lokaler m.m. inte själva tycks anse att det finns behov av en sådan utvidgning, utan att eventuella problem med kniv innehav kan lösas genom tillämpning av interna regler. Som framgått ovan föreligger inte heller några andra bärande argument för en utvidgning av innehavsförbudet i nu aktuellt avseende. Regeringen anser tvärtom att nyttan av en sådan utvidgning kan ifrågasättas. Av dessa skäl instämmer regeringen i utredningens uppfattning att en utvidgning av knivförbudslagens tillämpningsområde till enskilda platser på sjukhus, myndighets lokaler m.m. inte bör ske.

25.3 Frågan om ett utvidgat förbud mot innehav av knivar, gatustridsvapen m.m. samt förbud mot innehav och saluhållande av vapenattrapper och liknande föremål

Regeringens bedömning: Ett generellt förbud mot innehav av samtliga föremål som knivförbudslagen är tillämplig på bör inte införas. Detsamma gäller s.k. gatustridsvapen. Vad gäller saluhållande och innehav av vapenattrapper avser regeringen att återkomma till frågan i ett senare sammanhang.

Utredningens bedömning och förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Det förbjudna området för innehav enligt knivförbudslagen utvidgas till att gälla föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid hot om brott mot liv eller hälsa.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser som yttrat sig i fråga om ett generellt förbud mot innehav av samtliga föremål som knivförbudslagen är tillämplig på instämmer i utredningens bedömning. Vad däremot gäller ett totalförbud mot s.k. gatustridsvapen är samtliga (åtta stycken) som yttrat sig i frågan positiva till att det i vart fall bedrivs ett arbete i den riktningen.

Samtliga remissinstanser som uttalat sig utom en instämmer i utredningens bedömning vad gäller frågan om ett generellt förbud mot innehav och saluhållande av vapenattrapper. *Konsumentverket* anser att det bör finnas förutsättningar att införa ett försäljningsförbud för exakta reproduktioner av skjutvapen med vissa undantag.

Vad gäller förslaget om ett förbud att på allmän plats inneha föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid hot om brott mot liv eller hälsa avstyrks detta av *Åklagarmyndigheten i Stockholm*, *Åklagarmyndigheten i Linköping*, *Rikspolisstyrelsen*, *Sveriges domare-*

förbund och Svensk Handel. Riksåklagaren och Helsingborgs tingsrätt är tveksamma till förslaget. Åklagarmyndigheten i Göteborg respektive i Umeå tillstyrker i huvudsak förslaget. De som avstyrker förslaget anför bl.a. att bestämmelsens utformning är oklar och kan leda till gränsdragningsproblem. Även effektiviteten av ett förbud ifrågasätts.

Skälen för regeringens bedömning

Frågan om ett generellt förbud mot innehav av samtliga föremål som knivförbudslagen är tillämplig på

Tanken på att införa ett generellt förbud, dvs. ett förbud mot att överhuvudtaget inneha vissa farliga föremål, har diskuterats i många sammanhang. Frågan väcktes redan i samband med införandet av 1959 års stillettförordning och har sedan dess varit uppe vid ett antal tillfällen, bl.a. vid införandet av knivförbudslagen år 1988 och vid utvidgningen av densamma år 1990.

Som utredningen påpekar har många av de föremål som faller under knivförbudslagens tillämpningsområde ett stort legalt användningsområde. Detta gäller t.ex. köksknivar, moraknivar, rakblad och sylar. Att helt eliminera förekomsten och brukandet av dessa är därför inte genomförbart eller ens önskvärt. Ett generellt förbud måste således vara förenat med undantag, såsom fallet är med det förbud som gäller i dag, eller ett system med tillstånd. Ett förbud förenat med undantag skulle troligtvis leda till svåra tolknings- och tillämpningssvårigheter och därmed en betydande risk för godtycke och rättsosäkerhet. Ett system med tillstånd skulle, med hänsyn till den stora mängd tillstånd som med all sannolikhet skulle behöva sökas, bli relativt resurskrävande samt utan tvivel mycket svårkontrollerat. Ett totalförbud innebär vidare ett stort ingrepp i den personliga integriteten. Slutligen bör det påpekas att det finns en risk för att ett alltför omfattande förbud urholkar själva grunderna för knivförbudslagstiftningen, nämligen ståndpunkten att även knivar och andra föremål som är helt accepterade som redskap i olika sammanhang inte skall bäras i sammanhang där det finns särskilt stor risk för att de kommer till användning som våldsverktyg.

Av dessa skäl anser regeringen i likhet med utredningen att ett generellt förbud inte bör införas.

Frågan om ett totalförbud mot s.k. gatustridsvapen

Även frågan om ett totalförbud begränsat till s.k. gatustridsvapen har diskuterats vid flera tillfällen. Inför knivförbudslagens införande år 1988 förordade flera remissinstanser ett totalförbud och departementschefen uttalade att hon hade svårt att se att s.k. gatustridsvapen hade något existensberättigande, varför hon närmast uppfattade förslaget att förbjuda dem på allmän plats som ett första steg mot ett mera generellt förbud. 1987 års vapenutredning, som utvärderade knivförbudslagen efter ikraftträdandet, tog upp frågan i sitt slutbetänkande (SOU 1989:44 Översyn av vapenlagstiftningen). Utredningen ansåg dock att det var svårt

att överblicka alla konsekvenser (bl.a. omnämndes speciella användningsområden för vissa farliga föremål, som t.ex. slangbågar vilka användes av sportfiskare för att skjuta ut bete) och att ett totalförbud skulle föra alltför långt. Denna inställning delades av regeringen. Justitiekottet uttalade vid sin behandling av propositionen att mycket talade för att ett generellt förbud mot innehav av stiletter och gatustridsvapen allvarligt borde övervägas, men att detta borde ske i anslutning till den utvärdering av lagen som departementschefen förutskickat.

I sitt delbetänkande anförde 1995 års vapenutredning att starka skäl talar för att införa ett totalförbud mot gatustridsvapen men att ett sådant förbud dock borde vara förenat med ett tillståndsförfarande, vilket lämpligen regleras inom ramen för en samlad vapenlagstiftning. Utredningen avstod därför från att lägga fram ett förslag om totalförbud i delbetänkandet och ville i stället ta upp frågan i sitt slutbetänkande. I slutbetänkandet konstaterar emellertid utredningen att den inte kunnat komma fram till en acceptabel utformning av ett totalförbud.

Vad gäller remissinstansernas uppfattning i frågan bör det noteras att så gott som samtliga yttranden hänför sig till frågans behandling i utredningens delbetänkande och inte till dess slutbetänkande, där utredningen alltså redovisar en delvis annan uppfattning än tidigare.

Regeringen delar uppfattningen att de flesta av de föremål som går under benämningen gatustridsvapen inte har något egentligt existensberättigande. Som 1987 års vapenutredning påpekat har dock vissa av dessa ett legitimt användningsområde. Ett totalförbud skulle därför behöva kompletteras antingen med undantagsregler eller ett tillståndsförfarande. Den första frågan att ta ställning till är dock om det överhuvudtaget är möjligt att tillräckligt klart avgränsa vad som avses med s.k. gatustridsvapen. Detta är enligt regeringens uppfattning en grundläggande förutsättning för att ett totalförbud skall kunna övervägas.

Termen "gatustridsvapen" är juridiskt sett mycket oklar. I den nuvarande knivförbudslagen anges föremålen som "knogjärn, kaststjärnor eller andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa". I förarbetena förekommer en omfattande exemplifiering av vad som avses med gatustridsvapen (prop. 1987/88:98 s. 17). Utöver vad som anges i lagtexten faller således under begreppet även föremål som batonger, karatepinnar, strypsnaror, rivhandskar, skarp-slipade mejslar, blydaggar, s.k. precisionsslangbågar, morgonstjärnor, kedjor som har försetts med handtag samt ölburkar som har fyllts med cement. Som utredningen påpekar går det visserligen av detta att relativt lätt sluta sig till vad som utgör ett typiskt gatustridsvapen. Med hänsyn till den mängd skilda föremål av olika karaktär som avses uppkommer trots detta svåra avgränsningsfrågor, inte minst med tanke på att många av de föremål som avses är av enkel beskaffenhet.

När det gäller det nuvarande förbudet mot innehav på allmän plats bidrar begreppet gatustridsvapen i sig självt, förenat med den miljö som förbudet avser, till att i stort sett klargöra vad som menas. I andra fall blir det genast mer problematiskt att bestämma vad som skulle omfattas av förbudet. Som utredningen påpekar torde den enda möjliga lösningen vara

att räkna upp vilka föremål som är förbjudna, varvid det skulle krävas en ingående legaldefinition av varje särskilt föremål, så att inte bara en ändrad benämning kan leda till att föremålet faller utanför förbudet. Detta skulle medföra en mycket omfattande och komplex reglering. En sådan kasuistisk lagstiftningsteknik riskerar, även om den görs så uttömmande som möjligt, också att bli förhållandevis enkel att kringgå.

Slutligen bör framhållas att knivförbudslagstiftningen till sin utformning närmast kan liknas vid en ordningsföreskrift. För att straffansvar för en överträdelse skall inträda krävs inte att gärningsmannen har något uppsåt att föremålet skall komma till brottslig användning. Om ett totalförbud mot gatustridsvapen infördes kan det därför ifrågasättas om det vore rimligt att bestraffa alla överträdelser. Det har således ifrågasatts om det alls kan anses straffvärt att inneha en ölburk fylld med cement i sitt hem om det inte finns något som helst uppsåt att den skall komma till användning vid brott. Om däremot uppsåt att begå t.ex. misshandel föreligger är förfarandet naturligtvis straffvärt. Sådana fall torde emellertid redan i dag kunna bestraffas såsom förberedelse till misshandel.

Av dessa skäl avstår regeringen från att lägga fram något förslag om ett generellt förbud mot gatustridsvapen.

Innehav och saluhållande av vapenattrapper och liknande föremål

Frågans tidigare behandling

Efterbildningar av skjutvapen förekommer i varierande utformning. Så kallade vapenattrapper kan sägas utgöra efterbildningar som inte är, och i princip inte heller kan göras om till, brukbara skjutvapen. Ett annat begrepp är vapenrepliker, med vilket oftast avses föremål som är trogna kopior av skjutvapen. Vissa av vapenreplikerna utgör fungerande skjutvapen och faller då under vapenlagens bestämmelser.

Förslag om att reglera innehav av vapenattrapper har framförts vid flera tillfällen. Frågan var exempelvis aktuell i samband med att tillståndsplikt infördes för start- och signalvapen, men avfärdades då på grund av de gränsdragningsproblem som förelåg gentemot vanliga leksaksvapen (prop. 1986/87:154 s. 12–13).

1987 års vapenutredning tog på nytt upp frågan om en reglering av tillhandahållandet av vapenattrapper. I syfte att få bort föremål som kunde förväxlas med riktiga skjutvapen och därför med framgång kunde användas som hjälpmedel vid rån och liknande brottslighet, föreslog utredningen en bestämmelse i knivförbudslagen om att ett föremål som har en sådan likhet med ett brukbart skjutvapen att det lätt kan förväxlas med ett sådant (vapenattrapp) inte skulle få importeras, saluhållas eller överlåtas.

Frågan behandlades i prop. 1990/91:130 med förslag till ändringar i vapenlagen. Det noterades därvid att i stort sett samtliga remissinstanser varit kritiska mot förslaget. Departementschefen uttalade att hon visserligen hade föga förståelse för behovet av föremål som lätt kunde uppfattas som skjutvapen och att det var önskvärt att dessa kom bort från

marknaden. Hon var emellertid inte övertygad om att merparten av de brott som begåtts med användning av vapenattrapper inte skulle komma till stånd, om begränsningar när det gäller sådana funnits. Skälen för den föreslagna regleringen ansågs således inte ha tillräcklig styrka för att man skulle acceptera de problem som ett genomförande av förslaget skulle medföra, främst för tullen, men också för andra som kunde ha ett legitimt behov av vapenattrapper, t.ex. teatrar (prop. 1990/91:130 s. 52–53).

Frågan om ett generellt förbud

I samhället förekommer en mängd olika föremål som är mer eller mindre lätta att förväxla med farliga vapen. Det är naturligtvis klart otillfredsställande att sådana föremål kommer till användning vid brott, särskilt som det i dessa sammanhang ofta rör sig om allvarliga brott med inslag av hot mot liv eller hälsa, som exempelvis rån. Härtill kommer en risk för onödig – eller rent av livsfarlig – våldsanvändning i samband med att polisen skall ingripa mot någon som de uppfattat innehar ett farligt vapen. Av sådana skäl anser regeringen att det skulle vara önskvärt att en reglering beträffande i vart fall saluhållande av vapenattrapper infördes.

Utredningen har inte ansett sig kunna förespråka ett generellt förbud mot innehav av vapenattrapper men däremot föreslagit att det skall vara förbjudet att inneha sådana föremål på allmän plats. Som skäl för sitt ställningstagande mot ett generellt förbud anför utredningen bl.a. svårigheterna att på ett lämpligt sätt avgränsa det förbjudna området. Utredningen är vidare tveksam till om ett generellt förbud mot innehav av vapenattrapper eller ett förbud mot att saluföra sådana, i sig skulle få någon sådan egentlig brottsförebyggande effekt att det kan uppväga olägenheterna med ett förbud.

Regeringen inser svårigheterna med att utforma ett generellt förbud, inte minst med tanke på avgränsningsproblematiken. Enligt regeringens uppfattning är det emellertid angeläget att söka begränsa förekomsten av vapenattrapper och liknande föremål och anser att frågan om åtgärder för att uppnå detta bör bli föremål för fortsatt övervägande. Regeringen avser därför att återkomma till frågan i ett senare sammanhang. I avvaktan på detta arbete får även frågan om ett förbud mot att inneha vapenattrapper på allmän plats anstå.

26 Saluhållande och överlåtelse samt åldersgränsen i fråga om springstiletter och springknivar

Regeringens bedömning: Ingen ändring bör göras i reglerna om saluhållande och överlåtelse. Åldersgränsen i fråga om springstiletter och springknivar bör inte ändras.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De remissinstanser som uttalar sig i frågan delar utredningens bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Det har bland annat från vissa av landets polismyndigheter framförts förslag om förbud mot saluhållande av farliga föremål, exempelvis förbud mot att saluhålla vissa farliga och "onödiga" knivar och förbud mot att sälja knivar m.m. till personer under 18 år. När det gäller frågan om förbud mot att saluhålla knivar av särskilt farlig karaktär har regeringen förståelse för att dessa många gånger inte kan synas ha något existensberättigande. Vissa av dessa knivar har dock befogade användningsområden, som exempelvis dykarknivar och jaktknivar. Ett saluhållandeförbud kan, vilket också utredningen pekar på, medföra problem som är svåra att överblicka för den marknad som handhar försäljningen av sådana knivar. Ett annat problem är att på ett lämpligt sätt avgränsa den förbjudna kretsen, inte minst med tanke på att knivar i allmänhet har ett stort användningsområde och att nya typer av knivar ständigt dyker upp på marknaden.

För att förebygga livsfarligt våld med tillhyggen bland unga kunde det i och för sig vara önskvärt om t.ex. personer under 18 år inte hade tillgång till farliga föremål. Med hänsyn till det stora användningsområde som knivar och vissa andra farliga föremål rent faktiskt har är det enligt regeringens bedömning dock inte realistiskt att tänka sig att ungdomar inte skulle tillåtas ha tillgång till knivar m.m. i allmänhet. Ett förbud mot att försälja knivar m.m. till ungdomar kan därför enligt regeringens mening knappast få någon större praktisk betydelse. Att införa ett förbud mot att försälja vissa slag av knivar till ungdomar möter samma hinder som nämnts ovan.

Slutligen kan det konstateras att flertalet av de knivar som kommer till användning vid brott mot liv eller hälsa är vanligt förekommande knivar, såsom t.ex. moraknivar, med annars naturliga och legitima användningsområden. Sådana måste få förekomma i samhället och ett förbud mot saluhållande och överlåtelse av endast vissa kategorier av knivar skulle med anledning härav troligen få en endast marginell betydelse.

Vad avser förbudet mot överlåtelse av bl.a. gatustridsvapen till personer under 21 år torde ingripanden med anledning av bestämmelsen sällan förekomma och har enligt utredningen inte medfört några tolknings- eller tillämpningsproblem. Regeringen delar utredningens bedömning att det saknas anledning att ändra åldersgränsen eller omfattningen i övrigt av förbudet.

Vad särskilt gäller springstiletter och springknivar föreskrivs i knivförbudslagen att sådana inte får innehas av personer under 21 år och inte heller överlåtas till personer under 21 år. Regleringen härstammar från den tidigare gällande stilettförordningen. När denna inarbetades i knivförbudslagen ansågs det inte aktuellt att inskränka det förbjudna området som gällt sedan år 1959 och som var väl inarbetat. Några skäl för att nu ändra gällande bestämmelser har enligt regeringens bedömning inte framkommit.

Sammantaget anser regeringen, i likhet med utredningen, att det inte är motiverat att ändra reglerna om saluhållande eller överlåtelse och inte heller åldersgränsen för innehav av springstiletter och springknivar.

Regeringens förslag: En särskild skala för grovt brott införs.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. Bland dem som tillstyrker återfinns *Helsingborgs tingsrätt*, *Riksåklagaren* (som dock anser att straffmaximum bör höjas till två år), *Åklagarmyndigheten i Stockholm*, *Åklagarmyndigheten i Göteborg*, *Åklagarmyndigheten i Umeå*, *Polismyndigheten i Göteborg*, *Sveriges advokatsamfund* och *Svensk Handel*. *Göteborgs tingsrätt* ifrågasätter om det inte är tillräckligt att endast höja maximistraffet. *Svea hovrätt* ställer sig avvisande till att nu införa en särskild straffskala för grovt brott. En reform i den riktningen kräver enligt hovrätten ett annat underlag och bör ges en annan utformning. Hovrätten förespråkar i stället att möjlighet att utdöma ordningsbot införs. *Barnombudsmannen* menar att skärpta påföljder sannolikt har ringa brottsförebyggande effekt. *Sveriges domareförbund* menar att förslaget främst syftar till att praxis vad gäller brott mot normalgraden skall bli mer nyanserad och ifrågasätter ett dylikt tillvägagångssätt för att åstadkomma detta.

Skälen för regeringens förslag: Påföljden för brott mot knivförbudslagen är böter eller fängelse i högst sex månader. Av den kartläggning som utredningen har gjort framgår att tillämpningen av straffskalan sker tämligen schablonmässigt. Hänsyn tycks sällan tas till omständigheterna kring brottet, såsom föremålets art eller i vilket sammanhang föremålet innehafts. En vanlig påföljd är penningböter, i de flesta fall tolvhundra kronor. Det kan dock märkas en tendens under den senaste tiden att se allvarigare på brottet.

Förslag om straffskärpning för brott mot knivförbudslagen har framförts i olika sammanhang och vissa har menat att fängelse bör komma i fråga i högre utsträckning. Straffet för brott mot knivförbudslagen måste emellertid enligt regeringens mening ses i ett bredare perspektiv. Ett misshandelsbrott eller olaga hot av normalgraden medför i dag långt ifrån alltid ett fängelsestraff. Det kan då inte vara rimligt att ett brott mot knivförbudslagen regelmässigt följs av ett sådant. Att ha en kniv i sin ficka på en allmän plats kan inte vara mer straffvärt än att faktiskt bruka våld mot någon. I likhet med utredningen anser regeringen därför att det är följdriktigt att påföljden för ett brott mot knivförbudslagen i normalfallet är böter.

Däremot delar regeringen i viss mån utredningens uppfattning att det bör finnas utrymme för en mindre regelmässig tillämpning av storleken på boten. Större hänsyn bör kunna tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Sålunda bör upprepade brott mot knivförbudslagen eller fall där omständigheterna varit försvårande, exempelvis då en kniv innehafts på en särskilt skyddsvärd plats eller där innehavet annars framstått som särskilt farligt, medföra en strängare påföljd än det i praktiken gör i dag. Det är dock viktigt att påpeka att strävan att nyansera straffmätningen inte

får skymma det intresse som finns av att för normalfall ha en etablerad praxis som underlättar lagföring genom strafföreläggande.

Straffskalan medger redan i dag en nyanserad bedömning av storleken på böterna och är enligt regeringens mening i och för sig väl avvägd vad avser brott mot knivförbudslagen i normalfallet. Det kan emellertid finnas skäl att se strängare på vissa allvarliga brott mot lagen. Regeringen delar därför utredningens bedömning att en särskild skala för grovt brott bör införas. Som grovt brott bör framför allt bedömas att någon innehar föremål av särskilt farlig art eller innehav av farligt föremål i sammanhang där det föreligger synnerlig fara för att det skall komma till användning vid brott mot liv eller hälsa. Också innehav av större mängder farliga föremål bör kunna bedömas som grovt brott. Detsamma gäller en överträdelse av saluhållandeförbudet, om exempelvis överlåtelse skett i större skala eller om den har varit av särskilt farlig art, såsom annonsering, exponering eller försäljning till en krets av yngre personer.

28 Kostnadskonsekvenser

Som framgår av avsnitt 22 föreslår regeringen att Rikspolisstyrelsen skall få vissa ytterligare uppgifter när det gäller tillämpningen av vapenlagen och utvecklingen av regelsystemet på området. Det föreslås också att Rikspolisstyrelsen skall få ett mer övergripande ansvar för att följa utvecklingen på vapenområdet, bl.a. skall styrelsen lämna en årlig rapport till regeringen. Dessa utvidgade uppgifter ligger väl i linje med Rikspolisstyrelsens roll som en stabsmyndighet inom polisväsendet. Det ökade resursbehov som de nya uppgifterna kan föra med sig torde till en del motsvaras av de besparingar inom polisväsendet som helhet som uppkommer genom att regelsystemet hålls uppdaterat och eventuella behov av förändringar uppmärksammas tidigt. Dessutom måste ett utökat ansvar på vapenområdet anses överensstämma med den allmänna målsättningen att öka de brottsförebyggande inslagen i polisens verksamhet. De nya uppgifterna bör därför rymmas inom den befintliga utgiftsramen.

Vad sedan gäller de övriga enskilda förslagets inverkan på tillståndsmyndigheternas arbetsbelastning gör regeringen följande bedömning.

Vad först gäller förslaget att tidsbegränsa tillstånden för vissa vapentyper att gälla i högst fem år kan inledningsvis konstateras att detta kommer att få genomslag först när denna tidsperiod gått ut, och det blir aktuellt att förnya tillstånd. Avsikten är vidare att den som har flera tidsbegränsade tillstånd skall kunna få dessa prövade på nytt i ett sammanhang, vilket gör förfarandet mindre resurskrävande än vad som annars skulle bli fallet. Till detta kommer att den förnyade prövningen av de tidsbegränsade tillstånden i princip endast skall avse frågan om sökanden fortfarande har behov av vapnet/vapnen i fråga och således är av relativt enkel beskaffenhet. Vad sedan gäller förslaget om viss utvidgning av möjligheterna att förvara vapen hos annan än tillståndshavaren är detta avsett att ersätta det nuvarande systemet med anmälan

som gäller i dag, varför förslaget inte bedöms få särskilt stor inverkan på tillståndsmyndigheternas arbetsbörda.

Den utökade prövningen av förutsättningarna för att erhålla prydnads- och minnesvapen kan komma att kräva ökade resurser. Emellertid är det sannolikt att bestämmelserna får den effekten att många av dem som i dag skulle ansöka om sådant tillstånd fortsättningsvis avstår från att inkomma med ansökan. Det är inte möjligt att i dag bedöma i vilken mån belastningen på tillståndsmyndigheterna kommer att öka eller minska till följd av förslaget.

Förslaget om en något mera ingående prövning vid ansökan om tillstånd att inneha fler än fyra jaktvapen kommer sannolikt att medföra en viss ökad belastning på tillståndsmyndigheterna. Det är även avseende dessa ärenden svårt att på förhand avgöra hur stor ökningen kommer att bli. Några avsevärda mängder torde det dock inte bli fråga om. Som förslaget är utformat torde prövningen i flertalet fall inte heller bli av särskilt komplicerad natur. Även här kan de nya bestämmelserna vidare komma att utgöra en i viss mån hämmande faktor på antalet ansökningar.

Förslaget om ett generellt krav på säkerhetsskåp leder till att behovet av att meddela särskilda förvaringsföreskrifter kommer att minska i avsevärd utsträckning, vilket således gör att resurser frigörs hos tillståndsmyndigheterna.

Sammanfattningsvis kan sägas att det är svårt att på förhand avgöra i vilken omfattning antalet ärenden hos tillståndsmyndigheterna kommer att öka till följd av regeringens förslag i dessa delar. Det kan dock konstateras att den sakliga prövning som skall göras i flertalet fall inte är av alltför komplicerad beskaffenhet. Vidare bör vägas in den omständigheten att ett nytt ärendehanteringssystem är under installation hos polisen, vilket torde komma att leda till en mer effektiv och rationell handläggning av vapenärendena. Till detta kommer att några av förslagen innebär direkta resursbesparingar hos tillståndsmyndigheterna.

Vad slutligen gäller förslagen om inspektion av förvarande av skjutvapen och kontrollen av förbudet mot innehav av skjutvapen på allmän plats kan konstateras att detta utgör åtgärder som får ses som en del av polismyndigheternas normala brottsförebyggande arbete och kan därför inte bedömas föranleda ökade kostnader.

Sammantaget gör regeringen den bedömningen att de kostnadsökningar som reformen kan komma att ge upphov till ryms inom befintliga kostnadsramar. I ett samhällsekonomiskt perspektiv torde reformen på sikt kunna leda till besparingar för staten bl.a. i form av minskad brottslighet.

29 Författningskommentar

29.1 Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

2 kap. Tillstånd och register

1 §

Den nya bestämmelsen i *första stycket c* innebär att det i stället för godkännande av polismyndighet uppställs krav på tillstånd för att yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation eller översyn. Den som yrkesmässigt driver sådan verksamhet skall alltså ha tillstånd. För tydlighetens skull bör det påpekas att detta inte innebär att det för sådan verksamhet är ett krav att den bedrivs yrkesmässigt. Det är tvärtom fortfarande möjligt att lämna över ett skjutvapen för reparation eller översyn till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet (se 4 kap. 3 §). Vid utformningen av bestämmelsen har hänsyn tagits till Lagrådets synpunkter.

Enligt den nya bestämmelsen i *första stycket d* gäller i fråga om skrotning ett motsvarande krav på tillstånd vare sig verksamheten bedrivs yrkesmässigt eller inte.

I sak innebär detta inte någon större ändring i förhållande till vad som tidigare gällde om krav på godkännande av polismyndighet.

Bestämmelserna behandlas närmare i avsnitt 11.

3 §

I *punkten b* anges de förutsättningar som en sammanslutning skall uppfylla för att kunna ges tillstånd att inneha egna skjutvapen. Bestämmelsen anger vidare för vilka huvudsakliga ändamål ifrågavarande organisationer får meddelas tillstånd.

Enligt den nya bestämmelsen i 11 kap. 2 § k får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om vilka sammanslutningar som skall anses uppfylla nämnda krav.

Bestämmelserna behandlas närmare i avsnitt 6.2.

4 §

I paragrafen har i förtydligande syfte gjorts ett tillägg enligt vilket tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas endast om den enskilde behöver vapnet för ett godtagbart ändamål. Tillägget syftar till att klargöra att behovsrekvisitet endast är relevant för de ändamål som är förenliga med vapenlagstiftningen. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag. Tillägget behandlas närmare i avsnitt 6.1.1.

5 §

Enligt bestämmelsen i *andra stycket andra meningen*, som är ny, skall ett skjutvapen för vilket tillstånd meddelas för skjutning vara lämpat för det ändamål som tillståndet skall avse. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 6.1.2.

5 a §

I paragrafen, som är ny, anges förutsättningarna för att meddela tillstånd till innehav av skjutvapen med huvudsakligt prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde. Bestämmelsen innebär en skärpning i förhållande till tidigare lagstiftning. Utöver vad som tidigare gällde krävs således för tillstånd att vapnet görs varaktigt obrukbart. Undantag görs för det fallet att det föreligger särskilda skäl för att vapnet skall få behållas i brukbart skick. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 6.1.4.

6 §

Enligt bestämmelsen i *andra stycket*, som är ny, skall tillstånd till innehav av helautomatiska skjutvapen och enhandsvapen för flerskott alltid tidsbegränsas till att gälla i högst fem år om inte särskilda skäl talar mot det. Med skjutvapen för flerskott avses ett vapen som kan avfyra mer än en skott utan omladdning. Med särskilda skäl avses undantagssituationer då det står klart att innehavarens behov av vapnet är av permanent karaktär. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 6.1.3.

8 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att skyttesammanslutningar bytts ut mot sådana sammanslutningar som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

10 §

Ändringarna i *andra stycket* innebär att tillstånd att driva handel med skjutvapen alltid skall begränsas till sin omfattning. Enligt bestämmelsen skall det i tillståndet således anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen det avser. Ändringen syftar till att klargöra att generella tillstånd till handel med skjutvapen inte får meddelas. Tillstånd får således inte beviljas för andra typer av skjutvapen än för vilka sökanden uppfyller kraven på kunskap och yrkesmässighet. Antalet skall anpassas till vad som behövs med hänsyn till den förväntade omsättningen. Naturligtvis måste även sökandens möjligheter att anordna säker förvaring av skjutvapen beaktas i detta sammanhang.

Av bestämmelsen i *tredje stycket*, som är ny, följer att en vapenhandlare inte har rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som har anskaffats för en viss köpare. Vapenhandlaren skall således kunna visa att det finns en köpare till vart och ett av de helautomatiska skjutvapen som han i egenskap av vapenhandlare har i sin besittning. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag.

Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 8.

13 §

Ändringen innebär att skyttesammanslutningar bytts ut mot sådana sammanslutningar som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

Ändringarna i övrigt är av endast språklig karaktär.

14 §

Ändringarna utgör följdändringar till ändringar i lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. och tullagen (1994:1550) samt de förändringar som har gjorts i polisens organisation där länsstyrelsen inte längre är högsta ansvariga myndighet i länet.

Ändringen innebär sålunda dels att "frihamn" bytts ut mot "frizon eller frilager", dels att "länsstyrelsen" bytts ut mot "polismyndigheten".

Den tidigare andra meningen i första stycket har utgått på grund av att det förfarande som avses ("hemtagning under förfogandeförbud") inte längre är tillåtet enligt lagen om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m. I enlighet med detta har vidare bestämmelsen i andra stycket utgått.

16 §

Enligt bestämmelsen i *andra meningen*, som är ny, krävs särskilt tillstånd vid varje införseltillfälle för att föra in helautomatiska skjutvapen till Sverige. Generellt införseltillstånd får således inte meddelas för sådana vapen. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 8.

3 kap. Utlåning av skjutvapen

3 §

Ändringen i *punkt a* innebär att skyttesammanslutning bytts ut mot sådan sammanslutning som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

4 §

Ändringen i *första stycket* innebär att skyttesammanslutning bytts ut mot sådan sammanslutning som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

6 §

Ändringen i *första stycket* innebär att skyttesammanslutning bytts ut mot sådan sammanslutning som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

Ändringarna i övrigt är av endast språklig karaktär.

8 §

Ändringen innebär att skyttesammanslutning bytts ut mot sådan sammanslutning som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

4 kap. Ändring, reparation och skrotning av skjutvapen

3 §

Ändringen utgör en följdändring till ändringen i 2 kap. 1 § första stycket c och d.

5 kap. Förvaring och transport av skjutvapen och ammunition

2 §

Bestämmelsen i *första stycket*, som är ny, innebär en skärpning av de generella förvaringsbestämmelserna.

Skjutvapen skall, när de inte brukas, alltid förvaras i säkerhetsskåp eller i lika säkert förvaringsutrymme. Med det sistnämnda menas att förvaringsutrymmet minst skall utgöra ett likvärdigt alternativ till ett godkänt säkerhetsskåp. Som exempel kan nämnas egenhändigt konstruerat säkerhetsskåp eller kassun. Delad förvaring av skjutvapen är således inte längre ett godtagat förvaringsalternativ.

I *andra stycket* anges vissa undantag från det generella förvaringskravet. De föremål som omfattas av undantaget skall dock förvaras på ett sådant sätt att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt dem, vilket innebär att tidigare förvaringskrav alltså gäller i dessa fall. Detsamma gäller beträffande ammunition. I fråga om förvaring av ammunition finns dessutom bestämmelser i lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor.

Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 9.1.

3 §

Bestämmelserna i paragrafen, som delvis är nya, anger förutsättningarna för förvaring av skjutvapen hos någon annan än tillståndshavaren.

De nya bestämmelserna innebär en viss lättnad i förhållande till de tidigare bestämmelserna i det att en något större möjlighet att förvara sina skjutvapen hos annan erbjuds. Huvudregeln är dock fortfarande att det är tillståndshavaren själv som skall ta hand om och förvara sina vapen. För att förvara skjutvapen hos annan krävs att innehavaren inte själv kan ta hand om sina skjutvapen eller att det annars föreligger särskilda skäl. Exempel på vad som menas med särskilda skäl finns i avsnitt 9.3. Eftersom det införts ett generellt krav på att skjutvapen skall förvaras i säkerhetsskåp finns det anledning att påpeka att det förhållandet att en vapeninnehavare av någon anledning inte innehar ett godkänt säkerhetsskåp eller motsvarande inte utgör tillräckligt skäl för att medge förvaring hos annan. Envar som innehar skjutvapen måste vara beredd att uppfylla kraven på säker förvaring i och för sig.

För att få förvara skjutvapen hos annan krävs tillstånd. I förtydligande syfte har en hänvisning gjorts till bestämmelserna om utlåning av skjutvapen, vilket inte kräver tillstånd. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag.

Enligt *första stycket sista meningen* skall tillstånd att förvara skjutvapen hos annan tidsbegränsas. Hur lång tid tillståndet skall avse får avgöras

utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Bestämmelsen har placerats i enlighet med Lagrådets förslag.

Till följd av att det enligt de nya bestämmelserna är tillståndsmyndigheten som prövar frågan om förvaring hos annan inom ramen för ett tillståndsförfarande har den tidigare bestämmelsen i *första stycket sista meningen* utgått.

4 §

Enligt bestämmelsen i *andra meningen*, som är ny, skall ett skjutvapen som transporteras vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtagat och nerpackat. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 9.2.

6 §

Paragrafen är ny. Av bestämmelsen följer att det, i likhet med vad som gäller för knivar och liknande föremål enligt lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål, som huvudregel är förbjudet att medföra skjutvapen på allmän plats m.m. Bestämmelsen har på Lagrådets förslag fått en något annorlunda utformning i förhållande till motsvarande bestämmelse i lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål. Avsikten är dock att bestämmelsen skall tillämpas på motsvarande sätt. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 10.

7 §

Paragrafen, som är ny, innebär att alla som har tillstånd att inneha skjutvapen är skyldiga att tillåta kontroll av förvaringen. Sådan kontroll får utföras av tillståndsmyndigheten. Kontrollen skall föregås av underrättelse inom skälig tid före förrättningen. Kontroll av förvaring kan genomföras som stickprovskontroller eller på förekommen anledning. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 9.4.

6 kap. Återkallelse av tillstånd, omhändertagande av vapen och ammunition, m.m.

1 §

Ändringarna i *första stycket* innebär för det första att tillstånd att inneha skjutvapen eller att föra in skjutvapen till Sverige skall återkallas om förutsättningarna härför är uppfyllda. Det fakultativa momentet har således utgått. För det andra innebär ändringarna att grunderna för återkallelse enligt tidigare punkt a och b har utgått, eftersom återkallelse i de fallen kan ske med stöd av grunden att tillståndshavaren visat sig vara olämplig att inneha vapen. Slutligen har ytterligare en grund för återkallelse införts, nämligen att tillståndshavaren utan godtagbar anledning vägrat polismyndigheten tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs. Bestämmelserna behandlas närmare i avsnitt 13.

Enligt *andra stycket*, som är nytt, äger vad som sägs i första stycket motsvarande tillämpning på tillstånd att förvara skjutvapen hos någon

annan. Bestämmelsen har införts som en följd av att krav på tillstånd föreskrivs i detta fall. Prop. 1999/2000:27

2 §

Ändringen innebär att tillstånd att inneha ammunition skall återkallas om förutsättningarna härför är uppfyllda. Det fakultativa momentet har således utgått. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 7.

3 §

Ändringen innebär att ett tillstånd att driva handel med skjutvapen skall återkallas om tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel, om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet. Det fakultativa momentet har således utgått i dessa fall.

Enligt *tredje stycket*, som är nytt, äger vad som sägs i första och andra styckena motsvarande tillämpning på tillstånd att ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning. Vad gäller tillstånd att ta emot skjutvapen för skrotning äger bestämmelsen i första stycket a inte någon relevans, eftersom det för tillstånd för sådan verksamhet inte är någon förutsättning att denna bedrivs yrkesmässigt. Bestämmelsen har införts som en följd av att krav på tillstånd föreskrivs i dessa fall. Bestämmelsen har placerats i enlighet med Lagrådets förslag.

Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 13.

4 §

Ändringen i *första stycket* innebär i sak att ett skjutvapen med tillhörande ammunition skall tas om hand om förutsättningarna för detta föreligger. Det fakultativa momentet har således utgått. Ändringen i *punkt b* utgör endast en följdändring till att det fakultativa momentet utgått.

Ändringen i *andra stycket* är av endast språklig karaktär.

Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 14.

4 a §

Paragrafen, som är ny, innebär att ett skjutvapen får omhändertas om den som innehar vapnet inte kan visa att han eller hon har rätt att inneha detsamma. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande bestämmelse i 12 kap. 5 § vapenförordningen. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 14.

6 §

Ändringarna i bestämmelsen innebär för det första att läkares anmälningskyldighet vidgas till att omfatta även den öppna psykiatriska vården. Någon bedömning av om patienten i fråga innehar skjutvapen eller inte skall i princip inte ske. Ett undantag görs för den situationen att det står klart för läkaren att patienten i fråga inte har tillstånd att inneha skjutvapen. Som exempel kan nämnas att patientens sjukdomshistoria utesluter detta. För anmälningskyldighet krävs vidare att patienten i fråga bedöms vara olämplig att inneha skjutvapen.

Ändringarna behandlas närmare i avsnitt 15.

2 §

Enligt tillägget i *första stycket b* följer att det är straffbelagt att överlämna ett skjutvapen för förvaring hos någon annan i strid mot bestämmelserna i 5 kap. 3 §. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 16. Ändringarna i övrigt är av endast redaktionell karaktär.

Ändringen i *första stycket c* innebär att skyttesammanslutningar bytts ut mot sådana sammanslutningar som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

Ändringen i *första stycket g* utgör en följdändring till att tidigare 11 kap. 1 § e nu utgörs av punkt d samma paragraf.

3 §

Ändringen i *punkt a* utgör en följdändring till att tidigare 11 kap.1§ f nu utgörs av punkt e samma paragraf.

7 §

Enligt paragrafen, som är ny, får åtal för olovligt innehav av skjutvapen eller ammunition, som uppdragas genom att vapnet eller ammunitionen frivilligt lämnas till polisen, väckas av åklagaren endast om det är motiverat från allmän synpunkt.

Bestämmelsen är inte avsedd att vara liktydig med en permanent vapenamnesti. Det skall alltså vara möjligt att väcka åtal när det är motiverat från allmän synpunkt. Ett exempel på ett sådant fall kan vara att en person beslutar sig för att lämna in ett skjutvapen till polisen först i och med att han eller hon riskerar att upptäckas och inlämnandet således inte är frivilligt i egentlig mening. En annan situation när åtal kan vara befogat är när det olaga vapeninnehavet är av allvarigare slag, t.ex. när det avser ett vapen utan lagligt användningsområde. Det bör vidare påpekas att bestämmelsen endast avser brott mot vapenlagen. Bestämmelsen är således inte tillämplig i fråga om andra brott där olaga vapeninnehav kan ingå som ett moment, exempelvis förberedelse till rån eller häleri avseende vapnet i fråga.

11 kap. Bemyndiganden

1 §

Ändringen i *punkt c* innebär att bemyndigandet ändrats till att avse sådana frivilliga försvarsorganisationer som avses i förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet i stället för skyttesammanslutningar. Se avsnitt 6.2.

Att tidigare punkt d utgått har samband med att punkt k tillkommit i 2 §.

2 §

Ändringen i *punkt e* innebär att skyttesammanslutningar bytts mot sådana sammanslutningar som avses i den nya bestämmelsen i 2 kap. 3 § b. Se avsnitt 6.2.

Bestämmelsen i *punkt k* är ny och ger regeringen möjlighet att Prop. 1999/2000:27
bemyndiga Rikspolisstyrelsen att meddela föreskrifter om vilka
organisationer som kan anses uppfylla kraven.

Bestämmelsen i *punkt l* är ny och ger regeringen möjlighet att
bemyndiga Rikspolisstyrelsen att meddela föreskrifter om vad som gäller i
fråga om transport av skjutvapen och ammunition.

29.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om
förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

1 §

Ändringen i *första stycket* innebär att förbudet mot innehav av knivar och andra farliga föremål utvidgats till att avse även fordon på allmän plats. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 25.1.

4 §

Enligt *andra stycket*, som är nytt, har en särskild skala för grovt brott införts. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 27.

29.3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen
(1980:100)

5 kap. Sekretess med hänsyn främst till intresset att förebygga eller beivra brott

5 §

Ändringen i *första meningen* innebär att sekretess gäller även för sådana uppgifter i ärende enligt vapenlagen som inte tillförts något av vapenregistren. Bestämmelsen har utformats enligt Lagrådets förslag. Bestämmelsen behandlas närmare i avsnitt 19.

Sammanfattning av betänkandet Förbud mot vapen på allmän plats m.m. (SOU 1996:50)

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 1

Utredningens uppdrag

Utredningen tillsattes för att göra en genomgripande översyn av vapenlagstiftningen med inriktning på att förebygga våldsbrott. I översynen skulle ingå dels en utvärdering av de ändringar i vapenlagen som företogs på förslag av 1987 års vapenutredning, dels en utvärdering av lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål (knivförbudslagen).

En utvärdering av knivförbudslagen

Flera initiativ till utvärdering av knivförbudslagen har tagits efter det att senaste lagändringen infördes år 1990 och enkäter har genomförts såväl hos polismyndigheter som hos åklagarmyndigheter. Av dessa har huvudsakligen följande framkommit.

Knivförbudslagen i sig ställer inte till några större tolknings- eller tillämpningsproblem för polisen. Däremot uppstår det oftare problem i fråga om visitationsreglerna. Det finns uppenbarligen ett behov av en ingående redogörelse för vilka möjligheter och befogenheter polisen har i sådana sammanhang.

Polisen ingriper oftast inte på grund av enbart misstanke om knivnehav. Brott mot knivförbudslagen uppmärksammas regelmässigt i samband med att polisen ingriper med anledning av annan brottslighet eller omhändertar någon som är berusad eller ordningsstörande. De misstänkta är som regel tidigare kända brottslingar och missbrukare och är i genomsnitt omkring 30 år. De vanligaste typerna av kniv som tas i beslag är morakniv/slidkniv, följt av fällkniv/pennkniv; de vanligaste tillhyggena är knogjärn och yxor.

Frågan om att införa ett generellt förbud mot innehav av knivar m.m. har berörts vid flera tillfällen, liksom förslag om att införa ett totalförbud mot innehav av s.k. gatustridsvapen, eller i vart fall totalförbud för ungdomar under arton år avseende sådana vapen. Majoriteten av de tillfrågade i enkäterna tycks dock genomgående vara tveksam till en så ingripande lagstiftning. Däremot är det ett ständigt återkommande förslag att knivförbudslagens tillämpningsområde skall utvidgas till att gälla innehav av knivar i fordon på allmän plats. Ett annat förslag är att saluförandet av knivar skall vara mer restriktivt, framförallt i fråga om försäljning till ungdomar under arton år. Vidare har många den åsikten att knivnehav, i vart fall grövre fall, bör straffas hårdare än det enligt praxis gör i dag.

Många polismyndigheter menar att den nuvarande lagstiftningen bör tillämpas oftare och mer konsekvent, att det bör förekomma en högre polistäthet på utsatta ställen och att man skall utnyttja närpolisverksamheten effektivt genom närkontakter med ungdomar. I övrigt tycks de flesta mena att man bäst kommer åt problemen med knivnehav och

knivanvändning genom en massiv information om våldet och dess verkningar, såväl för gärningsman som offer.

Av det material som inhämtats anser sig utredningen kunna sluta sig till att bestämmelserna i knivförbudslagen i stort är väl avvägda och lätta att tillämpa. De frågor som uppkommit tycks framför allt ha sin orsak i bristande kunskap om gällande bestämmelser, såväl i fråga om knivförbudslagens tillämpningsområde som i fråga om möjligheterna att ingripa mot knivinhav.

En central fråga när det gäller knivförbudslagen är vad som avses med begreppet allmän plats. Det har, framför allt genom den offentliga debatten, framgått att det finns ett behov av att belysa detta begrepp närmare. I nära anslutning till begreppet allmän plats har en del frågeställningar uppkommit, t.ex. frågorna om innehavsförbud i myndighets lokaler eller i fordon. Det har också visat sig finnas ett behov av att närmare överväga ett utvidgat innehavsförbud i fråga om typ av föremål och i fråga om plats, ett utvidgat förbud mot att saluhålla farliga föremål och påföljden för brott mot knivförbudslagen. Dessa frågor behandlas nedan. Slutligen har utredningen funnit det angeläget att peka på vikten av att det, vid ingripanden mot knivinhav, görs en samlad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet, varvid särskild vikt bör fästas vid föremålets art liksom det sammanhang i vilket föremålet innehas.

I fråga om polisens möjligheter att ingripa mot knivinhav, skulle troligen en mer konsekvent tillämpning av de regler som redan i dag står till buds innebära att behovet av vidare befogenheter på detta område skulle uppfattas som mindre angeläget. Efter genomgången av de bestämmelser om kroppsvisitation som nu gäller är det utredningens uppfattning att dessa regler, rätt tillämpade, är tillräckliga för att polisen skall kunna ingripa i brottsförebyggande syfte och mot dem som redan har begått ett brott mot knivförbudslagen. Det väsentliga i sammanhanget tycks således vara att sprida kunskap om de möjligheter som polisen har att ingripa enligt gällande regler. Det kan var på sin plats att här, liksom det har gjorts i många andra sammanhang, framhålla vikten av att det finns tillräckligt med polismän och annan personal med ordningshållande uppgifter som är närvarande på platser där det erfarenhetsmässigt föreligger stor risk för våldsbrott, med eller utan knivar eller andra farliga föremål som redskap.

Utredningen är också av den uppfattningen, att vad som i första hand krävs för att minska förekomsten av knivinhav på allmän plats m.m. inte är en strängare förbudsreglering utan en attitydförändring, framför allt bland ungdomar. En sådan åstadkoms bäst genom informationsinsatser.

Knivar m.m.

Ett generellt förbud m.m.

Enligt utredningens mening är det av uppenbara skäl uteslutet att införa ett förbud mot innehav av alla slags knivar och liknande föremål som skulle gälla även i bostad. Samtidigt bör man ha klart för sig att den vanligaste platsen för knivvåld är just bostaden. Knivar och andra föremål

som faller under lagens tillämpningsområde kan ha ett stort legalt användningsområde även utanför bostäder. Att helt eliminera förekomsten och brukandet av dessa är inte genomförbart eller ens önskvärt. Ett generellt förbud måste därför vara förenat med omfattande undantag, med svåra bedömningsfrågor som följd. Vidare skulle det troligen krävas kraftigt ökade resurser till de rättsvårdande instanserna för att möjliggöra en kontroll av efterlevnaden av förbudet. Det kan också påpekas att det finns en risk för att ett alltför omfattande förbud urholkar den allmänpreventiva effekt lagen har. Utredningen anser således inte att det bör införas ett generellt förbud mot innehav av samtliga föremål som knivförbudslagen är tillämplig på.

Vad avser s.k. gatustridsvapen samt springstiletter och springknivar anser utredningen att starka skäl talar för att det införs ett generellt förbud mot innehav av dessa. Ett sådant förbud bör dock vara förenat med ett tillståndsförfarande, lämpligen reglerat inom ramen för en samlad vapenlagstiftning. Utredningen föreslår därför inte något sådant förbud i nuläget, utan avser att närmare överväga frågan i samband med översynen av vapenlagen. Med hänsyn härtill föreslår utredningen inte heller någon ändring av åldersgränsen i fråga om springstiletter och springknivar.

Allmän plats

Begreppet allmän plats i knivförbudslagen har samma innebörd som det har i brottsbalken. Med allmän plats avses här plats, inom- eller utomhus, som är upplåten för eller frekventeras av allmänheten. Om allmänheten har tillträde till platsen endast under vissa tider är platsen allmän under dessa tider men inte annars. Som exempel på allmänna platser i brottsbalkens mening kan nämnas vägar, gator, torg, parker, för allmänheten tillgängliga delar av flygplatser och andra trafikområden, väntsalar, buss-, spårvagns- och tunnelbanestationer samt tåg, båtar, bussar och andra allmänna kommunikationsmedel. Även hotell, restauranger, affärslokaler, teatrar, biografier, idrottsområden, bad- och campingplatser, kyrkogårdar o.dyl. utgör allmänna platser, allt i den mån och under den tid allmänheten har tillträde till dem. Undantagna är dels enskilda områden dit allmänheten inte har tillträde, dels skog och mark dit allmänheten visserligen äger tillträde men någon allmänhet inte brukar finnas. Trots att en del svårlösta avgränsningsproblem ibland uppkommer kan dessa enligt utredningens mening inte lösas genom en annan definition av begreppet eller en mer omfattande exemplifiering.

Sjukhus, myndighets lokaler och liknande

Väntrum och andra lokaler, dit allmänheten har tillträde, är som regel att betrakta som allmänna platser. Här är det alltså redan i dag förbjudet att inneha knivar m.m. om innehavet inte är befogat. Det skulle bli svårt att på ett tillfredsställande sätt avgränsa ett straffbart område som sträckte sig även till undersökningsrum, enskilda tjänsterum m.m. Det är dessutom klart tveksamt om ett sådant förbud är motiverat. Det är vanligtvis först när den hotfulla situationen uppstått som någon form av ingripande blir

aktuellt. Personen i fråga har då i de flesta fall redan gjort sig skyldig till ett brott mot brottsbalken, t.ex. olaga hot eller försök till misshandel, och kniven kan under sådana förhållanden som regel beslagtas på grund härav. Sammantaget anser utredningen inte att innehavsförbudet bör utvidgas till att avse också enskilda platser på sjukhus, myndighets lokaler m.m.

Fordon på allmän plats

Utredningen föreslår att det i knivförbudslagen införs ett tillägg om förbud mot att inneha knivar m.m. i fordon på allmän plats.

En utbredd uppfattning bland dem som har att tillämpa knivförbudslagen är att det bör vara straffbart att inneha knivar och andra farliga föremål även i fordon, om dessa befinner sig på allmän plats och innehavet inte är befogat. Ett allmänt rådande synsätt är att sådana innehav för närvarande inte är förbjudna enligt knivförbudslagen, med hänvisning till att bilen i sig anses utgöra enskild plats. Utredningen är dock av den uppfattningen att ett fordon inte bör betraktas som en enskild plats i sig, utan att det är platsen där bilen befinner sig som skall vara avgörande för om innehavsförbudet på allmän plats är tillämpligt eller inte. Även om utredningen således menar att ett obefogat innehav av kniv i en bil på allmän plats redan med dagens lagstiftning borde anses som straffbart kan det, med hänsyn till den allmänt rådande uppfattningen, vara lämpligt att uttryckligen i lagtexten ange att det är förbjudet att inneha kniv i fordon som befinner sig på allmän plats.

Det är här av stor vikt att notera att det endast är sådana innehav av knivar och andra farliga föremål som ger anledning att befara att de skall komma till användning vid våldsbrott som avses med förbudet. Enligt utredningens mening bör området för strafffrihet, med en generös tillämpning av undantagsreglerna, vara särskilt stort i dessa fall.

Saluhållande

Flertalet av de knivar som kommer till användning vid brott mot liv eller hälsa är vanligt förekommande knivar med annars naturliga och legitima användningsområden. Sådana måste få förekomma i samhället och ett förbud mot saluhållande och överlåtelse av endast vissa kategorier av knivar skulle med anledning härav troligen endast få en marginell betydelse. Ett saluhållandeförbud kan vidare medföra problem som är svåra att överblicka för den marknad som handhar försäljningen av knivar. Ett annat problem är att på ett lämpligt sätt avgränsa den förbjudna kretsen, inte minst med tanke på att knivar i allmänhet har ett stort användningsområde och att nya typer av knivar ständigt dyker upp på marknaden.

Vad avser ungdomar är det inte realistiskt att tänka sig att de inte skulle tillåtas ha tillgång till knivar m.m. i allmänhet. Ett förbud mot att försälja knivar till ungdomar kan därför, enligt utredningens mening, knappast få någon större praktisk betydelse. Att införa ett förbud mot att försälja vissa slag av knivar till ungdomar möter samma hinder som nämnts ovan.

I sammanhanget har utredningen noterat att några av de större postorderföretagen den senaste tiden på eget initiativ väsentligen minskat sin exponering av knivar, i synnerhet stridsknivar som "Combat knife" och liknande. Det förekommer också att det från branschens sida uppställs krav på att köparen skall vara över arton år.

Sammantaget anser utredningen således inte att ett utvidgat saluhållandeförbud är motiverat.

Skjutvapen m.m.

Förvaringsbestämmelserna i vapenlagen syftar till att förhindra att obehöriga kommer åt vapnen. Vad avser den legala vapeninnehavarens handhavande av vapnet finns det emellertid inte någon reglering motsvarande den som gäller för knivar m.m. enligt knivförbudslagen, trots att samma argument som motiverar ett knivförbud på allmän plats i hög grad kan göras gällande även beträffande skjutvapen.

Särskilt med hänsyn till den ökade våldsanvändningen i samhället vore det önskvärt om polisen i brottsförebyggande syfte kunde ingripa mot ett handhavande av vapnet som framstår som direkt olämpligt, redan innan en farlig situation uppkommit och utan att behöva ställas inför alltför besvärliga avvägningsfrågor. Utredningen föreslår därför att det i knivförbudslagen upptagna förbudet mot innehav av knivar m.m. skall omfatta även skjutvapen.

Bestämmelsens placering i knivförbudslagen innebär att samma bedömningsgrunder blir tillämpliga. Vid bedömningen av om ett innehav är befogat bör således, liksom beträffande knivförbudet, föremålets art vara av stor betydelse, ävensom det sammanhang i vilket det innehas. Att notera är dock att bedömningen av en invändning bör ses mot bakgrund av att den som innehar vapen med tillstånd har kvalificerat sig för detta genom att, vid den prövning polismyndigheten gjort, ha befunnits lämplig såsom vapeninnehavare. Om inga andra omständigheter talar emot det bör således en rimlig förklaring till innehavet på platsen godtas.

I fråga om skjutvapen finns bestämmelser om sådana i vapenlagen. Utredningen föreslår att avgränsningen av de föremål som skall omfattas av förbudet sker genom en hänvisning till de skjutvapen och vissa andra föremål som omfattas av vapenlagen. Härigenom kommer även s.k. soft air guns, som särskilt omnämns i direktiven, att omfattas av förbudet.

För att inga oklarheter skall uppstå i lagvalshänseende anser utredningen att det i knivförbudslagen bör införas en särskild bestämmelse som föreskriver att ansvar enligt denna lag inte inträder om straff för vapenbrott kan komma i fråga. Härmed förstås också att vapnet i förekommande fall skall förklaras förverkat enligt vapenlagen.

Frågan om vapenattrapper m.m. har varit uppe i många sammanhang. Naturligtvis är det otillfredsställande att sådana föremål kommer till användning vid brott, liksom det finns anledning att beakta risken för att nödvärnssituationer med våldsanvändning uppkommer. Ett generellt förbud mot vissa slag av föremål kräver dock att den förbjudna kretsen är klart avgränsad. Inte minst med hänsyn till att i princip vilka föremål som helst kan komma till användning i t.ex. rånsituationer och då stora svårigheter möter att på ett lämpligt sätt avgränsa den förbjudna kretsen, anser utredningen inte det motiverat att föreslå något generellt förbud mot att inneha eller saluhålla vapenattrapper m.m.

Ett förbud mot att inneha vissa slag av föremål på sådana platser som omfattas av knivförbudslagen skulle emellertid inte utgöra ett så omfattande ingrepp i den personliga sfären som fallet vore med ett generellt förbud, varför kravet på beskrivningen av den förbjudna kretsen kan sättas något lägre. En lämpligt avvägd reglering är därför, enligt utredningens mening, att det i knivförbudslagen införs ett förbud mot innehav av föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid hot om brott mot liv eller hälsa, vilket knyter an till det redan gällande förbudet mot innehav av föremål som är ägnade att användas som vapen vid sådant brott. Vid bedömningen av om ett innehav är särskilt ägnat att användas vid hot om sådant brott måste naturligtvis stor vikt läggas vid föremålets art och det sammanhang i vilket det innehas. De föremål som utredningen närmast har tänkt på är välliknande skjutvapenkopior men även andra vapenliknande föremål kan komma i fråga.

Påföljd vid brott

Utredningen har konstaterat att tillämpningen av straffskalan är tämligen onyanserad. En vanlig påföljd är penningböter, i de flesta fall tolvhundra kronor. Det finns dock numera på sina håll en tendens till att man ser allvarigare på brottet och låter påföljden bli dagsböter.

Utredningen anser att större hänsyn bör tas till omständigheterna i det enskilda fallet. Sålunda bör upprepade brott mot knivförbudslagen eller fall där omständigheterna varit försvårade, exempelvis då en kniv innehafts på en särskilt skyddsvärd plats eller där innehavet annars framstått som särskilt farligt, medföra en strängare påföljd än det i praktiken gör i dag. Straffskalan medger redan i dag en mer nyanserad bedömning av storleken på böterna och är enligt utredningens mening i och för sig väl avvägd vad avser brott mot knivförbudslagen i normalfallet. Det kan emellertid finnas skäl att se strängare på vissa allvarliga brott mot lagen, i synnerhet om det införs ett förbud mot att inneha skjutvapen på allmän plats. Möjligen skulle en bestämmelse om grovt brott även medföra att praxis beträffande brott av normalgraden blev mer nyanserad. Utredningen föreslår därför att en särskild skala för grovt brott införs. Som grovt brott bör framför allt bedömas att någon innehar föremål av särskilt farlig art eller innehav av farligt föremål i sammanhang där det föreligger synnerlig fara för att det skall komma till

användning vid brott mot liv eller hälsa. Också innehav av större mängder farliga föremål bör bedömas som grovt brott. Likaså bör en överträdelse av saluhållandeförbudet kunna bedömas som grovt brott, om exempelvis överlåtelse skett i större skala eller om den har varit av särskilt farlig art, såsom annonsering, exponering eller försäljning till en krets av yngre personer.

Möjligheter att ingripa

I vapenutredningens uppdrag ingår endast att belysa polisens möjligheter att enligt gällande lagstiftning vidta åtgärder för att uppdaga och ingripa mot brott. Utredningen har alltså inte att föreslå några ändringar i denna del. Ämnesområdet har för övrigt varit föremål för en genomgripande översyn av Polisrättsutredningen, vars betänkanden för närvarande bereds inom Justitiedepartementet.

Utredningen har i vissa hänseenden försökt åskådliggöra tillämpningen av de bestämmelser som reglerar de rättsliga förutsättningarna för olika typer av ingripanden, t.ex. skälig misstanke.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud
beträffande knivar och andra farliga föremål¹

Härigenom föreskrivs att lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Lag (1988:254) om förbud
beträffande knivar och andra
farliga föremål****Lag (1988:254) om förbud mot
vapen på allmän plats m.m.**

1 §

Knivar, andra stick- och skärvapen och andra föremål som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa får inte innehas på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

1 §

Denna lag gäller skjutvapen enligt vapenlagen (1996:67) och sådana föremål som i vapenlagen jämföras med skjutvapen, knivar, andra stick- och skärvapen samt föremål i övrigt som är ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa. Lagen gäller även sådana föremål som är särskilt ägnade att användas vid hot om sådant brott.

2 §

Föremål som angetts i 1 § får inte innehas på allmän plats, i fordon på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Förbudet i första stycket gäller inte, om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat.

Stickvapen eller knivar som är konstruerade så att klingan eller bladet snabbt kan fällas eller skjutas ut ur sitt skaft (springstiletter eller springknivar) får inte innehas av personer under 21 år.

2 §

Knogjärn, kaststjärnor eller andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid

3 §

Knogjärn, kaststjärnor eller andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid

¹ Rubriken samt 1, 2 och 5 §§ erhöll denna lydelse genom Lag 1990:413.

brott mot liv eller hälsa samt springstiletter eller springknivar får inte överlåtas till personer under 21 år eller saluhållas.

brott mot liv eller hälsa samt springstiletter eller springknivar får inte överlåtas till personer under 21 år eller saluhållas.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 2

I fråga om vapen och andra föremål som vapenlagen (1996:67) är tillämplig på gäller föreskrifterna där i stället för första stycket.

3 §

I fråga om vapen och andra föremål som vapenlagen (1996:67) är tillämplig på gäller föreskrifterna där i stället för denna lag.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 § skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall döms inte till ansvar.

4 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 eller 3 § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

5 §

Bestämmelsen i 4 § tillämpas inte, om straff kan ådömas för vapenbrott enligt 9 kap. 1 § vapenlagen (1996:67).

5 §

Knivar eller andra föremål som innehafts i strid mot 1 § eller som överlåtits eller saluhållits i strid mot 2 § skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

6 §

Föremål som innehafts i strid mot 2 § eller som har överlåtits eller saluhållits i strid mot 3 § skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 3

Riksdagens ombudsmän (Justitieombudsmannen), Svea hovrätt, Göteborgs tingsrätt, Karlstads tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Stockholms län, Polismyndigheten i Göteborgs och Bohus län, Polismyndigheten i Malmöhus län, Brottsförebyggande rådet, Skolverket, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Barnombudsmannen, Konsumentombudsmannen, Svenska Kommunförbundet, Sveriges domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Svenska Polisförbundet, Svenska Jägarförbundet, Sveriges Vapenägares Förbund och Svensk Handel.

Riksåklagaren har bifogat yttranden från åklagarmyndigheterna i Stockholm, Linköping, Göteborg och Umeå.

Yttrande har därutöver inkommit från Statens naturvårdsverk samt från John Erik Ahlberg.

Sammanfattning av betänkandet En samlad vapenlagstiftning (SOU 1998:44)

Prop. 1999/2000:xx
Bilaga 4

Allmänt

Utredningens uppdrag har varit att göra en genomgripande översyn av vapenlagstiftningen som ett led i samhällets arbete med att förhindra våldsbrott.

Utredningsarbetet har inletts med en omfattande enkät till landets alla enheter inom polismyndigheterna som handlägger vapenärenden och en enkät till myndigheternas kriminalavdelningar. Utfallet av enkäterna kan sammanfattas med att det inte tycks föreligga några större problem med tillämpningen av vapenlagstiftningen. Somliga enheter anser dock att bestämmelserna om förvaring av skjutvapen bör skärpas och att möjligheterna till kontroll av förvaringen bör utökas.

Utredningen har i sina allmänna utgångspunkter konstaterat att lagtekniska förändringar av vapenlagstiftningen inte är något särskilt effektivt instrument för att hindra eller ens minska våldsbrottsligheten. Vad som egentligen torde behövas för det angivna syftet är enligt utredningens mening en reduktion av antalet vapen som legalt får finnas i samhället (nu mer än två miljoner). Utredningen uttalar också att den inte skulle ha några principiella invändningar mot en sådan ordning som nu har genomförts i Storbritannien. Där har införts ett allmänt förbud mot enhandsvapen. Det är emellertid knappast en uppgift för en s.k. expertutredning att göra en bedömning av hur långt man bör gå vid en sådan reduktion eller vilka ändamål som alltjämt skulle bedömas som godtagbara.

Utredningen instämmer i 1987 års vapenutrednings principiella uttalande att det numera inte kan anses vara en mänsklig rättighet att inneha skjutvapen. Det kan dock ifrågasättas om lagstiftningen praktiskt sett har någon förändrad innebörd i detta hänseende. Det kan väl knappast finnas så många fler än de mer än 750 000 personer som nu har skjutvapentillstånd som skulle vilja ha det. Utredningen har funnit att det är dags att ta bort det sedan länge använda grundrekvisitet att det skall föreligga "behov" av skjutvapen. I stället föreslår utredningen efter internationell förebild att termen "giltigt skäl" skall införas för att markera att det är samhället som anger ramarna för vad som skall vara tillåtet och inte medborgarnas behov av skjutvapen.

En återkommande faktor som utredningen har funnit utgöra hinder för mer drastiska åtgärder, t.ex. utökade tillståndskrav och mera kontrollverksamhet, är att dessa skulle medföra stora krav på resurser hos polismyndigheterna och därmed, med nuvarande förutsättningar, inte skulle innebära några praktiska förändringar.

Om skjutvapen

Hösten 1996 fanns det i Sverige 760 218 vapeninnehavare som tillsammans innehade 2 090 331 registrerade skjutvapen. I genomsnitt

innehåller en vapeninnehavare 2,8 tillståndspliktiga skjutvapen. I förhållande till folkmängden har Sverige ungefär ett vapen på var fjärde innevånare. Sverige är således ett relativt vapentätt land. Det är dock svårt att på ett rättvisande sätt jämföra vapenstatistik mellan olika länder, eftersom vapen som är tillståndspliktiga i ett land kanske inte är det i ett annat land och därför inte ingår i det landets statistik över registrerade skjutvapen.

De flesta skjutvapen i Sverige är utan tvekan jaktvapen. Uppskattningsvis är omkring 75 procent av alla tillstånd beviljade för jaktändamål. Andelen målskyttevapen är troligen 10—15 procent och andelen samlings-, prydnads- och minnesvapen omkring 10 procent.

Omkring 1 856 000, eller närmare 90 procent, av landets registrerade skjutvapen är gevär. Omkring 144 500, eller närmare 7 procent, är enhandsvapen och omkring 3 500, eller knappt 0,2 procent, är helautomatiska skjutvapen.

Innehav av skjutvapen

Det finns i dag inte i lagen, dess förarbeten eller förordningen angivet vilka krav en sammanslutning bör uppfylla för att kunna få inneha skjutvapen. I stället anges i vapenförordningen endast vilka dessa sammanslutningar/förbund är. Frågan om vilka som får meddelas tillstånd är inte okontroversiell. Utredningen menar att man bör försöka lösa den på längre sikt dels genom att i lagen generellt ange vilka kriterier som skall vara uppfyllda för att en sammanslutning skall kunna komma i fråga för eget tillstånd, dels genom att i viss mån förändra den nuvarande beslutsordningen. De grundläggande kraven som bör ställas är att en sammanslutning kan uppvisa en stabil organisation och en kontinuerlig skytteverksamhet samt att den bedriver ett skytte som uppfyller godtagbara krav på säkerhet.

I dag beslutar regeringen vilka sammanslutningar som skall godkännas för vapeninnehav. Frågan är dock svårbedömd för regeringen, inte minst på grund av att det inte finns någon kontinuerlig uppföljning av verksamheten inom sammanslutningarna. Detta innebär att det dels inte finns någon samhällskontroll över att de sammanslutningar som tagits upp i vapenförordningen fortfarande håller sådan klass att de kan betros med egna skjutvapen, dels att sådana förbund som har starka skäl att vilja erhålla ifrågavarande status har mycket svårt att få sin sak prövad. Givetvis är det inte rimligt att föreslå att Regeringskansliet skall belastas med en sådan uppföljningsuppgift. Rikspolisstyrelsen däremot har helt andra möjligheter att kontinuerligt följa utvecklingen inom skytterörelsen. Utredningen föreslår därför att Rikspolisstyrelsen ges i uppdrag att ha en beredande funktion i form av en kontinuerlig uppföljning av utvecklingen inom skytterörelsen och vidare att rådge regeringen i fråga om vilka sammanslutningar som bör ha sådan status att de får meddelas tillstånd att inneha egna skjutvapen. De sammanslutningar som i dag tas upp i vapenförordningen torde därvid vara självskrivna.

De allmänna förutsättningarna för beviljande av tillstånd bör uttryckas på ett tydligare sätt i lagstiftningen. De huvudsakliga krav som därvid

ställs bör framgå av vapenlagen, medan mer detaljerade bestämmelser om vad som avses med de olika kraven kan bestämmas av regeringen. Vapenutredningen föreslår därför en annan systematisk uppbyggnad av vapenlagstiftningen. I vapenlagen bör anges såväl de allmänna förutsättningarna för att tillstånd skall meddelas som de olika ändamål och krav som är kopplade till dessa. Mer detaljerade bestämmelser om vad som avses med de olika kraven tas in i vapenförordningen samt Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd.

I Sverige har man sedan en lång tid tillbaka använt sig av uttrycket att en vapeninnehavare skall ha "behov" av sitt vapen. Vad som konkret avses med detta är oklart. I vapenförordningen anges att den som har jägarexamen skall anses ha behov av jaktvapen. Beträffande övriga kategorier av vapen finns det inte någon sådan uttolkning eller förklaring. I flera andra länder, liksom i EU:s vapendirektiv, talar man i stället om "good reason" eller "giltigt skäl".

Utredningen menar att det är mindre lämpligt att tala om "behov" i samband med tillståndsgivning till innehav av vapen. "Behov" är ett subjektivt uttryck som inte bör användas i dessa sammanhang. Alla som vill ha vapen anser sig naturligtvis ha behov av det, till vad ändamål det vara må. Härtill kommer att det endast beträffande jaktvapen är angivet i lagstiftningen vad som skall anses utgöra ett godtagbart behov. I stället bör man, enligt utredningens mening, få tillstånd att inneha skjutvapen endast om man har ett "giltigt skäl" att inneha ett sådant. Detta markerar på ett bättre sätt att det är samhället som sätter gränserna för vad som skall anses vara ett befogat vapeninnehav. I lagen bör också anges vad som är att anse som giltiga skäl, nämligen de ändamål för vilka ett innehavstillstånd får medges. Giltiga skäl bör således vara jakt, målskytte, skydd, samling, minne och prydnad. Vidare kan det finnas godtagbar anledning att inneha start- och signalvapen samt, i undantagsfall, även att inneha skjutvapen för ett s.k. udda ändamål. Vilka dessa udda ändamål är kan vara svårt att uttömmande ge svar på. Frågan måste bedömas från fall till fall. Därför bör inte dessa ändamål anges i detalj i lagtexten.

En bestämmelse om att ett skjutvapen skall vara lämpligt för det avsedda ändamålet tas in i vapenlagen.

En hel del skjutvapen innehas utan att nyttjas till avsett ändamål. Detta är naturligtvis inte bra dels med tanke på den uttalade ambitionen att hålla nere antalet skjutvapen i samhället, dels med hänsyn till att risken är större att sådana vapen inte tas om hand och förvaras lika väl som vapen som används aktivt. Utredningen anser därför att det vore mycket att vinna på en generell tidsbegränsning av innehavstillstånden. Samhället skulle då hålla en kontinuerlig kontroll över vapeninnehavare dels beträffande huruvida de aktivt nyttjar sina skjutvapen och därmed kan sägas ha ett giltigt skäl att inneha dem, dels i fråga om deras lämplighet att inneha skjutvapen eftersom ett tillstånd bör förnyas först efter en allmän vandelsprövning. Utredningen föreslår därför att innehavstillstånd tidsbegränsas i betydligt större omfattning än vad som är fallet i dag. Tillstånd till innehav av skjutvapen för målskytte och skydd samt enhandsvapen för jakt föreslås således bli tidsbegränsade till fem år.

Det har ifrågasatts om en jägare utan närmare prövning bör ha rätt att ha så många vapen som sex i sin s.k. vapengarderob. Utredningens undersökning har visat att den genomsnittlige vapeninnehavaren endast innehar två till tre skjutvapen. Antalet vapen i vapengarderoben är i dag endast en rekommendation, intagen i Rikspolisstyrelsens allmänna råd, trots att den tillämpas relativt strikt. Det finns mycket som principiellt talar för att i vart fall regeringen bör ha ett bestämmande inflytande över hur många vapen en jägare kan tillåtas ha utan mer ingående prövning. Bestämmelsen bör därför tas in i vapenförordningen. Utredningen föreslår att antalet vapen som får ingå i en jägares vapengarderob begränsas till tre. I fråga om målskyttar föreslår inte utredningen att någon vapengarderob införs.

Med hänsyn till riksdagens och Försvarmaktens nuvarande inställning beträffande frivilligorganisationernas betydelse, anser utredningen i fråga om helautomatiska skjutvapen inte att det är realistiskt att i nuläget föreslå längre gående skärpningar i vapenlagstiftningen än att allt civilt skytte med sådana skjutvapen i vart fall skall äga rum inom sammanslutningar som godkänts av Försvarmakten. Vidare föreslås att en målskytt måste ha varit aktiv i minst tolv månader för att få inneha ett grovkalibrigt enhandsvapen eller helautomatiskt skjutvapen. Rikspolisstyrelsen, som bör få ansvaret för bestämmande av kraven på skjutskicklighet, bör också överväga att uppställa strängare krav för tillstånd till innehav av grovkalibriga enhandsvapen och helautomatiska skjutvapen. Målsättningen bör vara att på sikt kraftigt minska antalet sådana vapen.

Utredningen anser att nuvarande inställning, att tillstånd till innehav av skjutvapen för skyddsändamål skall meddelas med stor restriktivitet, alltså bör gälla. Detta bör i lagen markeras med krav på synnerliga skäl för sådant tillstånd.

Med hänsyn till skjutvapens allmänna farlighet samt deras begärlighet och användbarhet i brottsliga sammanhang kan det starkt ifrågasättas om vapen, som inte aktivt används i godtagbart sammanhang, alls skall få förekomma. Att hela 10—15 procent, eller mellan 200 000 och 350 000 av landets registrerade skjutvapen innehas på grund av samlings-, prydnads- eller särskilt affektionsvärde, är enligt utredningens mening anmärkningsvärt. En bestämmelse om att tillstånd till innehav av ett skjutvapen för samlingsändamål får meddelas endast den som har angett ett klart definierat och avgränsat samlingsområde föreslås bli införd i vapenlagen. Tillstånd till innehav av ett skjutvapen med prydnads- eller särskilt affektionsvärde bör få meddelas endast om det finns särskilda skäl och under förutsättning att vapnet görs varaktigt obrukbart. Beträffande antalet prydnads- eller minnesvapen bör stor restriktivitet iakttas.

Innehav av skjutvapen för andra ändamål än de särskilt angivna, s.k. udda ändamål, bör enligt utredningens mening tillåtas endast om synnerliga skäl föreligger och först efter yttrande från Rikspolisstyrelsen.

Handel med skjutvapen m.m.

Utredningen menar att begreppet vapenhandel, i vapenlagens mening, bör definieras som näringsverksamhet som utgörs av överlåtelse av

skjutvapen, vare sig handlaren faktiskt besitter skjutvapnen eller inte, eller annan yrkesmässig hantering av skjutvapen. Avgörande är således om handlaren disponerar över skjutvapnen.

Vapenlagens bestämmelser anpassas till att gälla även juridiska personer. Vidare bör det av lagen framgå att ett handelstillstånd skall begränsas till att avse vissa typer av skjutvapen, till ett visst bestämt antal. Därvid bör tillståndsmyndigheterna vara synnerligen restriktiva med att meddela tillstånd till innehav av flera helautomatiska skjutvapen.

Utredningens utvärdering av de skärpningar som infördes år 1992 har visat att dessa slagit väl ut. Åtskilliga handelstillstånd har t.ex. återkallats på grund av bristande yrkesmässighet och tillståndsmyndigheternas uppfattning synes överlag vara att kontrollen över vapenhandlarna är god.

Slutligen föreslås att, beträffande dem som i näringsverksamhet tar emot skjutvapen för reparation, översyn, ändring och skrotning, ett krav på tillstånd för sådan verksamhet.

Utlåning av skjutvapen

I dag gäller att utlåning för självständigt handhavande av ett enhandsvapen eller ett helautomatiskt skjutvapen får ske endast till den som själv har tillstånd att inneha ett sådant vapen. Utredningen anser att detta är något som bör gälla även beträffande andra slag av skjutvapen. Polisens behov av att veta hur många och vilka skjutvapen som finns hos en vapeninnehavare vid tillfället för ett ingripande motiverar att utlåning av skjutvapen skall anmälas till polismyndigheten. Av praktiska skäl bör dock endast en sådan utlåning som avses vara i mer än fem dagar anmälas till polismyndigheten.

Förvaring

Efter en utvärdering av hur de nuvarande reglerna för förvaring av skjutvapen tillämpas har utredningen kommit fram till att det inte skulle innebära några avsevärda men för vapeninnehavarna att föreskriva att skjutvapen i allmänhet måste förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme. Enbart delad förvaring skulle således inte längre accepteras.

Utredningen föreslår vidare en utvidgning av möjligheten att förvara skjutvapen hos annan. Som förutsättning bör dock gälla antingen att innehavaren inte själv kan ta hand om sina skjutvapen eller att det annars föreligger särskilda skäl. Sådan förvaring föreslås också vara tillståndspliktig.

I fråga om kontroll av att förvaringsbestämmelserna följs anser utredningen att den som meddelats särskild förvaringsföreskrift bör vara skyldig att låta inspektera att föreskriften följs. För andra fall föreslås inte någon allmän kontrollbefogenhet. Genom att förvaringsbestämmelserna föreslås bli straffsanktionerade kan reglerna om husrannsakan komma att tillämpas vid misstanke om överträdelse.

Utredningen anser att vapenlagen innehållsmässigt väl reglerar de situationer vid vilka ett tillstånd att inneha skjutvapen eller ett tillstånd att driva handel med skjutvapen bör ifrågasättas. När det gäller information om sådana förhållanden som kan föranleda återkallelse av ett tillstånd, har utredningen erfarit att denna ofta finns inom polisväsendet men att den inte alltid kommer tillståndsmyndigheterna tillhanda. Det nya centrala vapenhanteringssystemet kommer troligen på sikt att lösa dessa problem.

Påföljd

Det råder inte någon tvekan om att förändringen av straffskalan i skärpande riktning beträffande vapenbrott har haft en stark effekt på domstolarnas syn på straffvärdet. Vapenbrottets karaktär av artbrott synes ha förstärkts, vilket haft till följd att det numera krävs mycket starka skäl av huvudsakligen personlig natur för att någon annan påföljd än fängelse skall komma i fråga. Domstolarna tycks inte dra sig för att döma ut stränga straff för brottslighet med anknytning till innehav av vapen även utan att dessa kommit till användning. Det har ifrågasatts om straffskalan skulle behöva skärpas ytterligare, t.ex. med ett straffmaximum på fängelse i sex år. Det är emellertid utredningens mening att det inte föreligger något reellt behov av detta.

Vapenamnesti

Utredningen anser, i likhet med vad som angavs i förarbetena till den lag som stadgade ansvarsfrihet vid olaga vapeninnehav, att alla möjligheter att minska antalet illegala skjutvapen måste tas till vara. En vapenamnesti vore ett led i ansträngningarna att begränsa den totala mängden vapen i samhället och framför allt antalet illegala vapen. Utredningen föreslår därför att en vapenamnesti åter införs. Att från en tid till en annan låta en företeelse vara straffri kan, rent principiellt, ifrågasättas. Särskilt gäller detta om det, som i detta fall, kan bli aktuellt att medge sådan strafffrihet vid två eller kanske flera tillfällen. Till saken hör också att skälen för en vapenamnesti kan göras gällande vid varje tid. Utredningen menar därför att vapenamnestin inte, som tidigare, skall vara begränsad i tiden, utan bör gälla permanent.

Rikspolisstyrelsens ansvar för skjutvapenfrågor

Något som slagit utredningen under arbetets gång är bristen på samordning, dels mellan olika enheter inom Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna, dels mellan olika myndigheter som hanterar vapenfrågor. Vidare saknas det en kontinuerlig uppföljning och samordning av uppgifter som kan vara till ledning i brottsförebyggande verksamhet och för lagstiftningsarbete på området. Sålunda skulle det t.ex. vara av värde att man årligen redovisar en sammanställning av statistiska uppgifter som finns att tillgå på området. En bättre samordning och uppföljning skulle

sannolikt innebära att behovet av att utreda vapenfrågor i den ordning som hittills varit fallet, dvs. med så gott som ständigt pågående statliga vapenutredningar, skulle minska väsentligt.

Utredningen har föreslagit en rad förändringar i vapenlagen och vapenförordningen som om de genomförs medför utökade arbetsuppgifter för Rikspolisstyrelsen. För att dels samordna dagens funktioner på ett bättre sätt, dels möta de utökade arbetsuppgifterna, föreslår utredningen att Rikspolisstyrelsen inrättar en arbetsgrupp som kan hantera de nämnda frågorna. Den bör upprätthålla ett kontinuerligt samarbete med andra myndigheter samt organisationer som berörs av vapenlagen, ha en nära koppling till rikskriminalen samt fungera som normgivare och ytterligare stöd åt tillståndsmyndigheterna.

Knivförbudslagen

Som förutskickats i utredningens delbetänkande föreslås knivförbudslagen bli inarbetad i vapenlagen. Utredningen har inte funnit det praktiskt möjligt att införa något allmänt förbud mot s.k. gatustridsvapen.

Övrigt

Vapenlagen har ändrats vid ett stort antal tillfällen. Oftast har det rört sig om förhållandevis små ändringar som kunnat göras inom ramen för det rådande regelverket. Genomgripande förändringar, som lett till att nytt regelverk införts, har skett genom 1934 års vapenkungörelse, 1949 års vapenförordning och 1973 års vapenlag. Den nuvarande vapenlagen infördes, efter en språklig och systematisk översyn, den 1 april 1996.

Det kan synas mindre lämpligt att föreslå en ny vapenlag, så snart efter det att 1996 års vapenlag infördes. Emellertid har utredningen föreslagit dels omfattande förändringar av de materiella bestämmelserna, dels omfattande förändringar av paragrafernas placering såväl i vapenlag som vapenförordning. Inte minst har flera bestämmelser därvid omplacerats från lag till förordning eller tvärtom. Utredningen menar att denna omstrukturering är nödvändig för att göra bestämmelserna mer lättbegripliga, men framför allt för att vapenlagen fortsättningsvis skall bli hanterlig på ett sådant sätt att skärpningar och andra ändringar skall kunna genomföras på ett betydligt smidigare sätt än vad som är fallet i dag. Utredningen föreslår därför att en ny vapenlag skall införas.

Vapenlagen

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller skjutvapen, sådana föremål som i lagen jämföras med skjutvapen, ammunition, knivar, andra stick- och skärvapen samt föremål i övrigt som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa. Lagen gäller även sådana föremål som är särskilt ägnade att användas vid hot om sådant brott.

2 § Med skjutvapen förstås i denna lag vapen med vilka kulor, hagel, harpuner eller andra projektiler kan skjutas ut med hjälp av krutladdningar, kolsyreladdningar, komprimerad luft eller andra liknande utskjutningsmedel.

3 § Vad som sägs om skjutvapen gäller också

- a) anordningar som till verkan och ändamål är jämförliga med skjutvapen,
- b) obrukbara vapen som i brukbart skick skulle räknas som skjutvapen,
- c) start- och signalvapen som laddas med patroner,
- d) armborst,
- e) tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar,
- f) slutstycken, ljuddämpare, eldrör, pipor, stommar, lådor och trummor till skjutvapen, eller armborststommar med avfyrningsanordningar,
- g) anordningar som kan bäras i handen och är avsedda att med elektrisk ström bedöva människor eller tillfoga dem smärta, och
- h) anordningar som gör att skjutvapen kan användas med annan ammunition än de är avsedda för.

4 § Med ammunition förstås i denna lag patroner och projektiler till skjutvapen som lagen tillämpas på samt tändhattar och andra tändmedel till sådana patroner och projektiler.

Bestämmelser om ammunition som räknas till explosiva varor eller som innehåller gift finns även i lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor och i lagen (1985:426) om kemiska produkter.

5 § Denna lag gäller inte skjutvapen, ammunition eller andra föremål som anges i 1 §, om dessa innehas av staten.

6 § Tillstånd krävs för att

- a) inneha skjutvapen eller ammunition,

- b) driva handel med skjutvapen,
- c) i näringsverksamhet ta emot skjutvapen för reparation, översyn, ändring eller skrotning, eller
- d) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

Tillstånd krävs inte för den som har fyllt arton år, om vapnet är ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen som är avsett för målskjutning eller ett harpunvapen och om det har en begränsad effekt i förhållande till andra jämförliga skjutvapen (effektbegränsade vapen).

Tillstånd krävs inte heller för verksamhet som omfattas av tillstånd enligt 3 eller 4 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

7 § Den som har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken får inte meddelas tillstånd enligt denna lag.

8 § Polismyndigheten prövar frågor om tillstånd enligt denna lag.

9 § Polismyndigheten skall föra register över meddelade tillstånd och andra beslut enligt denna lag.

2 kap. Tillstånd att inneha skjutvapen eller ammunition

1 § Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas endast den som har giltiga skäl att inneha vapnet.

Giltiga skäl att inneha skjutvapen föreligger för följande ändamål,

- a) jakt,
- b) målskytte,
- c) skydd,
- d) samling,
- e) minne och
- f) prydnad.

Om det finns synnerliga skäl får tillstånd meddelas även för annat ändamål.

Innehavstillstånd får också meddelas för start- och signalvapen.

2 § Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas endast om det inte finns någon risk för att skjutvapnet kan komma att missbrukas.

En enskild sökande skall ha fyllt 18 år. Detta gäller inte start- och signalvapen. Undantag från ålderskravet får göras om det föreligger särskilda skäl.

3 § Ett skjutvapen avsett för jakt, målskytte eller skydd skall vara lämpat för sitt ändamål.

4 § Tillstånd att inneha skjutvapen och ammunition får meddelas

1. en sammanslutning, för jakt eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller högt ställda krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen, i enlighet med vad regeringen bestämmer,

2. huvudmän för museer, för skjutvapen och ammunition som skall ingå i samlingarna, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett landsting eller en stiftelse som står under länsstyrelsens tillsyn,

3. auktoriserade bevakningsföretag, för utlåning av skjutvapen för skyddsändamål till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen.

5 § Tillstånd för enskild att inneha skjutvapen för jakt får meddelas endast om sökanden har avlagt prov som visar att han kan handha vapnet på ett säkert sätt samt att han har goda kunskaper om jakt och viltvård.

Tillstånd för enskild att inneha enhandsvapen för jakt får meddelas endast den som dessutom visar sig ha särskild användning för ett sådant.

Rätt att använda skjutvapen för jakt innefattar, om inte annat anges, rätt att använda vapnet även till övning eller tävling.

6 § Tillstånd för enskild att inneha skjutvapen för målskytte får meddelas endast om sökanden är aktiv medlem i en förening ansluten till någon av de sammanslutningar som avses i 2 kap. 4 §.

Tillstånd för enskild att inneha enhandsvapen för målskytte får meddelas endast om sökanden dessutom visar prov på särskild skjutskicklighet.

Tillstånd att inneha helautomatiskt skjutvapen för målskytte får meddelas endast om sökanden är en skyttesammanslutning som godkänts av Försvarmakten eller aktiv medlem i en sådan sammanslutning. Enskild sökande skall ha fyllt 20 år samt visa prov på särskild skjutskicklighet.

7 § Tillstånd för enskild att inneha skjutvapen för skyddsändamål får meddelas endast den som innehar en tjänst som oundgängligen kräver detta eller det annars finns synnerliga skäl. Rätt att använda skjutvapen för skyddsändamål innefattar, om inte annat anges, rätt att använda vapnet även till övning eller tävling.

8 § Tillstånd för enskild att inneha skjutvapen för målskytte eller skydd eller att inneha enhandsvapen för jakt skall tidsbegränsas till att gälla i högst fem år. Tillstånd får tidsbegränsas även i andra fall, om det med hänsyn till omständigheterna kan förutses att skälen för innehav av vapnet inte kommer att bli varaktiga.

9 § Tillstånd att inneha skjutvapen för samlingsändamål får meddelas endast den som har ett klart definierat och avgränsat samlarområde. Vapen som innehas för samlingsändamål får inte utan särskilt tillstånd användas för skjutning.

10 § Tillstånd att inneha skjutvapen som har huvudsakligt prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde får meddelas endast om det finns särskilda skäl och under förutsättning att vapnet görs varaktigt obrukbart. I fråga

om antalet vapen som innehas för detta ändamål skall stor restriktivitet iakttas.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 5

11 § Tillstånd för enskild eller organisation att inneha skjutvapen för ett sådant ändamål som anges i 1 § tredje stycket får meddelas först efter yttrande från Rikspolisstyrelsen.

12 § Ett tillstånd att inneha ett skjutvapen upphör att gälla, om vapnet ändras så att det till funktions- eller verkningsgrad blir ett väsentligt annorlunda vapen.

13 § Den som har rätt att inneha ett visst vapen för skjutning får utan särskilt tillstånd inneha ammunition till vapnet, om ammunitionen är avsedd för samma ändamål som rätten till innehav av vapnet avser.

Tillstånd att i andra fall inneha ammunition får meddelas den som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, om det skäligen kan antas att ammunitionen inte kommer att missbrukas.

14 § Skjutvapen eller ammunition får överlåtas endast till den som har rätt att inneha vapnet eller ammunitionen. Om ammunition förvärvas genom ombud skall ombudet ha eget vapentillstånd.

15 § Skjutvapen och ammunition som ingår i ett dödsbo eller ett konkursbo får utan särskilt tillstånd innehas av den som har tagit hand om boet till dess

- a) egendomen har överlåtits till någon som är berättigad att inneha den,
- b) egendomen enligt beslut av polismyndigheten skall överlämnas till någon annan för förvaring, i fråga om dödsbo, för inlösen enligt 8 kap. 3 §, eller
- c) i fråga om konkursbo, konkursen har avslutats.

3 kap. Handel med skjutvapen m.m.

1 § Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas endast den som har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Tillstånd får meddelas endast för handel som skall bedrivas yrkesmässigt.

För handelsrörelse som drivs av juridisk person skall finnas en av polismyndigheten godkänd föreståndare som är ansvarig för driften av rörelsen. Vad som sagts om de personliga förutsättningarna skall i sådant fall gälla föreståndaren.

2 § Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen medför rätt att inneha sådana vapen. Tillståndet skall begränsas till att avse vissa typer av skjutvapen och ett visst antal som får innehas samtidigt.

Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen medför rätt att ta emot skjutvapen för reparation översyn, ändring eller skrotning.

3 § Tillstånd att ta emot skjutvapen för reparation, översyn, ändring eller skrotning får meddelas endast den som har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig.

4 § Har en tillståndshavare avlidit eller försatts i konkurs, får rörelsen fortsättas för dödsboets eller konkursboets räkning under högst ett år från dödsfallet eller edgångssammanträdet i konkursen under förutsättning att anmälan görs till polismyndigheten inom en månad från nämnda tidpunkt och rörelsen förestås av godkänd föreståndare eller ersättare.

4 kap. Införsel av skjutvapen eller ammunition

1 § För tillstånd att föra in skjutvapen till Sverige gäller samma förutsättningar som för tillstånd att inneha vapnen.

Tillstånd att föra in ammunition får meddelas den som har rätt att inneha ammunitionen i Sverige, om det skäligen kan antas att ammunitionen inte kommer att missbrukas.

2 § Skjutvapen eller ammunition, som en resande fört med till Sverige för personligt bruk men inte haft rätt att föra in, får åter föras ut, om egendomen anmälts i behörig ordning för tullmyndigheten. Vapnen och ammunitionen tillfaller staten om egendomen inte förs ut inom antingen fyra månader efter en sådan anmälan eller den längre tid därefter som Generaltullstyrelsen eller, efter styrelsens bestämmande, en annan tullmyndighet i det enskilda fallet bestämmer.

I ett sådant fall skall egendomen behandlas som om den hade förklarats förverkad.

3 § Den som har rätt att driva handel med skjutvapen får meddelas tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handelstillståndet.

5 kap. Utlåning av skjutvapen

1 § Skjutvapen får lånas ut för användning under långivarens uppsikt eller för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en skyttesammanslutning.

2 § I annat fall än som avses i 1 § får skjutvapen lånas ut endast till den som själv har rätt att inneha skjutvapen av samma typ. Skjutvapnet får lånas ut endast tillfälligt och för ett bestämt ändamål.

Om utlåningen avses vara i mer än fem dagar skall anmälan om utlåningen ske till polismyndigheten.

Start- och signalvapen får lånas ut utan hinder av vad som sägs i första och andra styckena.

- 3 §** Ett skjutvapen får lånas ut till den som är under arton år endast om
- vapnet skall användas vid en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en skyttesammanslutning,
 - låntagaren har fyllt femton år, vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt och det inte är fråga om ett enhandsvapen eller helautomatiskt vapen,
 - utlåningen avser ett effektbegränsat vapen och vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt,
 - utlåningen avser start- eller signalvapen som skall användas vid tävling eller övning, eller
 - låntagaren har tillstånd att inneha ett vapen av samma typ.

4 § Ett skjutvapen får inte lånas ut för annat ändamål än långgivarens tillstånd avser.

Ett skjutvapen får aldrig lånas ut om det därigenom skulle finnas risk för missbruk av vapnet.

5 § Utan hinder av 4 § första stycket får en vapenhandlare låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av skyttesammanslutning eller vapenhandlaren själv eller någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Kravet på uppsikt gäller inte om låntagaren själv har rätt att inneha ett vapen av den typ som lånet avser.

6 § Ett auktoriserat bevakningsföretag får i samband med bevakningsuppdrag som kräver beväpning låna ut skjutvapen till företagets väktare. Företaget får dock låna ut vapen endast till den som har meddelats särskilt tillstånd att som lån inneha skjutvapen för sådant ändamål.

7 § Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarad förverkat eller tillståndet till innehav av skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en skyttesammanslutning.

8 § För reparation, översyn eller ändring får ett skjutvapen lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

Anmälan om överlämnandet skall ske till polismyndigheten.

6 kap. Förvaring och transport av skjutvapen och ammunition

1 § Skjutvapen skall förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme.

Utän hinder av första stycket får anordningar eller skjutvapen som anges i 1 kap. 3 § och 6 § andra stycket förvaras på annat betryggande sätt

så att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt dem. Detsamma gäller ammunition.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 5

2 § Den som innehar skjutvapen eller ammunition är i samband med användning av och förflyttning av egendomen skyldig att ta hand om den och hålla den under sådan uppsikt att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt den.

3 § En innehavare får lämna över sitt skjutvapen eller sin ammunition till någon annan för förvaring om han inte själv kan ta hand om egendomen eller om det annars föreligger särskilda skäl.

För förvaring hos annan krävs tillstånd. Vid tillståndsprövningen skall särskilt beaktas skälen för förvaring hos annan och möjligheten för mottagaren att erbjuda en säker förvaring. Vapnet eller ammunitionen får dock inte förvaras hos en person som är under arton år eller som kan antas missbruka vapnet eller ammunitionen.

Den hos vilken vapnet förvaras får använda vapnet endast om han eller hon har tillstånd att inneha vapen av samma typ.

4 § Den som skickar eller transporterar ett skjutvapen eller ammunition skall vidta betryggande åtgärder för att förhindra att någon obehörig kommer åt vapnet eller ammunitionen.

5 § När det finns särskild anledning till det får tillstånd förenas med villkor att vapnet skall förvaras på visst sätt. Sådan föreskrift får meddelas även efter det att tillstånd utfärdats.

Den som meddelats sådan föreskrift är skyldig att låta tillståndsmyndigheten eller den som särskilt förordnats inspektera att föreskriften efterföljs.

7 kap. Återkallelse av tillstånd, omhändertagande av skjutvapen och ammunition, m.m.

Återkallelse av tillstånd

1 § Ett tillstånd att inneha skjutvapen eller ammunition eller ett tillstånd att föra in sådan egendom till Sverige skall återkallas av polismyndigheten om

- a) tillståndshavaren visat sig vara olämplig att inneha egendomen,
- b) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller
- c) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

2 § Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen skall återkallas av polismyndigheten om

- a) tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen,
- b) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel,
- c) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller

d) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Ett godkännande enligt 3 kap. 1 § andra stycket som föreståndare får återkallas om denne inte längre uppfyller de personliga kvalifikationerna.

Omhändertagande av skjutvapen och ammunition

3 § Polismyndigheten skall besluta att ett skjutvapen med tillhörande ammunition skall tas om hand om

a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller

b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och det finns särskilda omständigheter som kräver ett omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. Åtgärden skall skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart skall pröva om omhändertagandet skall bestå.

4 § Om det finns någon som har rätt att inneha och förfoga över skjutvapen eller ammunition som tagits om hand, skall egendomen lämnas tillbaka så snart det skäligen kan antas att det inte längre finns någon risk för missbruk.

5 § Medför någon ett skjutvapen utan att uppfylla skyldigheten enligt föreskrift som meddelats enligt 12 kap. 1 § g, får polisman omhänderta vapnet.

Den som har medfört vapnet kan återfå det hos polismannen eller polismyndigheten i orten, om han styrker att han var berättigad att inneha det.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet skall vapnet återställas, om det ej har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats.

6 § En åtgärd enligt 3 § andra stycket får vidtas av polismän, jakttillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen.

Med polismän likställs vid tillämpning av 5 § första stycket dels jakttillsynsmän som har förordnats av länsstyrelsen, dels personal vid Kustbevakningen och Tullverket.

Anmälningsskyldighet

7 § Om den som är intagen på sjukvårdsinrättning för vård av en psykisk störning innehar eller kan tänkas inneha skjutvapen och det kan antas att den intagne inte bör inneha ett sådant vapen, skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd.

Om en läkare i annat fall än som avses i första stycket vid undersökning av någon som innehar skjutvapen finner att denne på grund

av psykisk störning är uppenbart olämplig att inneha vapen skall läkaren anmäla det till polismyndigheten.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 5

8 kap. Inlösen av skjutvapen och ammunition

1 § Skjutvapen eller ammunition skall lösas in av staten om

- a) tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen har återkallats utan att egendomen samtidigt har förklarats förverkad eller tagits i beslag,
- b) innehavaren har avlidit,
- c) ansökan har avslagits i fråga om tillstånd att inneha ett vapen eller ammunition som förvärvats genom arv, testamente eller bodelning, eller
- d) domstol har beslutat att ett vapen eller ammunition, som någon innehar utan att ha rätt till det, inte skall förverkas eller åklagaren i ett sådant fall har beslutat att inte föra talan om förverkande.

2 § Ett skjutvapen eller ammunition skall inte lösas in, om egendomen lämnas för skrotning eller överlåts till någon som har rätt att inneha vapnet eller ammunitionen och om detta görs inom

- a) ett år från det att innehavaren avled, eller
- b) tre månader från det att tillståndet att inneha vapnet eller ammunitionen återkallades, ansökan om innehav avslogs, beslut i förverkandefrågan meddelades av domstol eller åklagare eller beslaget hävdes.

Vapnet eller ammunitionen skall inte heller lösas in, om ansökan om tillstånd att inneha vapnet görs inom samma tid. Avslås ansökan skall vapnet eller ammunitionen lösas in, om egendomen inte inom tre månader från dagen för beslutet i tillståndsärendet överlåts till någon som har rätt att inneha den.

Polismyndigheten får medge förlängning av tidsfristerna, varje gång med högst sex månader.

3 § Innehavare av ett skjutvapen eller ammunition som skall lösas in är skyldig att enligt polismyndighetens beslut lämna över vapnet eller ammunitionen till polismyndigheten eller den som myndigheten bestämmer. Om det finns ett tillståndsbevis eller någon annan motsvarande handling, skall även den lämnas över till polismyndigheten.

4 § För skjutvapen eller ammunition som löses in skall betalas ersättning med ett belopp som motsvarar marknadsvärdet.

5 § Polismyndigheten prövar frågor om inlösen enligt denna lag.

9 kap. Förbud mot vapen på allmän plats

1 § Skjutvapen, sådana föremål som i lagen jämställs med skjutvapen, knivar, andra stick- och skärvapen samt föremål i övrigt som är ägnade att användas vid brott mot liv eller hälsa eller sådana föremål som är särskilt

ägnade att användas vid hot om sådant brott får inte innehas på allmän plats, i fordon på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Förbudet i första stycket gäller inte, om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och övriga omständigheter är att anse som befogat.

Stickvapen eller knivar som är konstruerade så att klingan eller bladet snabbt kan fällas ut ur sitt skaft (springstiletter eller springknivar) får inte innehas av personer under 21 år.

2 § Knogjärn, kaststjärnor eller andra sådana föremål som är särskilt ägnade att användas som vapen vid brott mot liv eller hälsa samt springstiletter eller springknivar får inte överlåtas till personer under 21 år eller saluhållas.

Första stycket gäller inte skjutvapen eller sådana föremål som i lagen jämföras med skjutvapen.

10 kap. Straff och förverkande

1 § Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år.

Detsamma skall gälla den som utan tillstånd driver handel med skjutvapen.

Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot bestämmelserna i 9 kap. döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om brottet är grovt, döms till fängelse i högst ett år.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Bestämmelsen tillämpas inte om straff kan ådömas enligt 1 §.

3 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,

b) i näringsverksamhet utan tillstånd tar emot skjutvapen för reparation, översyn, ändring eller skrotning,

c) lämnar ut skjutvapen för reparation, översyn, ändring eller skrotning till någon som inte har rätt att ta emot vapnet,

d) bryter mot bestämmelserna i 6 kap. eller mot föreskrifter om förvaring,

e) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunition för inlösen,

f) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen, eller

g) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 12 kap. 1 § h genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

Ansvar för otillåtet innehav av ammunition skall inte dömas ut i ringa fall.

4 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att anmäla utlåning av skjutvapen eller överlämnande av skjutvapen till annan för reparation, översyn eller ändring eller bryter mot föreskrifterna som har meddelats med stöd av 12 kap. 1 § i.

5 § Den som innehar ett föremål som avses i denna lag utan att vara berättigad till det skall inte dömas till ansvar för det otillåtna innehavet, om han eller hon frivilligt lämnar eller låter lämna föremålet till en polismyndighet.

Den som överlämnar sådan egendom behöver inte lämna uppgift om sin identitet.

6 § Egendom som lämnats till polismyndigheten och vars ägare inte är känd tillfaller staten, om ägaren inte ger sig till känna inom tre månader från det att den lämnades in.

Om ägaren är känd och inte kan anses ha avstått från sin rätt till egendomen, skall polismyndigheten ge ägaren tillfälle att inom en månad ta tillbaka egendomen. Egendomen tillfaller staten, om ägaren inte tar tillbaka den.

Egendom som har tillfallit staten skall förstöras, om den inte behövs för musealt, militärt eller annat liknande ändamål.

7 § Bestämmelser om straff för olovlig införsel av vapen eller ammunition och för försök till sådant brott finns i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

8 § Ett vapen som har varit föremål för brott som avses i 1 §, 2 § eller 3 § första stycket a skall förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt. Detsamma gäller ammunition som har varit föremål för brott som avses i 3 § e eller 3 § f. I stället för vapnet eller ammunitionen kan dess värde förklaras förverkat. Om ett vapen förklaras förverkat får även ammunition som hör till vapnet förklaras förverkad.

9 § Jakttillsynsmän som förordnats av länsstyrelsen samt personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen har samma befogenhet som polismän att ta sådan egendom i beslag som skäligen kan antas vara förverkad enligt denna lag.

11 kap. Överklagande

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 5

1 § En polismyndighets beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

2 § En polismyndighets eller en domstols beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas. En polismyndighets beslut om återkallelse av handelstillstånd skall dock gälla omedelbart endast i de fall då så har förordnats i beslutet. Ett sådant förordnande får meddelas om det finns särskilda skäl.

12 kap. Bemyndiganden

1 § Regeringen får föreskriva

a) att vad som sägs i lagen om skjutvapen eller ammunition inte skall gälla vissa föremål,

b) att anslagsenergin eller utgångshastigheten hos en projektil från ett skjutvapen skall understiga ett visst värde för att vapnet skall anses vara effektbegränsat enligt 1 kap. 6 § andra stycket,

c) att bestämmelserna om tillstånd i 1 kap. 6 § inte skall gälla innehav av skjutvapen som lämnats över från staten till statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet, den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, eller skyttesammanslutningar,

d) vilka sammanslutningar som får ges tillstånd att inneha skjutvapen,

e) begränsningar i det antal skjutvapen som får innehas,

f) närmare bestämmelser om tillämpningen av 4 kap.,

g) skyldighet att medföra och visa upp tillståndsbevis,

h) att tillstånd skall krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land, och

i) att den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte skall använda vapnet endast i Sverige, skall anmäla detta till polismyndigheten.

j) att denna lag inte skall gälla beträffande främmande länders polismän vid tjänstgöring i Sverige.

2 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får föreskriva

a) undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen,

b) vilka skjutvapen som skall anses vara lämpade för jakt, målskytte eller skydd,

c) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd till innehav av skjutvapen eller ammunition,

d) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen eller att i näringsverksamhet ta emot skjutvapen för reparation, översyn,

ändring eller skrotning och vad som i övrigt skall gälla vid sådan verksamhet,

e) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 3 kap. i samband med ändring, reparation och skrotning av skjutvapen,

f) vad som skall iakttas utöver bestämmelserna i 6 kap. i fråga om förvaring och transport av skjutvapen och ammunition,

g) de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

h) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

i) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige skall få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land, och

j) krav på att den som förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land skall underrätta den staten om förvärvet.

3 § Regeringen får besluta att lagen inte skall gälla skjutvapen och ammunition som innehas av en främmande stats militära styrka vid besök i Sverige inom ramen för internationellt samarbete.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den

2. Genom lagen upphävs lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål samt vapenlagen (1996:67).

3. Den som vid lagens ikraftträdande har tillstånd att förvärva, inneha, föra in eller handla med skjutvapen eller ammunition skall anses ha tillstånd till det också enligt denna lag, om tillståndet har beviljats enligt kungörelsen (1927:338) med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition, vapenkungörelsen (1934:315), vapenförordningen (1949:340), vapenlagen (1973:1176) eller vapenlagen (1996:67). Detta gäller också den som fått ett föreskrivet bevis om att han eller hon deklarerat innehav av vapen enligt någon av de nu nämnda kungörelserna (deklarationsbevis).

4. Den som vid lagens ikraftträdande är berättigad enligt andra punkten i övergångsbestämmelserna till lagen (1987:1008) om ändring i vapenlagen (1973:1176) att inneha ett start- eller signalvapen utan tillstånd får även fortsättningsvis inneha vapnet utan tillstånd.

5. I ärenden som gäller ansökan enligt vapenlagen (1996:67) tillämpas den nya lagen vid prövning efter ikraftträdandet.

6. Den som vid utgången av år 1984 hade tillstånd att inneha skjutvapen för jakt behöver inte uppfylla kravet enligt 2 kap. 5 § första stycket, om han inom ett år efter det att det tidigare tillståndet upphörde att gälla ansöker om nytt tillstånd att inneha

a) hagelvapen, om det tidigare tillståndet omfattade sådant vapen,

b) kulvapen, om det nya tillståndet avser ett vapen som enligt Statens naturvårdsverks föreskrifter om klassindelning har samma användningsområde som eller ett mera begränsat användningsområde än det vapen

som avsågs med det tidigare tillståndet eller kräver samma utbildning som detta.

Prop. 1999/2000:27

Bilaga 5

7. Den som vid lagens ikraftträdande av polismyndigheten har godkänts att ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning skall anses ha tillstånd till det enligt denna lag.

8. Den som vid lagens ikraftträdande av polismyndigheten har godkänts som föreståndare för handelsrörelse skall anses ha godkänts också enligt denna lag.

9. I fråga om förvaring av skjutvapen tillämpas äldre bestämmelser till utgången av (fem år), om tillstånd att inneha skjutvapnet meddelats enligt kungörelsen (1927:338) med vissa bestämmelser angående skjutvapen och ammunition, vapenkungörelsen (1934:315), vapenförordningen (1949:340), vapenlagen (1973:1176), eller vapenlagen (1996:67).

10. Bestämmelsen i 6 kap. 5 § andra stycket om skyldighet att låta inspektera att särskild förvaringsföreskrift efterföljs gäller endast beträffande sådan föreskrift som meddelats med stöd av denna lag.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 6

Riksdagens ombudsmän (Justitieombudsmannen), Hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms tingsrätt, Umeå tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Göteborg, Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Polismyndigheten i Stockholms län, Polismyndigheten i Skåne, Polismyndigheten i Västernorrlands län, Statens kriminaltekniska laboratorium, Brottsförebyggande rådet, Inspektionen för strategiska produkter, Försvarsmaktens högkvarter, Socialstyrelsen, Generaltullstyrelsen, Riksrevisionsverket, Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet, Statens försvarshistoriska museer, Sprängämnesinspektionen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Skåne län, Statens naturvårdsverk, Sveriges domareförbund, Sveriges advokatsamfund, Svenska Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund/Landsbygdens jägare, Frivilliga skytterörelsen, Svenska Pistolskytteförbundet, Svenska Sportskytteförbundet, Sveriges Militäridrotts- och Mångkampsförbund, Svenska Svartkruts Skytte Federationen, Skytterörelsens ungdomsorganisation, Svenska Vapenstiftelsen, Sveriges Vapenägares Förbund, Sveriges Vapenhandlareförening, Samlarförbundet Nordstjärnan och Leverantörsföreningen för Sport- och Fritidsartiklar, sektion SPOFA-VAPEN.

Riksåklagaren har bifogat yttranden från åklagarmyndigheterna i Stockholm, Linköping, Malmö, Göteborg, Västerås, Sundsvall och Umeå.

Yttrande har därutöver inkommit från Mestolåset AB, Göta Vapenhistoriska Sällskap, Samlarföreningen Polcirkeln, Svenska Skytteförbundet och John Erik Ahlberg.

Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1996:67)

Härigenom föreskrivs i fråga om vapenlagen (1996:67)

dels att 2 kap.1, 3–6, 8, 10, 13, 14 och 16 §§, 3 kap. 3, 4, 6 och 8 §§, 4 kap. 3 §, 5 kap. 2–4 §§, 6 kap. 1–4 och 6 §§, 9 kap. 1–3 §§ samt 11 kap. 1 och 2 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fem nya paragrafer, 2 kap. 5 a §, 5 kap. 6 och 7 §§, 6 kap. 4 a § samt 9 kap. 7 §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***2 kap.**

1 §

Tillstånd krävs för att

a) inneha skjutvapen eller ammunition,

b) driva handel med skjutvapen,

eller

b) driva handel med skjutvapen,

c) i näringsverksamhet ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning, eller

c) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

d) föra in skjutvapen eller ammunition till Sverige.

Tillstånd krävs inte för den som har fyllt arton år, om vapnet är ett kolsyre-, luft- eller fjädervapen som är avsett för målskjutning eller ett harpunvapen och om det har en begränsad effekt i förhållande till andra jämförliga skjutvapen (effektbegränsade vapen).

Tillstånd krävs inte heller för verksamhet som omfattas av tillstånd enligt 3 eller 4 § lagen (1992:1300) om krigsmateriel.

3 §

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas

a) enskilda personer,

b) *skytteförbund, skyttekretsar eller skytteföreningar som tillhör det frivilliga, statligt kontrollerade skytteväsendet*

(*skyttesammanslutningar*),

b) sammanslutningar för jakt eller målskytte, som har en stabil organisation och kontinuerlig skytteverksamhet samt uppfyller högt ställda krav på säkerhet i fråga om handhavande av vapen,

c) huvudmän för museer, om museet får statsbidrag enligt särskilda föreskrifter eller om museet ägs av en kommun, ett landsting eller en stiftelse som står under länsstyrelsens tillsyn: för vapen som skall ingå i samlingarna, och

d) auktoriserade bevakningsföretag: för utlåning till väktare som har meddelats tillstånd att som lån inneha ett sådant vapen.

4 §

En enskild person får meddelas tillstånd att inneha ett skjutvapen endast om den enskilde behöver vapnet. Tillstånd att inneha ett skjutvapen som huvudsakligen har samlarvärde, prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde för sökanden, får meddelas även för andra ändamål än skjutning. I ett sådant fall får vapnet inte utan särskilt tillstånd användas för skjutning.

En enskild person får meddelas tillstånd att inneha ett skjutvapen endast om den enskilde behöver vapnet *för ett giltigt ändamål*. Tillstånd att inneha ett skjutvapen som huvudsakligen har samlarvärde, prydnadsvärde eller särskilt affektionsvärde för sökanden, får meddelas även för andra ändamål än skjutning. I ett sådant fall får vapnet inte utan särskilt tillstånd användas för skjutning.

5 §

Tillstånd att inneha skjutvapen får meddelas endast om det skäligen kan antas att vapnet inte kommer att missbrukas.

Tillstånd får meddelas endast för särskilt angivna ändamål. Tillståndet får förenas med villkor att vapnet skall förvaras på ett visst sätt eller att vapnet skall göras varaktigt obrukbart. Tillståndet får tidsbegränsas, om det med hänsyn till särskilda omständigheter kan förutses att vapnet inte kommer att behövas varaktigt.

Tillstånd får meddelas endast för särskilt angivna ändamål. *Tillstånd till innehav av skjutvapen för skjutning får meddelas endast om vapnet är lämpat för det ändamål som tillståndet avser*. Tillståndet får förenas med villkor att vapnet skall förvaras på ett visst sätt eller att vapnet skall göras varaktigt obrukbart. Tillståndet får tidsbegränsas, om det med hänsyn till särskilda omständigheter kan förutses att vapnet inte kommer att behövas varaktigt.

5 a §

Tillstånd att inneha skjutvapen, som huvudsakligen har prydnads- eller särskilt affektionsvärde, för annat ändamål än skjutning, får meddelas endast om vapnet görs varaktigt obrukbart. Detta gäller dock inte om det finns särskilda skäl för att vapnet skall få behållas i brukbart skick.

6 §

Tillstånd att inneha helautomatiska vapen eller enhandsvapen får meddelas endast om det finns synnerliga skäl. Detta gäller dock inte för start- eller signalvapen.

Tillstånd för enskild att inneha helautomatiska vapen eller

enhandsvapen för flerskott skall tidsbegränsas till att gälla i högst fem år om inte särskilda skäl talar emot det. Prop. 1999/2000:27
Bilaga 7

8 §

Den som har tillstånd eller rätt att inneha ett visst vapen för skjutning får utan särskilt tillstånd inneha ammunition till vapnet, om ammunitionen är avsedd för samma ändamål som tillståndet eller rätten till innehav av vapnet avser.

Tillstånd att i andra fall inneha ammunition får meddelas enskilda personer samt sådana *skyttesammanslutningar* och huvudmän för museer som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, om det skäligen kan antas att ammunitionen inte kommer att missbrukas.

Tillstånd att i andra fall inneha ammunition får meddelas enskilda personer samt sådana *sammanslutningar* och huvudmän för museer som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, om det skäligen kan antas att ammunitionen inte kommer att missbrukas.

10 §

Tillstånd att driva handel med skjutvapen får meddelas den som har rätt att driva handel i allmänhet, har de kunskaper som behövs samt är ordentlig och pålitlig. Tillstånd får meddelas endast för handel som skall bedrivas yrkesmässigt.

Tillståndet medför rätt att inneha skjutvapen. *Tillståndet får dock begränsas till att omfatta vissa typer av skjutvapen eller ett visst antal åt gången.* Tillståndet får förenas med villkor att vapnen skall förvaras *på ett visst sätt.*

I tillståndet skall det anges vilka typer av skjutvapen och vilket antal av varje typ av skjutvapen tillståndet avser. Tillståndet medför rätt att inneha *de* skjutvapen som anges där. Tillståndet får förenas med villkor om hur skjutvapnen skall förvaras.

Ett tillstånd enligt första stycket innefattar aldrig rätt att hålla helautomatiska skjutvapen i lager.

13 §

Skjutvapen eller ammunition får föras in till Sverige utan särskilt tillstånd i följande fall:

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana *skyttesammanslutningar*, huvudmän för museer och bevakningsföretag som kan meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

a) Enskilda personer får föra in de skjutvapen och den ammunition som de i Sverige har rätt att inneha för personligt bruk. Detta gäller också sådana *sammanslutningar*, huvudmän för museer och bevakningsföretag som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen.

b) Enskilda personer som har permanent tillstånd från behörig myndighet i Danmark, Finland eller Norge att där inneha jakt- eller tävlingsskjutvapen för eget bruk, får medföra dessa vapen med tillhörande ammunition till Sverige för tillfällig användning vid jakt eller tävling i Sverige. Vapnen och ammunitionen får i ett sådant fall under högst tre månader från dagen för införandet innehas utan tillstånd i Sverige av den som har fört in egendomen.

14 §

Skjutvapen och ammunition får inte förvaras på tullager eller i frihamn utan medgivande av länsstyrelsen. Endast den som har tillstånd att föra in skjutvapen eller ammunition får ta hand om och i övrigt förfoga över sådan egendom enligt 7 § första stycket tullagen (1994:1550) utan att egendomen har förtullats.

I övrigt gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Skjutvapen och ammunition får inte förvaras på tullager eller i frizon eller frilager utan medgivande av polismyndigheten.

16 §

Den som har rätt att driva handel med skjutvapen får meddelas tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handelstillståndet.

Särskilt tillstånd krävs dock alltid för införsel av helautomatiska skjutvapen.

3 kap.

3 §

Ett skjutvapen får lånas ut till den som är under arton år endast om

a) vapnet skall användas vid en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en skyttesammanslutning,

a) vapnet skall användas vid en övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen,

b) låntagaren har fyllt femton år, vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt och det inte är fråga om ett enhandsvapen eller helautomatiskt vapen,

c) utlåningen avser ett effektbegränsat vapen och vapnet skall innehas och användas under långgivarens uppsikt,

d) utlåningen avser start- eller signalvapen som skall användas vid tävling eller övning, eller

e) låntagaren har tillstånd att inneha vapen av samma typ.

4 §

Enhandsvapen och helautomatiska vapen får lånas ut endast för användning under långgivarens uppsikt eller för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *skyttesammanslutning*.

Detta gäller inte om låntagaren själv har rätt att inneha ett sådant vapen eller i fråga om start- eller signalvapen.

6 §

Vapenhandlare får låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av en *skyttesammanslutning* eller vapenhandlaren själv eller någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Kravet på uppsikt gäller inte om låntagaren själv har rätt att inneha ett vapen av den typ som lånet avser eller i fråga om start- eller signalvapen.

8 §

Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarat förverkat eller tillståndet till innehav av skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *skyttesammanslutning*.

Enhandsvapen och helautomatiska vapen får lånas ut endast för användning under långgivarens uppsikt eller för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen*.

Vapenhandlare får låna ut skjutvapen till den som fyllt arton år för sådan provskjutning på skjutbana som äger rum under uppsikt av en *sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen* eller vapenhandlaren själv eller någon annan person som har godkänts av polismyndigheten att närvara vid provskjutning.

Skjutvapen får inte lånas ut till den som har fått något skjutvapen förklarat förverkat eller tillståndet till innehav av skjutvapen återkallat, om inte låntagaren ändå är berättigad att inneha vapen av den typ som lånet avser. Detta hindrar dock inte att ett vapen efter särskilt tillstånd av polismyndigheten lånas ut för övning eller tävling som äger rum under uppsikt av en *sådan sammanslutning som får meddelas tillstånd att inneha skjutvapen*.

4 kap.

3 §

För reparation, översyn eller skrotning får skjutvapen lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som *av polismyndigheten*

För reparation, översyn eller skrotning får skjutvapen lämnas till och tillfälligt innehas av den som får driva handel med sådana vapen eller den som *har tillstånd att i*

har godkänts att ta emot vapen för sådana åtgärder. För reparation eller översyn får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

näringsverksamhet ta emot vapen för sådana åtgärder. För reparation eller översyn får ett vapen också lämnas till den som skulle ha rätt att låna och självständigt handha vapnet.

5 kap.

2 §

Skjutvapen och ammunition skall förvaras under säkert lås eller på något annat lika betryggande sätt.

Om ett vapen inte förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme, skall en vapendel tas bort från vapnet så att det inte kan användas. Detta gäller dock endast om någon vapendel kan tas bort utan avsevärd svårighet. Vapen, vapendel och ammunition skall förvaras var för sig.

Dessa krav på förvaring gäller inte för start- och signalvapen.

När skjutvapen inte brukas, skall de förvaras i säkerhetsskåp eller i något annat lika säkert förvaringsutrymme.

Trots första stycket får effektbegränsade skjutvapen, start- och signalvapen samt sådana föremål som enligt 1 kap. 3 § jämföras med skjutvapen förvaras på annat betryggande sätt så att det inte finns risk för att någon obehörig kommer åt dem. Ammunition skall förvaras under säkert lås eller på något annat lika betryggande sätt.

3 §

En innehavare som inte kan ta hand om sitt vapen eller sin ammunition får lämna över vapnet eller ammunitionen till någon annan för förvaring under högst tre år åt gången. En sådan åtgärd får vidtas först efter skriftlig anmälan till polismyndigheten. Vapnet eller ammunitionen får dock inte förvaras hos en person som är under arton år eller som kan antas missbruka vapnet eller ammunitionen.

En innehavare får lämna över sitt skjutvapen eller sin ammunition till någon annan för förvaring om han eller hon inte själv kan ta hand om egendomen eller om det annars finns särskilda skäl. För sådan förvaring krävs tillstånd om inte annat följer av bestämmelserna i 3 kap. om utlåning av skjutvapen. Vid tillståndsprövningen skall polismyndigheten särskilt beakta skälen för förvaring hos annan och möjligheten för mottagaren att erbjuda en säker förvaring.

Tillstånd enligt första stycket skall tidsbegränsas.

Den hos vilken vapnet förvaras får använda vapnet endast om han eller hon har tillstånd att inneha vapen av samma typ.

4 §

Den som skickar eller transporterar ett skjutvapen eller ammunition skall vidta betryggande åtgärder för att förhindra att någon obehörig kommer åt vapnet eller ammunitionen.

Ett vapen som transporteras på en plats som avses i 6 § skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat.

6 §

Skjutvapen får inte innehas på allmän plats, i fordon på allmän plats eller inom skolområde där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs.

Förbudet i första stycket gäller inte, om föremålet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om innehavet annars med hänsyn till föremålets art, syftet med innehavet och övriga omständigheter är att anse som befogat.

7 §

Den som har tillstånd att inneha skjutvapen är skyldig att låta tillståndsmyndigheten inspektera att förvaringsbestämmelserna följs.

6 kap.

1 §

Ett tillstånd att inneha skjutvapen eller att föra in skjutvapen till Sverige får återkallas av polismyndigheten om

a) tillståndshavaren missbrukat vapnet,

b) tillståndshavaren visat oaktsamhet med vapnet,

c) tillståndshavaren på annat sätt visat sig vara olämplig att inneha vapen,

d) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller

e) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Ett tillstånd att inneha skjutvapen eller att föra in skjutvapen till Sverige skall återkallas av polismyndigheten om

tillståndshavaren visat sig vara olämplig att inneha vapen eller om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns. Tillståndet får också återkallas om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Första stycket gäller på motsvarande sätt i fråga om tillstånd att förvara skjutvapen hos någon annan samt tillstånd att i näringsverksamhet ta emot

2 §

Ett tillstånd att inneha ammunition *får* återkallas av polismyndigheten om

- a) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns,
- b) tillståndshavaren har missbrukat sin ammunition, *eller*
- c) om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Ett tillstånd att inneha ammunition *skall* återkallas av polismyndigheten om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns *eller om* tillståndshavaren har missbrukat sin ammunition. *Tillståndet får också* återkallas om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

3 §

Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen *får* återkallas av polismyndigheten om

- a) tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen,
- b) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel,
- c) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, *eller*
- d) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen *skall* återkallas av polismyndigheten om tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel eller om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns. *Tillståndet får också* återkallas om tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som meddelats med stöd av lagen eller om det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

4 §

Polismyndigheten *får* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition skall tas om hand om

- a) det finns risk att vapnet missbrukas, eller
- b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och *det finns* särskilda omständigheter *som kräver* ett omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakt-tillsynsmän som *förordnats av* länsstyrelsen, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller

Polismyndigheten *skall* besluta att ett vapen med tillhörande ammunition skall tas om hand om

- b) det är sannolikt att tillståndet att inneha vapnet kommer att återkallas och särskilda omständigheter *inte talar emot* ett omhändertagande.

Om risken för missbruk är överhängande, får vapen eller ammunition tas om hand även utan ett sådant beslut. En sådan åtgärd får vidtas av polismän, jakt-tillsynsmän som *länsstyrelsen förordnat*, personal vid Kustbevakningen och Tullverket eller

särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden skall skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart skall pröva om omhändertagandet skall bestå.

särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Åtgärden skall skyndsamt anmälas till polismyndigheten, som omedelbart skall pröva om omhändertagandet skall bestå.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 7

4 a §

Medför någon ett skjutvapen utan att kunna visa att han eller hon har rätt att inneha vapnet, får vapnet omhändertas. En sådan åtgärd får vidtas av en polisman, jakttillsynsman som länsstyrelsen förordnat eller av personal vid Kustbevakningen eller Tullverket.

Den som har medfört vapnet kan återfå det hos polismannen eller polismyndigheten i orten, om han eller hon styrker att han eller hon hade rätt till det.

Sedan en vecka förflutit efter omhändertagandet skall vapnet återställas, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som medfört rätt att inneha vapnet har återkallats.

6 §

Om den som är intagen på sjukvårdsinrättning för vård av en psykisk störning innehar eller kan tänkas inneha skjutvapen och det kan antas att den intagne inte bör inneha ett sådant vapen, skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd.

Om den som vårdas för psykisk störning bedöms vara uppenbart olämplig att inneha skjutvapen, skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheten i den ort där patienten är folkbokförd. Anmälan behöver inte göras om det med hänsyn till omständigheterna står klart för läkaren att patienten inte innehar tillstånd för skjutvapen.

9 kap.

1 §

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet döms för

Den som uppsåtligen innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det eller överlåter, lånar ut eller annars överlämnar ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha

vapenbrott till fängelse i högst ett år.

vapnet döms för vapenbrott till fängelse i högst ett år.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 7

Om brottet är grovt döms för grovt vapenbrott till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Om gärningen har begåtts av oaktsamhet eller om brottet är ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

2 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) missbrukar rätten att inneha ett skjutvapen genom att använda det för något annat ändamål än det som han eller hon är berättigad till,

b) bryter mot bestämmelsen om användning vid förvaring i 5 kap. 3 § *andra* stycket eller om transport i 5 kap. 4 § eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag,

b) bryter mot bestämmelsen om användning vid förvaring i 5 kap. 3 § *tredje* stycket eller om transport i 5 kap. 4 § eller mot föreskrifter eller villkor i fråga om förvaring av vapen som meddelats med stöd av denna lag,

c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av *skyttesammanslutningar*, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

c) bryter mot bestämmelserna om förvaring i 5 kap. 1–3 §§ i fråga om skjutvapen eller ammunition som innehas av *sammanslutningar*, huvudmän för museer eller auktoriserade bevakningsföretag eller i fråga om skjutvapen som innehas av vapenhandlare,

d) innehar ammunition utan att ha rätt till det eller inte följer ett beslut att lämna över ammunitionen för inlösen,

e) överlåter ammunition till någon som inte har rätt att inneha ammunitionen,

f) driver handel med skjutvapen utan tillstånd, eller

g) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *e* genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

g) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *d* genom att olovligen överföra vapen eller ammunition till ett annat land.

Ansvar för otillåtet innehav av ammunition skall inte dömas ut i ringa fall.

3 §

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *f* genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförsel eller utlåning av skjutvapen, eller

a) bryter mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 11 kap. 1 § *e* genom att underlåta att på föreskrivet sätt anmäla utförsel eller utlåning av skjutvapen, eller

b) underlåter att inom en månad på föreskrivet sätt anmäla till polismyndigheten att ett vapen lämnats till skrotning.

Prop. 1999/2000:27
Bilaga 7

7 §

Om någon frivilligt lämnar in skjutvapen eller ammunition till en polismyndighet, får åtal mot denne för olovligt innehav av vapnet eller ammunitionen väckas av åklagaren endast om det är motiverat från allmän synpunkt.

11 kap.

1 §

Regeringen får meddela föreskrifter om att

a) denna lag eller vissa föreskrifter i lagen skall tillämpas även i fråga om andra föremål än sådana som anges i 1 kap. 2 och 3 §§, om föremålen är särskilt ägnade att användas vid brott mot någons liv, hälsa eller personliga säkerhet,

b) anslagsenergin eller utgångshastigheten hos en projektil från ett skjutvapen skall understiga ett visst värde för att vapnet skall anses vara effektbegränsat enligt 2 kap. 1 §,

c) bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte skall gälla innehav av skjutvapen som lämnats över från staten till

– statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet,

– den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, *eller*

– skyttesammanslutningar,

d) andra sammanslutningar än skyttesammanslutningar får ges tillstånd att inneha skjutvapen,

e) tillstånd skall krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land; och

f) den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte skall använda vapnet endast i Sverige, skall anmäla detta till polismyndigheten.

c) bestämmelserna om tillstånd i 2 kap. 1 § inte skall gälla innehav av skjutvapen som lämnats över från staten till

– statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet,

– den som för statens räkning tillverkar krigsmateriel, *eller*

– frivilliga

försvarsorganisationer,

d) tillstånd skall krävas för överföring av skjutvapen eller ammunition från Sverige till ett annat land; och

e) den som avser att föra ut ett skjutvapen från Sverige eller lånar ut ett skjutvapen till någon som är fast bosatt i ett annat land och inte skall använda vapnet endast i Sverige, skall anmäla detta till polismyndigheten.

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

a) undantag från kravet på tillstånd för att inneha start- eller signalvapen,

b) krav på skjutskicklighet, utbildning, ålder och de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd till innehav av skjutvapen,

c) krav på kunskap för att få tillstånd att driva handel med skjutvapen och vad som i övrigt skall gälla vid sådan handel,

d) vad som skall iaktas utöver bestämmelserna i 4 kap. vid ändring, reparation och skrotning av skjutvapen,

e) krav på vapenhandlares, museers och *skyttesammanslutningars* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och *skyttesammanslutningars* förvaring av ammunition,

e) krav på vapenhandlares, museers och *sammanslutningars* förvaring av andra vapen än effektbegränsade vapen och *sammanslutningars* förvaring av ammunition,

f) de förutsättningar i övrigt som skall vara uppfyllda för tillstånd enligt denna lag,

g) utfärdande av europeiska skjutvapenpass till dem som har tillstånd att inneha skjutvapen i Sverige,

h) förutsättningar för och förfaringssätt vid medgivande av att personer bosatta i Sverige skall få tillstånd att förvärva skjutvapen i ett annat land,

i) krav på att den som har förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land skall underrätta den staten om förvärvet, *och*

i) krav på att den som har förvärvat ett skjutvapen i Sverige och som är bosatt i ett främmande land skall underrätta den staten om förvärvet,

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§.

j) förande av vapenregister enligt 2 kap. 17–19 §§,

k) vilka sammanslutningar som skall anses uppfylla kraven i 2 kap. 3 § b för att kunna meddelas tillstånd att inneha skjutvapen, och

l) vad som skall iaktas utöver bestämmelserna i 5 kap. i fråga om transport av skjutvapen och ammunition.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2000. Bestämmelserna i 2 kap. 10 § tredje stycket och 5 kap. 7 § träder dock i kraft den 1 april 2002.

2. Den som före den 1 april 2000 av polismyndigheten har godkänts att ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning skall anses ha tillstånd till det enligt denna lag.

¹ Senaste lydelse 1999:74.

3. Den som före den 1 april 2000 hos polismyndigheten har gjort anmälan om förvaring hos annan skall anses ha tillstånd till det enligt denna lag till den 1 april 2002. Prop. 1999/2000:27 Bilaga 7

4. I fråga om förvaring av skjutvapen tillämpas äldre bestämmelser till den 1 april 2002, om tillstånd att inneha skjutvapnet meddelats före den 1 april 2000.

Förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål

Härigenom föreskrivs att 1 och 4 §§ lagen (1988:254) om förbud
beträffande knivar och andra föremål¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Knivar, andra stick- och
skärvapen och andra föremål som
är ägnade att användas som vapen
vid brott mot liv eller hälsa får inte
innehåsa på allmän plats eller inom
skolområde där grundskole- eller
gymnasieundervisning bedrivs.

Förbudet i första stycket gäller inte, om föremålet enligt särskilda
föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om
innehavet annars med hänsyn till föremålets art, innehavarens behov och
övriga omständigheter är att anse som befogat.

Stickvapen eller knivar som är konstruerade så att klingan eller bladet
snabbt kan fällas eller skjutas ut ur sitt skaft (springstiletter eller
springknivar) får inte innehåsa av personer under 21 år.

Föreslagna lydelse

1 §²

Knivar, andra stick- och
skärvapen och andra föremål som
är ägnade att användas som vapen
vid brott mot liv eller hälsa får inte
innehåsa på allmän plats, *i fordon*
på allmän plats eller inom
skolområde där grundskole- eller
gymnasieundervisning bedrivs.

4 §

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot 1 eller 2 § skall
dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. I ringa fall döms inte
till ansvar.

*Om brottet är grovt, döms till
fängelse i högst ett år.*

Denna lag träder i kraft den 1 april 2000.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1990:413.

² Senaste lydelse 1990:413.

Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap. **5 §¹**

Sekretess gäller hos polismyndighet i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur vapenregister, för uppgift som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning. *Under samma förutsättning gäller sekretess hos Rikspolisstyrelsen för uppgift som hänför sig till vapenregister.*

Sekretess gäller *hos Rikspolisstyrelsen och* hos polismyndighet *för uppgift i ärende enligt vapenlagen (1996:67) samt* i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur vapenregister, för uppgift som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2000.

¹ Senaste lydelse 1998:624.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1999-11-08

Närvarande: f.d. justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Susanne Billum, justitierådet Göran Regner.

Enligt en lagrådsremiss den 21 oktober 1999 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i vapenlagen (1996:67),
2. lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivaroch andra farliga föremål,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980:100).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lotta Gustavson.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i vapenlagen

2 kap. 1 §

I första stycket c införs ett krav på tillstånd för att i näringsverksamhet ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning. Vad som avses med "näringsverksamhet" framgår inte närmare av lagtexten eller av författningskommentaren. Enligt Lagrådets mening tillgodoser uttrycket "yrkesmässigt" bättre syftet med bestämmelsen. Det kan anmärkas att begreppet näringsverksamhet inte tidigare använts i vapenlagen och att uttrycket "yrkesmässigt" redan förekommer i 2 kap. 10 § och 6 kap. 3 § där det talas om att bedriva handel yrkesmässigt. Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att punkt c i första stycket ges följande lydelse.

"c) yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning".

2 kap. 4 §

I den föreslagna lagtexten används uttrycket "giltigt ändamål". Enligt Lagrådets mening blir bestämmelsen mera lättolkad om "giltigt" byts mot "godtagbart". (Jfr SOU 1998:44 s. 120 f.).

2 kap. 10 §

I ett nytt tredje stycke införs en regel av innehåll att ett tillstånd att driva handel med skjutvapen aldrig innefattar rätt att hålla helautomatiska skjutvapen i lager. Vad som avses därmed kan synas något tveksamt. Av författningskommentaren framgår emellertid att syftet med bestämmelsen är att en vapenhandlare skall ha rätt att köpa in och ta hem ett

helautomatiskt skjutvapen endast för att vidareförmåda vapnet till en kund som beställt vapnet. Detta syfte bör klarare framgå av lagtexten. Lagrådet förordar att tredje stycket ges följande lydelse.

"Ett tillstånd enligt första stycket medför inte rätt att inneha andra helautomatiska skjutvapen än sådana som har tagits in för en viss köpare."

2 kap. 16 §

Enligt den nuvarande lydelsen av paragrafen får den som har rätt att driva handel med skjutvapen meddelas tillstånd att till Sverige föra in sådana skjutvapen som omfattas av handelstillståndet. I lagrådsremissen föreslås ett nytt andra stycke i paragrafen, i vilket anges att särskilt tillstånd dock alltid krävs för införsel av helautomatiska skjutvapen. Av författningskommentaren framgår att avsikten härmed är att det skall krävas tillstånd vid varje särskilt införseltillfälle för att föra in helautomatiska skjutvapen. Denna innebörd framgår dock inte klart av den föreslagna lagtexten, som inte utesluter tolkningen att ett särskilt generellt tillstånd att föra in helautomatiska skjutvapen kan meddelas vid sidan av de tillstånd som avses i första stycket. Lagrådet förordar därför att andra stycket utgår och att i stället följande tillägg görs till den befintliga paragrafen.

"I fråga om helautomatiska skjutvapen krävs tillstånd för införsel i varje särskilt fall."

4 kap. 3 §

Lagrådet har föreslagit i fråga om 2 kap. 1 § att orden "i näringsverksamhet" byts ut mot "yrkesmässigt". Om Lagrådets förslag följs bör även i förevarande paragraf "i näringsverksamhet" bytas ut mot "yrkesmässigt."

5 kap. 3 §

I paragrafen införs krav på tillstånd när en vapenägare lämnar sitt vapen för förvaring till någon annan. Enligt författningskommentaren har i förtydligande syfte gjorts en hänvisning till bestämmelserna om utlåning av skjutvapen, vilket inte kräver tillstånd. Avsikten har vid föredragningen upplysts vara att förvaring inte skall kräva tillstånd, om utlåning i motsvarande fall skulle kunna ske enligt bestämmelserna i 3 kap. Detta har inte kommit till klart uttryck i lagtexten, som förslagsvis bör avfattas: "För sådan förvaring krävs tillstånd, om inte utlåning i motsvarande fall är tillåten enligt 3 kap." Vidare bör det nya andra stycket utgöra en avslutande mening i första stycket, med lydelsen: "Tillståndet skall tidsbegränsas." Följs detta senare förslag, kan ändringen av 9 kap. 2 § första stycket b undvaras.

5 kap. 4 §

Av det föreslagna nya andra stycket framgår att ett vapen som transporteras på allmän plats, i ett fordon på allmän plats eller inom ett skolområde, där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat. Bestämmelsen utgör ett tillägg till den allmänna bestämmelsen i paragrafens första stycke om att den som skickar eller transporterar ett skjutvapen eller ammunition skall vidta betryggande åtgärder för att förhindra att någon obehörig kommer åt vapnet eller ammunitionen. Den sist nämnda bestämmelsen synes ta sikte på transport som utförs av annan än vapenägaren och inte på sådan förflyttning av vapen som sker t.ex. mellan hemmet och ett jaktställe eller en skjutbana (SOU 1998:44 s. 192 ff. och 202 ff.). Av motiven till det nya stycket (avsnitt 9.2) framgår inte varför detta bara avser transport på allmän plats m.m. Det är svårt att se varför inte den nya regeln bör avse skickande och transport i allmänhet och ha samma tillämpningsområde som första stycket i paragrafen. Lagrådet förordar därför att det övervägs om inte den nya regeln bör tas in som en andra mening i första stycket och lyda: "Vapnet skall vara oladdat och, om det lämpligen kan ske, isärtaget och nerpackat." Om avsikten med den nya bestämmelsen däremot är att den skall gälla också vid sådan förflyttning av vapen som inte avses i det nuvarande första stycket, bör bestämmelsen hellre tas in i 6 § som ett tillägg till det första stycket där.

5 kap. 6 §

Lagrådet har ingen erinran mot förslaget att införa ett förbud mot "innehav" av skjutvapen på allmän plats m.m. Eftersom ordet innehav har en juridisk betydelse som kan innebära att en person som vistas på allmän plats innehar ett skjutvapen som är inlåst i ett säkerhetsskåp i hans bostad, är det bättre att säga att skjutvapen inte får "medföras" på allmän plats m.m. Den nya paragrafen har utformats med förebild i lagen om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål. Med hänsyn till vapenlagens utformning i övrigt bör paragrafen ges förslagsvis följande lydelse.

"Skjutvapen får medföras på allmän plats endast om vapnet enligt särskilda föreskrifter ingår i utrustning för viss tjänst eller visst uppdrag eller om det annars med hänsyn till vapnets art, syftet med innehavet och övriga omständigheter är att anse som befogat. Det samma gäller i fråga om skjutvapen inom skolområde, där grundskole- eller gymnasieundervisning bedrivs, eller i fordon på allmän plats."

5 kap. 7 §

Enligt den föreslagna nya paragrafen är den som har tillstånd att inneha skjutvapen skyldig att låta tillståndsmyndigheten inspektera att förvaringsbestämmelserna följs. Någon rätt för polismyndigheten att genomföra inspektion även i det fall vapeninnehavaren vägrar medverka föreslås dock inte i remissen. I allmänmotiveringen anförs (avsnitt 9.4) att om en vapenägare utan godtagbar anledning vägrar att låta polismyndigheten inspektera förvaring bör fråga väckas om återkallelse av

tillståndet. Lagrådet vill med anledning härav framhålla att det inte är självklart att ett tillstånd att inneha skjutvapen kan återkallas enbart på grund av vägran att medverka till inspektion av förvaring. Om avsikten är att detta skall kunna föranleda återkallelse behövs ett klarläggande i anslutning till bestämmelsen om återkallelse i 6 kap. 1 §. Härtill kommer att det kan dröja innan ett slutligt avgörande föreligger i ett ärende om återkallelse av tillstånd. Den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att låta tillståndsmyndigheten genomföra inspektion av vapenförvaringen kan därför befaras inte få någon större effekt. Enligt Lagrådets mening finns skäl att överväga att förena bestämmelsen med något slag av sanktion för det fall någon vägrar att medverka. Att tillsynsmyndigheter som vägras tillträde har möjlighet att påkalla handräckning eller vidta andra åtgärder för att kunna fullgöra sin tillsynsuppgift är vanligt i annan lagstiftning (se t.ex. 19 § lagen (1988:868) om brandfarliga och explosiva varor, 8 kap. 4-7 §§ alkohollagen (1994:1738) och 11 § lagen (1992:860) om kontroll av narkotika). Lagrådet vill vidare föreslå att paragrafen utformas enligt följande.

"Den som har tillstånd att inneha skjutvapen är skyldig att låta polismyndigheten få tillträde för att kontrollera att förvaringsbestämmelserna följs."

6 kap. 1-3 §§

I paragraferna behandlas återkallande av tillstånd. Bestämmelserna är f.n. utformade så att ett tillstånd, om vissa villkor är uppfyllda, "får" återkallas. I lagrådsremissen föreslås att i 1-3 §§ ordet "får" byts ut mot "skall" såvitt avser de nya första meningarna i paragraferna. Av författningskommentaren framgår att syftet med lagändringarna är att låta det fakultativa momentet utgå. Lagrådet vill peka på att bestämmelserna visserligen formellt har en fakultativ utformning. Om det konstateras att villkoren för återkallande av ett tillstånd är uppfyllda, sker emellertid i praktiken ett obligatoriskt återkallande. Lagrådet har dock inga invändningar mot det föreslagna bytet av "får" till "skall". Ett sådant byte bör emellertid göras även beträffande bestämmelserna i andra meningarna i 1 och 2 §§. Något hållbart skäl att, i fråga om återkallelse-grunden "det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet", behålla "får" kan Lagrådet inte finna. Genom en om-formulering bör en motsvarande ändring åstadkommas också i 3 §. När det gäller regeln i samma paragraf att tillstånd får återkallas om tills-tåndshavaren har åsidosatt en viss angiven bestämmelse bör däremot ordet "får" bibehållas.

Till 1 § har fogats ett nytt andra stycke av innebörd att vad som sägs i första stycket gäller också i fråga om tillstånd att förvara skjutvapen hos någon annan samt tillstånd att i näringsverksamhet ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning. Det senare ledet bör enligt Lagrådets mening föras över till 3 §, som behandlar återkallelse av tillstånd att driva handel med skjutvapen, och tas in som ett nytt andra stycke. I samband

därmed bör orden "i näringsverksamhet" bytas ut mot "yrkesmässigt" (jfr vad Lagrådet anfört under 2 kap. 1 § och 4 kap. 3 § ovan).

Mot bakgrund av det anförda föreslår Lagrådet att i 1 och 2 §§ i nuvarande lydelse endast görs den ändringen att "får" byts ut mot "skall" samt att till 1 § fogas ett andra stycke av följande lydelse.

"Första stycket gäller också i fråga om tillstånd att förvara skjutvapen hos någon annan."

Beträffande 3 § föreslår Lagrådet följande lydelse.

"Ett tillstånd att driva handel med skjutvapen skall återkallas av polismyndigheten om

- a) tillståndshavaren inte längre driver yrkesmässig handel,
- b) förutsättningarna för tillståndet inte längre finns, eller
- c) det annars finns någon skälig anledning att återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas om tillståndshavaren har åsidosatt en bestämmelse i denna lag eller en föreskrift eller ett villkor som med-delats med stöd av lagen.

Första och andra styckena gäller på motsvarande sätt i fråga om tillstånd att yrkesmässigt ta emot skjutvapen för reparation, översyn eller skrotning."

6 kap. 4 a §

I första stycket räknas upp ett antal personkategorier som får ta om hand skjutvapen. En motsvarande uppräkningslista av personer som får vidta en sådan åtgärd finns i 4 § andra stycket. I det lagrummet nämns, förutom samma personer som i 4 a §, också särskilt förordnade tjänstemän vid länsstyrelsen. Det kan ifrågasättas varför inte även denna sistnämnda personalkategori skall få ingripa enligt 4 a § (jfr också 9 kap. 6 §).

Andra stycket innehåller en regel om att en vapeninnehavare kan återfå sitt vapen, som tagits om hand enligt första stycket, om han eller hon t.ex. visar upp sitt tillstånd att inneha vapnet när detta medfördes och togs om hand. I tredje stycket finns en bestämmelse om att vapnet skall återställas efter en vecka, om det inte har tagits i beslag eller det tillstånd som ger rätt att inneha vapnet har återkallats. Det torde inte vara avsett att den som kan visa upp ett tillstånd skall ha rätt att återfå sitt vapen, om detta tagits i beslag eller om tillståndet återkallats efter omhändertagandet, vilket den föreslagna lagtexten kan ge intryck av. Denna oklarhet undviks, om andra stycket utgår och till det sista stycket läggs en mening av följande lydelse.

" Detsamma gäller dessförinnan, om den som medförde vapnet kan styrka sin rätt att ha detta med sig."

I första meningen av den föreslagna nya lydelsen av paragrafen anges att om den som vårdas för psykisk störning bedöms vara uppenbart olämplig att inneha skjutvapen skall den läkare som är ansvarig för den psykiatriska vården omedelbart anmäla förhållandet till polismyndigheterna i den ort där patienten är folkbokförd. Av allmänmotiveringen (avsnitt 15) framgår att avsikten med ändringen bl.a. är att förenkla bestämmelserna jämfört med vad som för närvarande gäller och därmed göra systemet med anmälningsskyldighet effektivare och mer tillförlitligt. Vidare är avsikten att utsträcka reglerna om anmälnings-skyldighet till att omfatta också den öppna psykiatriska vården. Genom att samma avgränsning av anmälnings-skyldigheten föreslås gälla för såväl den slutna som den öppna psykiatriska vården har emellertid en påtaglig försvagning av anmälnings-skyldigheten för den slutna psykiatriska vården åstadkommit. Att anmälnings-skyldighet endast skall föreligga då någon bedöms uppenbart olämplig att inneha skjutvapen innebär en mycket kraftig begränsning av de fall där anmälan kan komma i fråga. Lagrådet ifrågasätter om önskemålet att ha samma avgränsning av anmälnings-skyldigheten för såväl den slutna som den öppna psykiatriska vården uppväger nackdelen av att så påtagligt inskränka anmälnings-skyldigheten för den slutna psykiatriska vården, där det inte sällan förekommer patienter vars innehav av skjutvapen skulle kunna medföra påtagliga risker. Lagrådet vill erinra om att hälso- och sjukvårdssekretessen hindrar utlämnande av uppgifter om patienter i den mån uppgiftslämnandet inte klart täcks av anmälnings-skyldigheten. Någon möjlighet för läkaren att göra anmälan i det fall tvekan kan råda om uppenbarhetsrekvisitet finns därför inte. Enligt Lagrådets mening bör den föreslagna inskränkningen av anmälnings-skyldigheten för den slutna psykiatriska vården - ett förslag som inte förts fram av 1995 års vapenutredning - i vart fall inte genomföras utan ytterligare beredning.

9 kap. 1 §

Enligt första stycket i paragrafen döms den som uppsåtligt innehar ett skjutvapen utan att ha rätt till det, eller överlåter eller lånar ut ett skjutvapen till någon som inte har rätt att inneha vapnet, för vapenbrott till fängelse i högst ett år. I lagrådsremissen föreslås att uppräknningen av straffbara gärningar utökas med fallet att ett skjutvapen "annars överlämnas" till någon som inte har rätt att inneha vapnet. Av allmän-motiveringen (avsnitt 16) framgår att tillägget tar sikte på situationen att någon lämnar ut ett skjutvapen för reparation m.m. till någon som inte har tillstånd till detta (jfr de föreslagna ändringarna i 2 kap. 1 § och 4 kap. 3 §). Vid lagrådsföredragningen har upplysts att avsikten är att straffbestämmelsen också skall kunna tillämpas i det fall att någon utan tillstånd överlämnar ett vapen för förvaring i strid med den föreslagna nya lydelsen av 5 kap. 3 §. Den föreslagna lydelsen av 9 kap. 1 § medför dock vissa svårigheter när det gäller överlämnande för förvaring. Tillstånd till förvaring medför ju inte rätt för mottagaren att "inneha" vapnet (jfr 2 kap.

10 § och 4 kap. 3 §) och förutsätter inte heller någon sådan rätt. Det synes därför behövt med en ytterligare komplettering av straffbestämmelsen med avseende på överlämnande för förvaring. Detsamma gäller i fråga om ansvar för den som i strid med 5 kap. 3 § tar emot och förvarar ett vapen. Vidare uppkommer frågan om hur straffbestämmelsen skall tolkas i det fallet att någon överlämnar ett vapen för förvaring under omständigheter då förutsättningar för utlåning föreligger och tvåveckorsfristen för utlåning senare löper ut. Liknande problem som vid förvaring uppstår om ett vapen lämnas för transport (jfr 5 kap. 4 §). Enligt Lagrådets mening måste de nu angivna frågorna analyseras och klargöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I remissen föreslås att lagändringarna i huvudsak skall träda i kraft den 1 april 2000. Vissa övergångsbestämmelser föreslås, vilka främst tar sikte på de nya reglerna rörande förvaring av vapen. Enligt Lagrådets mening kan emellertid ifrågasättas om det inte finns behov av ytterligare övergångsbestämmelser. Det gäller dels ifråga om skjutvapen med huvudsakligen prydnads- eller affektionsvärde, vilka enligt huvudregeln i de nya bestämmelserna skall göras varaktigt obrukbara, dels ifråga om den nya tidsbegränsningen av tillstånd för helautomatiska vapen och enhandsvapen för flerskott. Vid lagrådsföredragningen har upplysts att avsikten är att de nya reglerna i båda dessa fall endast skall gälla i fråga om tillstånd som meddelas efter ikraftträdandet. Lagrådet föreslår att en övergångsbestämmelse i nu nämnda hänseenden utformas enligt följande. Bestämmelsen kan lämpligen inplaceras närmast efter punkten rörande ikraftträdandet.

"Bestämmelserna i 2 kap. 5 a § om tillstånd att inneha vissa skjutvapen för annat ändamål än skjutning tillämpas endast i fråga om tillstånd som meddelas efter den 1 april 2000. Detsamma gäller bestämmelserna i 2 kap. 6 § andra stycket om tidsbegränsning av tillstånd att inneha helautomatiskt vapen eller enhandsvapen för flerskott."

Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen

Vid föredragningen i Lagrådet har upplysts att nuvarande andra meningen i 5 kap. 5 § bör finnas kvar. Lagrådet föreslår att första meningen i så fall skall lyda.

"Sekretess gäller för uppgift i ärende enligt vapenlagen (1996:67) samt hos polismyndighet i verksamhet, som avser förande av eller uttag ur vapenregister, för uppgift som har tillförts registret, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan fara för att vapen eller ammunition kommer till brottslig användning."

Lagrrådet vill vidare väcka frågan om ytterligare en ändring i sekretesslagen.

I författningskommentaren till den föreslagna ändringen i 6 kap. 6 § vapenlagen sägs att de uppgifter en läkare delger en polismyndighet enligt paragrafen bör omfattas av sekretessbestämmelsen i 9 kap. 17 § första stycket 4. Den bestämmelsen avser sekretess i bl.a. polis-myndighets verksamhet att förebygga, uppdaga, utreda eller beivra brott. Visserligen är ett syfte med vapenlagen att motverka att vapen kommer till användning vid brottslig verksamhet. Syftet med lagen är emellertid vidare än så och kan närmast beskrivas som att avse upprätthållande av allmän ordning och säkerhet generellt utan att det behöver vara fråga om brott. Det är därför tveksamt om det är befogat att anse att den angivna sekretessbestämmelsen täcker ett behov av sekretess för uppgifter som läkare lämnar till en polismyndighet för att denna skall kunna bedöma om en person bör ha ett tillstånd enligt vapenlagen. Det kan anmärkas att det i 5 kap. sekretesslagen, som innehåller en motsvarande bestämmelse om s.k. förundersökningssekretess (1 §), finns den särskilda 5 § angående sekretess för uppgifter som finns hos polismyndigheter med anledning av just vapenlagstiftningen (se prop. 1986/87:3 s. 19 ff.). Med det synsätt som har anlagts i författningskommentaren borde den paragrafen inte behövas, och inte heller den ändring som nu föreslås beträffande den. En möjlighet synes vara att göra ett tillägg till 7 kap. 19 § sekretesslagen för att åstadkomma önskad sekretess för uppgifter som läkare lämnar (jfr också 7 kap. 31 § angående sekretess i körkortsärenden m.m.).

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 november 1999

Närvarande: statsrådet Thalén, ordförande, och statsråden Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: Britta Lejon

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:27 En skärpt vapenlagstiftning

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Vapenlagen (1996:67)	11 kap. 1 och 2 §§	
